

1914

KESERGŐ SZERELEM

(Regény)

Jelige:

*A félelem s idő bolondjai
Vagyunk mindnyájan; lopva jönnek a
Tűnő napok s lopvást osonnak el;
Élünk utálva életünket és
Megalni mégis félünk. A napok
Gyűlölt igáját hordva küszködő
Szívünkön, mely vagy bánatban remeg,
Vagy a gyönyörtől lázasan dobog.*

(Byron: Manfred)

I. MARGARÉTA

— Csúf idő.

Az eső szellemtelenül, szürkén hullott, a szűk utcán összefolyt a zavaros, barna víz, és mocskos vizű patakokban csörgedezett le a lejtős úton. A kis, földszintes ház eresze valahol lyukas volt, ahonnan élénk sugárban esett a víz a széles kövű járdára. A kéményben az őszi szél sóhajtott; úgy búgta egyhangú nótáját, mintha öreg, danoló kedvű favágó lenne a padláson.

Margit asszony kipillantott az ólomszínű égre, az eső sok szakadozott, ezüstös vonalára, mely magas felhők szürkességében tűnt el, majd az ablaküvegen szeretefolyó cseppeket nézte, és kissé dacosan ismételte:

— Csúf idő.

A kis budai utcán senki sem járt. Szemben kopott, sárga kőfal ázott az esőben, melynek tetején különböző növényzet talált csendes otthonra, néha, nyári éj-

jelen egy-egy macska árnyéka tűnt tova, különben üresen és unalmasan pillantotta meg Margit asszony a magas kőfalat, ha az ablakhoz lépett. Autó vagy kocsi nem járhatott a lejtős budai utcán, melynek lépcső volt folytatása a Fő utca felé, öreg, remegő fejű nénikék és kék szemű, hivatalba siető leányok csoszogtak, siettek a széles köveken; férfi nagyon ritka jelenőség volt ezen a tájon.

Az említett lyukas creszű kis ház három szobából állott, s Margit asszony, aki mindössze huszonöt éves volt, édesanyjával lakott e szerény, kedves, budai lakásban. Tallóy Margit az ecsetet, a kövér tubusú festékeket, a pasztellrudacsák omlós puhaságát szerette, a falak tele képekkel, melyeket még a főiskolán adományoztak neki a nagy hajú és piszkos gallérú kollégák. Néha szerény és tisztességes csendélet húzódott meg a Nemzeti Szalon szürke falán, melyen az ő neve állott, néha a figyelmes kutató a Múcsarnokban is rátalált képeire, melyekről többnyire puha színű virágok tekingettek az arra menőre, de annyira becsületes rajzzal és kezeléssel, hogy senki sem állt meg előttük.

A komor, novemberi délután lassanként belesimult a sötétségbe. A homály összeolvasztotta a bútorokat, az ifjú művészek képei szinte beleolvadtak a sötét-szürke falba, csupán egy-egy ráma jelezte ottlétüket. Margit az ablaknál ült, és úgy nézte a siralmas időt, mintha meghalni akarna. Valahol a közelben egy gázlámpa próbált megbirkózni a gyöngyöző esővel és a sötétséggel. Egy öreg, fehér oszlopokon nyugvó óra, mely Don Juan menüettjét és a Klapka-indulót is eljátszotta, ha zsinórját meghúzták, most komolyan hatot ütött.

A homály láthatatlan, puha felhője mindent tompa sötétségbe burkolt, és a szép, huszonöt éves asszony már semmit sem látott a szobában. Úgy érezte, mintha a bolyongó, borongós felhők lelkére telepedtek

volna, sok olyanra gondolt, ami verőfényben valószínűleg nem jutott volna eszébe, a puha homályban azonban lassan megjelent, elvonult előtte minden, ami valaha könnyet fakasztott szemében, szomorú, gyermekkori emlékek: eltört babák, keserű csalódások, elköltözött emberek, kik oly közel voltak szívéhez; sárgánmereven látja azt a férfit, kihez annyi melegséggel és szeretettel simult, ravatal, koszorúk, tömjénszag, sajtó, zokogós fájdalom, szomorúan sír a temető harangja, és tompán kong a koporsóra dobott göröngy.

— Edesapám — mondja nagyon halkán.

Árvaság, gyászfátyol, sóhajjal, könnyel teli napok, valaki megkéri a kezét, és letörli homlokáról a gondokat. Ő fáradt, de azért jólesik neki a gondoskodó simogatás, nem szereti szilaj szenvedéllyel a jóságos, szerető férfiút, de azért meg hagyja csókolni fehér, borús homlokát. Szinte újból széppé válik az élet, mikor hirtelen elviszik a gondos, figyelmes férfiút, aki boldog dadogással beszéli most tarka terveit egy rácsos ablakú épületben. Durva kezek nyúlnak az elhagyott asszony felé, közönséges megkívánások tapadnak a fehér testre, jóakarók, pártfogók ékszereket hordoznak zsebükben, és kacagó, vigyorgó lélekkel várnak arra a percre, amikor elővehetik a selyemmel bélelt dobozt, és karjukba szoríthatják a pártfogoltat. Ah, kegyetlen az élet, az emberek, a befolyásos urak, akik hosszasan szorítják meg a gyenge női kezét, és sokat ígérnek pajkos pillantások és bókók kíséretében. A fogadószobák ajtajában megfordul a kulcs, szomjasan csókolgatja a félénken nyújtott kezét az őszbe hajló, piros arcú, festett bajuszú gavallér, mosolyogva a karcsú derékra próbálja helyezni kezét... Ah, kegyetlen minden, amivel az elhagyott, magányos, finom bőrű asszony könnyebbé, kényelmesebbé tehetné életét, és a homály, a kéményben bűgő szél, az eszről lecsurgó eső minden feledett, üledett szomorúságot felkavar az emlékezetben.

Margit orcáján könny pergett végig, mikor megszólalt a kapu élénk szavú csengője. Anyja átjött a szomszéd szobából, és felcsavarta a villanyt.

— Csöngettek, Margitkám. Biztosan Lengváry.

A természetes, puha szívű asszony ránézett leányára, és észrevette a szétfolyt könnyeket, s bár miértek égették ajkát, semmit sem szólt. Félt, hogy a felelet ismét felidézi a könnyek okozóját, és nem akart puha, érzékeny lelkű lányának újabb szomorúságot okozni, avagy ellankadt fájdalmait erőre és életre kelteni. Elcsitította aggódó kíváncsiságát és vigasztalásvágyát, mert tudta, hogy vigasza erőtlen lesz, mint gyenge gyermekkéz, és ezért néha még simogatós jóságát is elfojtotta, ha a lányának esetleg kellemetlen lett volna. Margit asszony teljesen maga csinálta élete történetét, nem volt óhaja, nem volt vágya, melyet anyja ne teljesített volna. A szürke hajú dámának tulajdonképpen csak egy foglalkozása volt: leányát szeretni, becsülni, becézgetni és elismerni. Mindenkor lánya tanácsát kérte, mindennek célja és indítóoka Margit boldogsága vagy vágya volt, és Margit asszony nélkül jóformán semmi sem történt a csendes budai házban.

A csengő meghúzója csakugyan Lengváry volt. Azotán, ernyő nélkül jött, s ügyetlenül rázta le magáról a vizet az előszobában. Tallóyné eléje sietett.

— Isten hozta, Lengváry úr.

Lengváry beljebb került, és kis mimózát szorongatott kezében. Az ázott, sárga szíromfejek összebújtak, mint didergő madarak téli éjszakákon.

— Kis mimózát hoztam, tudom, hogy szereti őket.

Margit odanyújtotta kezét az újságírónak, aki tulajdonképpen egy ismeretlen nevű német napilap, Színház és Művészet rovatának szerkesztője volt. Legalább ő így mondta egyszer, többször nem is volt róla szó, és Margit asszony titokban arra gondolt, hogy hátha valamely aktaszagú hivatalban körmöl a

különös modorú férfiú, és nem a primadonnák öltözőjében unatkozik, amit külsejéből, szeméből senki sem olvasott volna ki.

— Tudtam, hogy ma jön — mondotta a festőnő —, de mimózát nem vártam, Lengváry. Ez igazán kedves meglepetés.

Lengváry kissé végigsimította gondozatlan haját, s halkán mondott valamit, talán azt, hogy: örvendek, ha örömet okoztam vele. Azután csend telepedett le közéjük; a szerkesztő Margit asszonyt nézte, kinek lelkében az esős délután bús hangulata sokáig rezgett még, mint a zongorában elpattant húr vibráló hangja, az öreg óra szorgalmasan ketyegett tovább, Tallóyné meg témát keresett, mellyel a beszélgetést megindíthatja. Lengváry nagyon rossz társalgó volt, sokszor hallgatott, máskor oly álmodozva mondotta ki a szavakat, hogy nem lehetett megérteni. Néha megpróbálkozott színházi újdonságokról, kulisszatitkokról, szerkesztőségi dolgokról regélni, de oly különös fakósággal és ügyetlen színtelenséggel beszélt, hogy az érdekes dolgok unalmas érdektelenséggé váltak előadásában.

— Mikor voltak a klinikán? — szólalt meg némi habozás után a szerkesztő oly hangon, mintha testvére egészsége iránt érdeklődne.

— Éppen tegnap voltunk. Olivér mindig a régi, mindig megismer bennünket, néhány értelmes szót is da-dogott, de közben persze sok érthetlent is, hatalmáról, országairól, temérdek pénzéről áradozva beszélt, aztán anyuskától enivalót kért. Különben itt van az írás, amit nekem szánt. Magát, aki olvasta Schopenhauert és Lombrosót, talán érdekelni fogja. Tessék.

Reszkető írású, lejtős sorokkal teleírt papírlapot adott Lengváry kezébe, melyen ez állott:

Margareta, mia Margareta!

Én vagyok Faust és 1001 országom van, melynek én vagyok császára, királya, istene. Ich liebe Dich, nagyon szeretlek, millió virágot hintek lábaid elé. Te olyan vagy, mint egy fehér virág, de ha akarsz, királynő lehetsz legszebb birodalmamban. Imádlak, imádom a lelkedet, fehér virág lelkedet, Margaréta. Az ötödik felvonásban meghalok, mert a szerelem megöl s aztán én fogom kormányozni a világot a Mindenható trónusáról. A Faustot én írtam, és Gounod írta hozzá a muzsikát. Tita Ruffo lesz majd Mephisto, és messze Keletről hozatok majd néked igazgyöngyöket, minden országom aranyát lábaid elé helyezem, mert szeretlek, egyetlen Margitom. Sütni fog a hold, mikor a szerelmi vallomást fogom elénekelni, és az egész világ ott lesz a nézőtéren, minden alattvalóm tapsolni fog nekem, a felséges úrnak. Gretchen vagy Margit vagy Margaréta. Du bist wie eine weisse Blume. És én vagyok a világ kormányzója.

Lengváry visszaadta a levelet, és halkán mondotta:
— Oly különös, oly szomorú és mégis oly irigylésre méltó. Olivér nagyon boldog lehet.

Özvegy Tallóy Árpádné csodálkozva nézett a szerkesztőre:

— De Lengváry úr, hogyan mondhat ilyesmit? Nem is tudja, milyen szörnyű dolog odamenni, olyan furcsán néznek a látogatóra az elborult elméjű emberek. Néha igazán félek, sőt Margit se nagyon bátran tűri a furcsa, idegen tekinteteket.

— A doktor azonban, aki most fogadott, nagyon kedves — mondotta Margit. — Kék a szeme, és ha nem is szebb, de kissé gondozottabb szőke haja van, mint magának, Lengváry.

Lengváry úr futólag elpirult, jólesett a festőnő bur-

kolt bókja, aki nagy tisztelője és kedvelője volt a szöke hajnak.

— Tudja, a szöke hajban van lágyság, érzés, sőt néha a lélek rezeg a különböző árnyalatú hullámokban és színfoltokban. Nem szeretem, hogy fekete hajam van.

Az álmatag szerkesztő tekintetével végigsimította a fekete asszony fejét:

— Pedig nem tudnám elképzelni szökén. Így sokkal szebb, de lehet, hogy aranyos hajjal is szép volna. És akármit csinálna magával, mindig gyönyörű maradna.

— Oly őszintén mondja bókjait, hogy szinte elhiszem — mosolygott kissé Margit asszony.

Csakugyan szép volt. Minden formás és szép volt rajta, akárcsak egy Pheidiasz-szobron. Ha lehettek is apróbb hibái, azt úgy javítgatta, formálgatta, mint egy kissé elrajzolt modellvázlatot, úgy, hogy a vizsgáló szem csupa tökéletességet láthatott rajta. Lengváry Alfréd úr néha álmatlan éjjelen azt hitte, hogy neki van a legjobb, legszabályosabb aktja Budapest összes asszonyai közül; a finom lábak, melyekből néha többet engedett látni a felcsúszott szoknya, a fehér karok, melyekről olykor lecsúszott a pongyola bő ujja, a magas nyak, melyet csókokkal szeretne borítani a rajongó — mindezek csupa szépségről, formaságról és arányosságról beszéltek.

A beszélgetés során a szerkesztő zsebébe nyúlt, és sárga papírszeletkéket húzott elő.

— Jegyeket hoztam önöknek, hölgyeim, holnapra a Nemzetibe.

Margit asszony megnézte a jegyeket, valami jelzést keresett, mely elárulná, hogy tiszteletjegyről van szó, azonban semmit sem talált.

— Ezeket a jegyeket a szerkesztőség kapja?

— Igen — sietett a felelettel a szerkesztő.

— De mondja már, hogyan is hívják azt a lapot, melynél maga dolgozik?

Lengváry kis szünet után bizonytalanul és zavartan mondta:

— Budapester Nachrichten.

— Mi az, Nachrichten? — érdeklődött gyerekes tudakossággal Tallóyné.

— Még egy kérdésre feleljen — fordult Margit asszony Lengváryhoz a tea elfogyasztása után. — Furcsa gondolatom támadt, nem tudom, vajon nem illetlen-e? Feleljen őszintén, Lengváry, ön jobban ismeri az életet, mint én. Őszinte lesz?

— Mindig az vagyok — hazudta a szerkesztő.

— Tehát akkor hallja óhajomat: nagyon szeretném Pestet éjjel látni, a híres pesti éjszakában szeretnék kóborolni, Mágnás Elza világát látni, a parketten lejtő Miciket, Ollykat és Reginákat szeretném megismerni, akiknek, úgy hiszem, formás lábuk és festett arcuk szokott lenni, a brettli nótáit szeretném hallani, és látni szeretném az ötletes, nyútt arcú, meleg szívé meg kedélyű bohémeket, akikről már több könyvben olvastam. Nos, feleljen, bolondság ez, vagy illetlenség?

— Asszonyom, mindez keresztülvihető, anélkül hogy illetlenek lennénk. Ha rám bízzák magukat, sokat fognak látni, és önöket jóformán senki sem veszi észre. Egyszer este, úgy tíz óra után önökért jövök majd, legyenek estélyi öltözékben, és ne féljenek a rossz nőktől meg a bús férfiaktól, kik pezsgőt isznak és lovagias ügyeket csinálnak a szomszéd asztallal. Jó lesz?

— Nagyon jó — szólta Margit élénken, és szemei úgy csillogtak, mint a gyermeknek, kinek Jézuska eljövételéről beszélnek.

Tallóyné kissé megrázta fejét, de ezt egyikük se vette észre.

— Félek, hogy csalódni fog — mondotta Lengváry úr komolyan és kissé fanyarul. — A csillárok csillognak csak az éjszakában, amely különben nagyon ko-

mor, a lelkek nagyon szomorúak, a muzsika, a tánc, a gyöngyöző pezsgő, a festett arc rosszul és hézagosan takarják az élet kegyetlenségét és szomorúságát. Durva és összetört lelkekre akadunk az éjszakában, a jó emberek odahaza vannak, szeretik egymást, és síró gyermeküknek dúdolgatnak bágyasztó bölcsődalt.

— Elhiszem — mondotta sóhajtva a huszonöt éves asszony, és komorabb lett az arca. — Én csak regényekből ismerem az összetört lelkeket, és szeretném a valóságban is megismerni őket. A durvától irtózom, de könnyes szerű Miciket szeretnék látni, akiket nagyon összetört az élet. Így hát elvisz egyszer, ugye?

— Okvetlenül.

Lengváry felállt, búcsúzott, és finoman kezét csókolt a hölgyeknek. Az eső már elállt, a széles kövek közt rekedt mocskos vízben félénken rezgett végig a gázlámpa fénye. A Fő utcában egy asszony virágot árult. A Színház és Művészet rovat szekesztője egy szál margarétát vásárolt gomblyukába. Mielőtt feltűzte volna, sokáig nézte a szabályos, egyszerű virágot, azután ügyetlen kézzel meg akarta simogatni a keskeny, fehér szirmokat, de keze nem szokta meg a virágsimogatást. Arra goñdolt, hogy megcsókolja a karcsú szirmleveleket, de félt, hogy észreveszik a járókelők. Ezért lassan és óvatosan gomblyukába illesztette a szelíd, igénytelen virágszálat, és nagyon melegen súgta:

— Margaréta.

II. A JÓ BARÁT

Lengváry Alfrédnek csakugyan volt valami köze az újságíráshoz és a színházakhoz. A színházat, a színésznőket, a színpad eseményeit, az öltözők titkait oly pontosan ismerte, mint a balettozók lakáscímét vagy a régi operettek áriáit. Néha, csendes délutánokon

ellátogatott kisebb rangú, ismeretlen nevű színésznők otthonába, karjaiba zárta fáradt testüket, csókkal illette homlokukat és nyakukat; lábuknak, kezüknek, alakjuknak formásságát vagy szépségét dicsérte, szomorúbb esetekben az illető hölgy hangját vagy színpadi tehetségét magasztalta, de Thalia leányai mindenkor úgy hittek neki, mint egy tabáni javasasszonynak. A vidéki színésznők néha vállára ütöttek a New Yorkban, talán öt koronát kértek tőle, mert szerződés nélkül vannak, talán protekciót egy pesti színházhoz, és Lengváry mindent megadott, mindent megígért, mert nagyon, ügyetlenül és olvatagon szerette a nőket.

Sohasem értette, hogyan is került az öltözők és kulisszák világába. Valamikor egész előkelő tervei voltak jövőjét illetőleg, diplomata akart lenni, mert ősei megvoltak hozzá, és Byront, Musset-t eredetiben olvasta még diákkorában, mégis abbamaradt ez az elegáns terv. Talán lekészt a jelentkezésről, vagy a pályázati kérvény volt hiányosan felszerelve? — erre már nem emlékszik pontosan.

Egy évig Pesten maradt, hogy megvárja a következő szeptembert, midőn ismét kérvényt lehetett volna küldeni Bécsbe, azonban a következő év szeptemberében már nem jutott eszébe, hogy múlt ősszel mily előkelő holnapgondolatai voltak, akkor már lóversenyre, kávéházakba járt, a nőket nézte a széles üvegen keresztül, és néha írogatott is valamit a márványasztalon. Tulajdonképpen a nők kedvéért maradt Pesten, és a nők miatt nem ölthette magára a diplomaták aranysávos frakkját.

Lengváry azonban sohasem haragudott ezért a gyengébb nemre, azokra a puha kezekre, melyek mindig visszavonták őt a pesti félvilág illatos ölébe, mosolyogva gondolt vissza terveire, érettségi utáni életábrándjaira, és nem fájlalta, hogy egészen másképp történt minden.

Néha reggelenként, mikor a tükörbe pillantott, eszébe jutott, milyen lenne most élete, ha Rómában vagy Madridban élne, talán nem lenne ily gyűrött az arca, nem csillognának fehér szálak szőke hajában, valószínűleg rendesebb, gondozottabb arca, öltözéke, otthona, ismerősei és napjai lennének, talán éppen kihallgatásra kerülne XIII. Alfonzéhoz.

Nem így történt.

És Lengváry Alfréd úgy tekintett e meghalt vágy után, mint lekésett vonat után a hosszú útra készülő utas. A villanysugáros expressz elment, és döcögős vicinális a következő vonat, melyen vidéki szintársulat indul körútjára. A jól öltözött ifjú felszáll, s lassan elfelejti az előtte elrobogott vonatot; színésznők társaságában elég érdekes az utazás.

A szőke szerkesztő mindezekről sohasem beszélt Margitnak. Közönséges riporter akart lenni előtte, mert nem szerette életét elmondani. Oly tisztelettel csókolt kezét a piktorhölgynek, mint egy fejedelemasszonynak, sohasem jutott eszébe helyzeteket, magányos perceket kihasználni, melyek a festőné szobájában fakadtak, távolinak, tisztának és elérhetetlennek akarta hinni őt, és nem oly anyagból képzelte, mint amilyenből a vidék színésznőit, a hervadt keblű kardalasnőket és az éjjeli mulatók kendőzött, könnyelmű hölgyeit alkotta a jó isten. Oly áhítattal és komolyan csöngetett be a magányos, földszintes budai házba, mint előkelő zárdába, ahol testvérhúgát látogatja meg az ember, aki Jézus menyasszonyává fogadtatott, a kis szalonba oly félve lépett be, mint egy királynő fogadószobájába, noha Margit őseiről semmit se hallott. A festőné pedig megszokott, szükséges látogatónak tartotta; sokszor fordult hozzá tanácsért és felvilágosításért.

— Maga az én őszinte, jó barátom — mondotta Margit asszony, majd meglepő hálás tekintetét ráemelte a szerkesztőre, és hozzátette: — A legjobb barátom.

— Wilde Oszkár azt mondotta, hogy férfi és nő kö-

zött nincsen barátság — felelte merészen meg színtelenül Lengváry.

— Wilde nem ismert tisztességes embereket, és nem ismert minket, különben nem mondta volna ezt az aforizmat.

A szerkesztő halkán, szelíd bosszankodással sóhajtott, végigsimította haját, és nagyon megbánta, hogy Wilde Oszkárt belekeverte a társalgásba. Csendes, fakó, megszokott jó barát és majdnem mindennapos vendég volt és maradt ő a kedves budai házban. Margit asszony annyira megszokta, hogy szinte üres volt a délután a csendes beszédű, szegletes mozgású lovag nélkül, de azért ha megkérdezte magát, kitűnt, hogy a halk, félszeg és különös szerkesztő cseppet sem érdekli. Megszokott s a megszokás következtében szinte szükséges jelenség volt Lengváry Alfréd látogatása a puha bőrű asszony életében, s talán éppen a megszokás váltotta ki azt a közönyt, azt az érdektelenséget, mellyel a festő az álmatag férfiú napi látogatásait fogadta.

Egy délután Lengváry így szólt a hölgyekhez:

— Hölgyeim, ma este tízkor önökért jövök, hogy bemutassam Pest éjszakáját. Beleegyeznek?

Margit önfeledt, gyerekes vidámsággal összecsapta puha, keskeny kezét, Tallólyné azonban hűvösen fogadta az ajánlatot:

— Talán mégse ma mennénk...

— De igen, ma megyünk — örvendezett a festő üdén, ártatlanul, mint jókedvű kisgyerek, s Tallólynének nem volt több ellenvetése. Lengváry szinte maga is felvidult, oly jólesett neki Margit asszony öröme, de azért még nem állapította meg az esti kirándulás programját, nem tudta, mit mutasson meg az éjszakából, amivel a szép asszony tetszését és gyerekes örömet továbbra is fenntarthatja.

Tíz óra már rég elmúlt, a régi óra a szalonban már fél tizenegyet ütött, s Lengváry csak ekkor csön-

getett be a kapun. A hölgyek már komolyan türelmetlenek voltak, és Lengváry úr kalapáló szívvvel szerkesztőségi ügyeit, egy fontos kritika megírását hozta fel késedelmének mentegetéséül, az igazi ok azonban az volt, hogy az ábrándos, henye kedvű és szokású szerkesztő nemigen ismerte az időt és a pontosságot.

— Na, vizsgáljon meg bennünket — szolt Margit asszony. — Elmehetünk így?

Lengváry úr szigorúan szemügyre vette a hölgyeket. Tallóyné sziurke hajával és fekete selyemruhájában olyan volt, mint Koburg Lipót valamelyik leánya; Margit húszévesnek látszott, és Lengváry kezét csókolt neki:

— Gyönyörű. Szinte el se merem vinni, oly fiatal ebben az öltözékben.

Lent, a Fő utca sarkán autó várt a társaságra, és Margitnak visszatért délutáni jókedve. Lengváry szemben helyezkedett el a hölgyekkel, és sokáig pihentette szemét a festőnő fehér bőrén, porcelánszinű fülcimpáján meg fekete haján, mely a sárgás sál alól előkandikált.

— Olyan jó autón utazni — mondta Margit, hátra vetette magát, és lehunyta szemét. Lengváry halkan arról beszélt, hogy utazni mindig jó, akár autón, akár postakocsin vagy nagy kerekű, címeres batárban, midőn tájak, vidékek szaladnak el ablakunk előtt, valaki mellettünk ül, s mi kezünkbe vesszük finom, kesztyűs kezét... de még Tallóyné se figyelt beszédére.

Szerecsen portás nyit ajtót, a kis társaság a villany-sugáros hallba lép. Margit oly könnyedén, oly megszo-kottan mozog az éjszaka eme mulatóhelyén, mintha már sokszor megfordult volna itt, oly hanyagul veti le belépőjét, mint valamely bécsi millionos gyáros metresze. A kék bársonyos fülkében nemigen veszik őket észre. Margit széjjeltekintett, és szokatlanul tisztességes társaságokat, nem várt, becsületes arcú embereket látott maga körül; kíváncsiskodó elvált asszo-

nyok, öregedő udvarlók társaságában, villogó szemű családanyák, akik nem bánnák, ha estefelé félreismernek őket a Nagymező utcában, otthon gyermekneveléssel és cselédveszekedéssel, most kopaszodó, becsületes férjük mellett ülnek színesen, festetten, erőszakolt ledérséggel, eleven figyelemmel nézik a táncot, lornyettezik a selyemtrikós artistákat, és kacérkodni szeretnének monoöklis huszárhadnaggyal.

— Ez nagyon tisztességes hely — szól Margit családottan.

Tallóyné szelíd, szemrehányó pillantással megintette lányát, s helyeslőleg nézett a szerkesztőre, hogy nem vezette őket máshová, ahol Margit nem tett volna hasonló kijelentést.

— Kicsit korán van még, de azért nézzen csak körül, asszonyom — szól nyugodtan és kissé unottan Lengváry. — Némely asztalnál festett hajú dámák ülnek, a színpadon egy norvég csillagnak jelzett hölgy kuplét vagy szomorú sanzont énekel, ezt a hölgyet ismertem még mint masamódleányt, az atyja zsibárus volt a Dob utcában. Az a kis ember ott neves zsoké, az a nagy asszony egy istállótulajdonos felesége, és jelenleg a kis zsoké szeretője.

Valaki beköszönt a fülkébe.

Lengváry Alfréd kissé elpirult, utánaköszönt a lenszöke leánynak, majd tovább folytatta magyarázatát, mint fásult hangú és arcú idegenvezető.

— Ezt a hölgyet Sellőy Irmának hívják, igazi nevén Schmidt Máriának. A nyáron még Krecsányinál volt kardaloszó, halvány képű mérnököcskével sétálgatott a budai gesztenyefák alatt, s haja fekete volt, mint az öné, Margit.

— Szerette? — kérdezte az asszony.

— Dehogy... szól Lengváry mosolyogva, majd elkomorodott arca, és kis szünet után bizonytalanul hozzátette: — Sohasem szerettem még.

Margit erősen ránézett, egy pillanatig olyan furcsá-

nak és olyan érdekesnek találta a szerkesztőt, aki unottan szopogatta a pezsgőt. Szőke haja most is hanyagul lógott homlokába, de a vakító plasztron, a könnyedén megkötött nyakkendő, a jól szabott szmoking, mely elegánsan simult a sovány testhez, akárcsak egy lordhoz, aki szivarfüstös klubba készül, csupasz, gyűrött, de nyugodt arca, finom körmei kisé titokzatossá és kicsit széppé tették Lengváryt. Margit asszony azonban nem sokáig szemlélte érdekessé vált lovagját, hirtelen elsápadt, és lesütötte szemét.

— Mi baja van, asszonyom? — kérdezte aggódva Lengváry, akárcsak egy szerelmes orvos.

— Én is ismerősre találtam — hangzott halkán a felelet.

— És ki az?

— Markovics gróf.

— A gróft hírből ismerem. Nagyon befolyásos ember a városnál, és ő a tanítónők protektora.

A gróf feléjük tartott, Margit idegesen, szaggatottan magyarázta az ismeretséget:

— Többször találkoztam vele tárlatokon, s egyszer egy rajztanárnői állásra pályáztam... protekcióját kértem, de ő akkor oly feltételeket szabott, melyek...

A gróf széles mosollyal üdvözölte a festőnőt, hanyagul mutatkozott be Tallóynénak s a szerkesztőnek. Margit asszony zavartan, pirulva, kényszeredett mosollyal mondta:

— Kíváncsi voltam Pest éjszakájára, Lengváry barátom megígérte, hogy kalauzolni fog úgy, hogy senki sem fog észrevenni. Ha tudtam volna, hogy ön meglát, gróf úr, biztos, hogy nem jövök el.

A gróf mosolygott, tiltakozott, és kezét akart csókolni a fehér kezű asszonynak, de Margit erősen belekapaszkodott a kerevet bársonyába. Markovics gróf művészi témákról, képekről, tárlatokról kezdett beszélni üres, fölényes hangon, majd Margit felé fordult, s tompított hangú beszélgetésbe kezdett. Margit hangosan

válaszolatott, majd kissé hátrább húzódott a feléje hajló mágnástól, aki kitartóan, erőszakosan és hevesen udvarolt. Tallóyné zavartan nézte a grófot, aztán a táncokra próbált figyelni. A helyzet kínos és kellemetlen kezdett lenni; Lengváry odahajolt Tallóynéhoz:

— A gróf nagyon finom ember, és nagy befolyása van a városnál. Margit minden bizonnyal elnyeri a kívánt állást.

Tallóyné nagyon halkán, összeráncolt homlokkal sárga a szerkesztő felé:

— Mit gondol, meddig marad még itt?

Lengváry kissé elgondolkozott, majd hangosan mondta:

— Nem sokáig.

Azután bocsánatot kért Tallóynétól, és pár perc eltávozott. Mikor visszatért, magyarázólag mondta:

— Sellőy Irmával beszéltem, mivel egy segédszínésznői állást tudok a Királyban. Hátha még megmenthető a színház, a rendesebb élet és komolyabb tervek számára.

— Maga jó ember, Lengváry — mondotta a szürke hajú asszony szinte meghatottan.

A gróf türelmetlenül ismételt valamit, Margit még hátrább húzódott, és esdeklő, segítséget kérő pillantást küldött barátja felé, a jó barát arca azonban semmi biztatást sem árult el, s a festőné kétségbeesetten, fáradt bosszankodással húzódott grófi udvarlója elől. Ekkor váratlanul egy pincér elhívta Markovics grófot, aki kelletlenül állt fel, megígérte, hogy mindjárt visszajön, és elsetett. Margit asszony fellélegzett:

— Iszonyú.

Arcát letörölte himzett kendőjével, és keze finoman reszketett.

— Iszonyú, miket mondott, és én nem tudok védekezni, nem tudok bánni az ilyen emberrel. Igaza van, Lengváry, itt csak durva és összetört lelkek vannak.

Lengváry szelíden, sietős mosollyal mondta:

— Mindjárt beszélek a gróffal, talán ráveszem, hogy kissé finomabb legyen.

A szerkesztő elment, és jó darabig nem tért vissza. A két hölgy szorongva, várakozva ült a helyén, és a festő így szólt édesanyjához:

— Nagyon megbántam már, hogy eljöttem.

Tallóyné tanácstalanul nézett lányára, jóakarólag meg akarta feddni, de izgatott állapotát nem szerette volna fokozni, s ezért türelmesen hallgatott. A zene valami galoppot játszott, két szokásapokás hölgy perdült a színpadra, és ostorukkal csapkodni kezdtek: kusza zaj lüktetett a mulatóhelyen, mely majdnem elfojtotta a cigányok zenéjét, a becsületes arcú férfiak és a kacérkodó családanyák lassanként eltűnöztek, valami meghitt hangulat lengett át az asztalok felett, egy vörös arcú úr hangosan bravózott a táncolóknak, akikkel különben rajta kívül senki sem törődött. Végre visszajött Lengváry. Arca gyengén kipirult, szemei szinte könnyesek, de hangja nyugodt és megszokottan színtelen volt, mikor jelentette:

— A gróffal nem beszélhettem, mivel nagyon szomorú hírt kapott hazulról, ezért elsietett, és így nem fog többé bennünket szerencséltetni.

— Nem is hiszi, mennyire örülök neki — sóhajtott mélyen, megkönnyebbülve a festő, aki most nyugodtan próbálta végignézni az éjszaka életét, a Micik és Ollyk világát, a közönséget, mely megfogyott és megváltozott, az éjszaka ónszínű alakjait, kiknek rózsát fest arcára a pezsgő s az élet mámore, a virágáruslányt, aki gyanútlan emberek gomblyukába rózsákat illeszt, a pincért, aki lehunyt szemmel támaszkodik a fehér oszlopra, a szerény, szőke leány, aki nevelőnő lehetett azelőtt, s most zajos társaság közepén ül, jobbról-balról kezét csókolgatják, és felköszöntőt mondanak rá, monoklis jogászgyerekeket, amint Frida kissasszonnyal tangót vagy two-stepet lejtenek, duhajkodó,

vidéki földbirtokost, aki a cigánynak dirigál és a lányokat pezsgővel kínálja meg, görnyedő kis emberkét, amint hosszú papirosra ír, mintha körülötte zaj és nők nem is lennének. Margit asszony merengve nézte a színek és emberek furcsa káoszát, az jutott cszébe, álom zárja pilláit, és soha nem gondol arra, hogy vannak, akik ilyenkor élnek, a csókok és szerelmek ilyenkor kaphatók leginkább, az aranszőke hölgy asztalán reggel, mikoř aludni tér, néhány forint fekszik, és nagy ritkán didereg ablakában rózsa vagy más virág, mely gyöngédségre és jó emberekre emlékeztetné az elhagyott, gyűrött lelkű dámát.

— Talán mennénk — szólalt meg határozatlanul Tal-lólyné, s Margit, kinek már nem tért többé vissza vi-dámsága, szó nélkül beleegyezett. Mikor kiértek a hi-deg, decemberi éjszakába, a festőnő összerázkódott, és belekapaszzkodott a szerkesztőbe.

— Csúnya az élet — mondta.

Lengváry nem gondolt most ilyesmire, annyira bol-dog volt, hogy az asszony belékarolt.

— Ne menjünk autón haza — indítványozta a szer-kesztő —, hanem megismertetem önökkel az éjszaka legpoétikusabb járművét: a konflist. Nem is hinnék, mily fenséges érzés dőcögni a halott, hideg éjszaká-ban, mintha aranyos batár vinne bennünket vissza if-júsághoz, első szerelemhez, a múlt elfeledett, arany sugárós világába.

Az éjszaka kíváncsi látogatói beszálltak egy szom-rú egyfogatúba. Margit asszony középen helyezkedett el, s ezért félig Lengváry ölében ült. A konflis lassan megindult, a különös, fáradt arcú és kedélyű férfiú hátrahajlott, lehunyta szemét, s úgy érezte, hogy ő a legboldogabb ember az éjszakában. Senki sem zavar-ta a csendet, a kerekek fájdalmasan nyikorogtak, né-ha a kocsis sovány lovát nógatta, és a párák az abla-kokra ültek, úgy, hogy a bent ülőket teljesen elfödtek

a valóságtól. A homályos üvegen keresztül felcsillant egy-egy lámpa fénye, aztán otromba árnyékok rajzolódtak a hideg üveglapra, mint borongós, elmosódott sejtelmek. A bizonytalanságba látszott dűcögni a rozoga kocsi, cél és józanság nélkül, akárcsak egy vándorszínész, bent ábrándokat szöhetünk az imádott hölgy mellett, aki egészen hozzánk simul, a bélelt kabáton, a belépő selymén keresztül átérezzük a meleg testet, talán postakocsin utazik, avagy a keleti expressz modern fülkéjében az ábrándok szövögetője, de az Egyetlen örökké mellette van, reggelre kis oszt-rák városkába érnek, és öreg hotelban szállnak meg, melynek falairól fehér parókás hölgyek és urak képei tekingetnek a vendégekre. Talán a lombardiai síkságon megy tova a vonat, Veronából Milánóba készülnek a szerelmesek, vagy az örök városba, előkelő szentek és nagy császárok honába, talán Párizsba érnek az éjszaka, a Quartier Latinben fognak lakni, a széles avenue-kön felgyúlnak este a lámpák, mikor Operába mennek, ahol a Bohéméletet adják, és a szerelmes ifjú éjszaka karján viszi fel imádottját az ötödik étage-ra, ahogy az egy francia regényben olvasható. Ah, utazni oly gyönyörű, ha Vele utazunk, mindenütt oly szép lesz az élet, ha Ő van velünk. Élni valahol messze, elhagyottan, a szürke óceán kicsinyke szigetén, csupa végtelen víz ölelkezik össze a kéklő éggel, hullámok szaladnak fel a homokos part-ra, és csobogva kúsznak vissza, paradicsommadár hintázzik az ágon, melyet buja indák szerelmesen karolnak át, és alkonyatkor összebújva nézi a két szerelmes, mint bukik a vörösén izzó nap a tenger fakó vizébe. Örökké mellette lenni, felcsókolni könnyét és búját, csókkal illetni a szalagot, mely hajában volt, a rózsát, mely kebelén szendergett, elmerengni kis lábnyomokon, melyet sétakor a kert fövényében hagyott, éjjel gitárt pengetni ablaka alatt, mint középkori trubadúr, és puha, kéklő hóban feküdni hideg, téli reg-

gelen holtan, megfagyottan, átszúrt szívvel, vörös vérrózsák között — mindent csak Őmiatta.

— Itthon vagyunk.

Lengváry felnyitotta szemét. Csakugyan a Fő utca sarkán állt a kocsi. Készséggel segített a kiszállásnál, és felkísérte őket a szűk budai utcába. Margit fürkészve nézett a szerkesztő arcába, mikor a kapu elé értek.

— Magát bántja valami, Lengváry, mondja meg, mi baja.

— Óh, semmi, asszonyom. Kissé fáradt vagyok — ennyi az egész.

Szinte érzélgősen csókolt kezét a festőnőnek, aki melegen szorította meg az unalmas, hallgatag kedvű szerkesztő csontos kezét.

— Isten vele, kedves, jó barátom.

III. GOLYÓVALTAS

Lengváry másnap délig áluadt, s amikor felébredt, takarítónője két névjegyet adott át neki. Elolvasta a két előkelő férfiú nevét, és úgy vélte, legjobb lesz, ha az ő részéről két volt osztálytársát és régi barátját nevezi meg segédekül. Az egyik Békási Békássy Bálint volt a belügyminisztériumból, a másik Marsovszky báró huszárfőhadnagy. A szerkesztő telefonált Békássynak, és rábizott mindent, még Marsovszky megkeresését is, ami nem volt könnyű dolog, mert a báró néha Bécsbe rándult egy magányosan élő elegáns hölgyhöz, máskor zsúrokon keresett szórakozást, vasárnap délután Gerbeaud hölgyei csodálták meg gölyahosszú alakját, sokszor fárasztó, oktalan lovaglótűrákat csinált, és vakmerő bravúrokkal ijesztette meg a jámbor szemlélőket, este pedig legtöbbször a Nemzeti Kaszinóban kártyázott két öreg mágnással, kiknek vata fehérlett fülükben.

Azután a szerkesztőséget hívta fel Lengváry, bejelentette, hogy beteg, hogy nem mozdul ki hazulról, és újság felől kérdezősködött. Mikor mindezzel végzett, könyvszekrényéhez lépett, és sokáig merengett a tarka kötésű könyvek címein, valamit olvasni szeretett volna, ami kissé felüdítené. Nagyon szerette a könyveket, álmatlan éjjeleken, fülledt, nyári ebédutánonkon és esős, őszi napokon nagyon kedves, baráti szolgálatot tettek a könyvek; most is tőlük remélt szórakozást és valóságfeledést. Lengváry az Anyegint húzta elő, melynek némely szakaszát kívülről tudta. Szép, hideg orosz tél, társaság, tea gőzölög az asztalon, mazurkát lejtenek a túlfűtött szobában, másnap a malomnál két jó barát áll egymással szemben, körös-körül csupa nyugodt, ártatlan fehérség, a pisztoly eldörren, s az egyik holtan esik le a hóba. Lengváry kissé elmosolyodott: milyen különös olvasmányt választott magának, mintha csak önmagát akarná rémíteni.

A tiszavirág-életű délutánt az este váltotta fel, Lengváry már nem látta a betűket, és letette könyvét. A kályhában nyugtalan lángokkal égett a tűz, és a mennyezet falán sárga kísértetek módjára táncolt a lángok fénye, lent villamos csilingelt, mentőkocsi búgott, tompa zaj lüktetett falakon és csukott ablakokon keresztül: Pest öreg szívének lüktetése. A szerkesztő nem tudta pontosan az időt, de azért kevéssé volt már nyugtalan, és alig várta a két régi jó barátot. Végre megszólalt a csengő.

Marsovszky majdhogy nyakába nem borult a szerkesztőnek, úgy megörült a viszontlátásnak. Vagy két éve nem látták egymást, utoljára a turfon találkoztak, akkor is csak pár percig beszéltek egymással. Érettségi után nagyon széjjelvetette őket a sors, és a viszontlátás a gimnazista éveket idézi fel emlékezetében, a bolthajtásos folyosókat és termeket a piaristáknál; egymás mellett ültek nyolc éven keresztül, s nagyon

megszerették egymást, a latinórák borzalmi, az algebra tanárának szigorú, szemüveges arca, az érettségi regényessége, izgalma és boldogsága mind ködös emlék, mely most újraéled, s mely ezt a sóhajt fakasztja: ah, mily régen történt mindez. A báró kissé ellágyult a múlt elgondolásakor, és tanárokról meg diáksínyekről szeretett volna mesélni, szinte bosszús volt, hogy most nem ily dolgok mesélgetésével töltik majd el az időt.

Békássyval sokszor kereszteződött Lengváry útja; a minisztérium tisztviselője nagy muzsikus volt, titokban dalocskákat is komponált, az Operában, hangversenyeken gyakorta összehozta őket a véletlen. Most komolyan, szótlánul fogott kezét, ült le, és hivatalos arccal mindjárt a jegyzőkönyvet húzta elő. Holnap reggel hétkor a hűvösvölgyi erdőben, pisztoly, ötven lépés, öt lépés avance, háromszori golyóváltás.

— Holnap reggel fél hétkor autón érted jövünk — mondotta Békássy. — A pisztolyokat is magunkkal hozzuk.

Hosszú csend. Békássy komoran néz maga elé, arra a két mágnásra gondol, akikkel az előbb tárgyalt, fölényes hangjukra és hidegvérükre, úgy érzi, hogy elmulasztott valamit, egy-egy szót vagy mondatot hagyott ki tárgyalás közben, mely talán döntő befolyású lett volna, talán mások lettek volna a feltételek, és a jó barát élete biztosabb lenne most. Feltette, nagyon feltette barátját. Markovics gróf valószínűleg jó lövő, s arra gondolni sem lehet, hogy a levegőt vegye célba, a pisztolyokat együtt töltik meg a segédek, lehetetlen lesz töltényt cserélni, minden oly komoran indul, és ő oly tehetetlennek érezte magát, mint álomban az üldözött, aki megdermedve áll, és nem tudja elhárítani a rászakadó veszedelmet.

Marsovszky báró nem értette, hogy miért is történt mindez. Meg szeretne volna kérdezni barátját, öszsze is szeretne volna szidni, hogy miért csinál ily csa-

csiságokat, de asszony van a dologban, s ez a körülmény minden kérdést és kíváncsiszkodást elnémitott. Vajon milyen lehet az asszony, szőke vagy barna-e? Valószínűleg szép, mert jó ízlésű férfiúnak ismerte barátját. Aztán Markovics gróf jutott eszébe, akiről azt hallotta, hogy kellemetlen ember és jó kártyás, képzeletében megelevenedett mosolygós arca, szürke, ravasz, mélyen fekvő szeme, gondosan elfésült haja, mely kopaszságát takargatta, sőt elképzelte, hogy áll majd holnap hajnalban Alfréddal szemben. Nem ártana, ha Alfréd a combjába löne — fonta tovább gondolatait. Halálra, kellemetlen eshetőségekre nem gondolt a főhadnagy. Már volt néhány párbaja, szekundáns is volt már pár esetben, és sohasem történt komolyabb baj, ezért most se jutott eszébe kivételre gondolni.

Lengváry Lenszkyre gondol, akit Anyegin homlokon talált, s a poéta holtan esik a hóba. Kissé összerázkódik, majd lassan megbarátkozik a holnap eshetőségeivel, szinte szépnek találja a golyónak a szívbe hatolását, némán lecsik majd a földre, az orvos föléje hajol, szívére teszi a fülét, és halkán egy szót mormol.

Marsovszky unta meg leghamarabb a szótlanságot. Csodálkozva nézett a két néma barátira, akik sötét, borongós gondolatok között kóboroltak, majd körül nézett a szobában, és természetesen, frissen mondta:

— Egész helyes lakásod van neked, Alfréd.

Békássy felvetette a fejét, és helycsnek tartotta a közömbös beszélgetést.

— Csakugyan, nagyon kedves lakás.

Lengváry fonnyadtan mosolygott.

— Barátaim, én nagyon fáradt vagyok, és holnap meg szeretnék halni a hűvösvölgyi erdőben. Az életet, a nőket, a szerelmet, a gyötrődést, az írás szépségeit, a csókok ízét, a muzsikát, álmok hímezését, sóhajok szállását és finom, fehér kezek csókolását én már nagyon jól ismerem, de azért nagyon sajnálom mind-

ezeket itt hagyni. A halált nem ismerem, de nem hiszem, hogy csúnya és fájó dolog lenne, s ezért nem irtózom tőle...

— Ne beszélj butaságokat — szólt közbe kedves ridegséggel a főhadnagy. — Te elevenen fogsz visszatérni, és punktum. Most pedig feküdj le korán, mert holnap hajnalban felzavarunk. Szervusz.

Lengváry kezet szorított barátaival, kikísérte őket, majd fáradtan visszaballagott szobájába. Széjjelnézett holmijai között, végrendeletre gondolt, de aztán elmosolyodott. Kire is hagyhatná könyveit, antik porcelánjait, régi metszeteit, a képeket, az anyjától örökölt bútorokat és más apróságokat, melyeknek csak előtte volt becse és emléke? Mégis leült íróasztalához, ábrándosan félrehajtotta a fejét, és írni kezdett:

Királynőm,

ezt a levelet csak akkor kapja kezéhez, ha már meghaltam. Ugyebár, ez nagyon banális dolog: mint öngyilkosjelölt búcsúzkodni, könnyeket hullatni a papírosra és így kezdeni a levelet: 'Mikor ezen sorokat olvassa, már nem vagyok az élők sorában.' Banális dolog, de mégis valahogy tudtul kell adnom, hogy többé nem csengetek be kedves kis házukba, és nem csókolok kezet Önnek, hogy többé sohasem látnak engemet. Párbajban esek el. Hogy szívemet fúrja át majd a golyó, avagy homlokomon hatol be, azt még most, egy éjszakával a párbaj előtt nem tudhatom pontosan, hiszen ez az ellenfelem ízlésétől is függ. Ellenfeletem illene megneveznem, bár nem teszem szívesen, mert nagyon sok durva csúnyaságot kell felkavarnom emlékezetemben.

Tegnap éjszaka Markovics gróf odaült asztalunkhoz. Önnek kellemetlen volt udvarlása, némely töredéket én is meghallottam, és engem nagyon, égően bántott, hogy az Ön puha, finom fehér lényéhez vad, szexuális

megkívánással, durva, önző marokkal, állatias kéjjel nyúl. Ezért kihívtam a grófot, és mint tudja, utána mentem. Megszokott szóváltás támadt közöttünk, mely roppant ízléstelen és közönséges volt, s a következmény a holnapi párbaj lesz. Szóval, Markovics gróf golyója oltja majd ki sápadt életemet.

Királynőm, Ön talán csodálkozik, hogy ilyen titokzatos, váratlan és vad dolgok történnek csendes, hűséges barátjával, aki sohasem beszélt önmagáról, életéről és rendetlenül dobogó szívéről. Ah, sohasem beszéltem Önnek öreg udvarházban eltöltött gyermekéveimről, tovatűnt ifjúságomról, vagy a Nyitra mormolásáról a park alatt, a vén tölgyfák susogásáról, melyek hűvös, sötét zugot alkottak, ahová örömmel siettem olvasmányaimmal és gyermekálmaimmal, mert mindig szerettem a magányt, a regényt szövő egyedülletet; az ibolyásszürke, puha testű ködről, mely reggelenként a völgyre feküdt, őseimről, a nagy szakállú Lengváryakról, akik az ebédlő faláról nézték a csendes ház életét. Jó anyám, aki a hesseni uralkodó hercegi családdal volt rokonságban, nagyon szeretett, sokszor homlokon csókolt és megsimogatta hosszú aranyhajamat, oly ritkán láttam nevetni, és annyszor csillogott könny szemében. Édesapámat alig ismertem, jóságos ember volt, és nagyon szerethette szent anyámat, amint elsárgult leveleiből olvashattam. Kicsi voltam még, mikor egy délután ijedt szemű mademoiselle érkezett az udvarházba. Hamar összebarátkoztam vele, a tölgyfák alatt Béranger-verseket kellett olvasnom, a francia helyesírást eltulajdonítani, és azután el szabadott mesélnem álmaimat, terveimet, melyet ő komolyan hallgatott meg, csak néha sóhajtott, és azt mondta, hogy szomorú az élet. Azután Pestre kerültem, de vakációra mindig visszatértem a szülői házba, ahol anyám könnyes szemmel leste a kocsi érkezését, mely fiát hozta haza. Azóta szent anyám is itt hagyott, a szép jövőből, melyet fiának kívánt

és álmodott, semmi sem lett, henye, bizonytalan életet él az ifjú a fővárosban, a törekvés, az erős akarat sohasem gyulladt benne magasabb lángra, s most itt vagyok vénülten, fáradtan. A régi udvarház idegen kézre került, én már szinte elfeledtem, hogy ifjúságom, otthonom is volt, nagyon fáradt vagyok, és egy éjszaka választ csak el az eltávozástól.

Ah, az én életem elég tarka és változatos élet volt, terveim, reményeim voltak, melyek lassan omlottak össze, voltak keserű, könnyes napjaim, sajgó, vergődéses szomorúságaim, szerettem a nőket, és megfordultam különböző hölgyek furcsa illatú otthonában, sok száját csókoltam már, sok levelet bontottam már fel, melyekben a parfüm halovány foltot hagyott, s melyeken ott állt e szó: szeretlek; színésznők, táncosnők és elegáns hölgyek sokszor kértek tőlem tanácsot, és feledték ápolt kezüket az enyémben, midőn szobám küszöbét átlépték; színházban, hangversenyen sokszor éreztem, hogy felém irányul a látcső kerek szempárja, néha őszi délutánokon egy vörös hajú hölgy fehér nyakát illetttem csókjaimmal, máskor fekete szemű lovarnót, név szerint Violetta kisasszonyt vártam éjszaka a liget elhagyott útjain, ahol tavaszi délelőttökön grazi nevelőnőknek jómódról és nászutazásról beszéltem, számtalanszor hajtották vállamra a nők különböző illatú és színű fejcskéjüket, búcsúzaskor sokszor adtak szalagot, fényképet, rózsát vagy harisnyakötőt, melyeket mind egy fiókban helyeztem el meglehetősen rendtelenségben; óh, sokszor tetszettek már nők, kemény bokák, liliomszirmú ujjak, pelyhes nyakak, cnyhe keblek, rózsaszín fülcimpák, néha azonban csupán hangjuk vagy illatuk bűvölt meg, sokszor vallottam már szerelmet színes életem különböző perceiben — de szeretni eddig csak Önt szerettem egyedül.

Minden sóhajom Ön után szállt, minden tikkadt vágyam, minden holnapba induló gondolatom, minden jeltelen percem egyedül az Öné volt, Margit. Távollé-

tében hangját és szavait idézgettem, az éjszaka lyukas fcketeségében Önt láttam mozogni és mosolyogni, néha verseket is próbáltam írogatni, mint vidéki gimnazista, este Petrarcat olvastam az ágyban, és imádság helyett az Ön nevét suttogtam a sötétségbe... és most búcsúznom kell Öntől. Levelet írni, melyben örökre elköszönök attól, akit szívembe zártam, akinek nevét fohászaimba és gondolataimba rejtegettem, örökre elválni attól, aki mellett örökké akartam lenni, többé sohasem beszélni azzal, akihez mindig beszélek távol-ságokon, messzeségeken keresztül, búcsúzni és eltemetni a múltat, a remény virágait, az álmok és tervek finom szövésű képeit, utolsó írást küldeni annak, kit már nem láthatok többé, és ráírni a borítékra azt a nevet, melyről azt hittem, hogy életem történetét fogja megalkotni — ez nagyon fájó és szomorú dolog.

Holnap reggel szemben állok a gyűlölt férfiúval, golyója találni fog, én lebukok, mint a színpadon szokás, és vörös vérem befesti a hervadt, ázott leveleket, talán utoljára még elsusoghatják az Ön nevét sápadt ajkaim és — meghalok. Azután fűszál vagy örökzöld leszek a Farkasrét termékeny földjében, melyet megcirógat a langyos, tavaszi szellő, és az emberek lassanként elfelejtik, hogy valaki elment mellőlük...

Búcsúzom Öntől, életem, gondolataim gyönyörű királynője, köszönöm, hogy kedvessé, boldoggá tette napjaimat, színessé, szívárványossá álmaimat, és derült, kék eget kívánok az élet további napjaira.

Utolsó kézcsókját küldi:

lengvári Lengváry Alfréd.

A szerkesztő borítékba tette és megcímezte a levelet, azután felkelt íróasztalától, és nagyon fáradtnak érezte magát.

— Legjobb lesz, ha lefekszem, a reggel még messze van.

Lefeküdt, eloltotta a villanyt, és nyitott szemmel

belebámult a sötétségbe. Fent, a felette lévő emeleten valami bús keringőt játszottak a zongorán. És nemsokára úgy hallotta, mintha szomorú indulóba olvadna a dal, s előbb egy, majd több férfihang, végre hatalmas, távoli énekkar hatásos, borzongatós zenekísérettel énekelné a gyászindulót. Lassanként megdermedni érezte testét, és sápadt gyertyákat látott felgyúlni maga körül, a koszorúk fűszeres illata összevegyült a tömjén fölfelé gomolygó füstjével, emberekkel telt meg a szoba, a szerkesztőség tagjai, más ismerősei, kíváncsiak és rég elfeledett hölgyei, a sarokban Margit aszszony állott szemlesütve, mellette Tallóyné síró, vörös szemekkel, és a pap megkezdte a beszántelést...

Lengváry elaludt.

*

Pisztolyördülések zavarták meg a hűvösvölgyi erdő reggeli, ködös csendjét. Lengváry sápadtan, leesett, remegő kézzel, csodálkozva állott helyén. Hát semmi sem történt? Mindkét oldalról már elhangzott a három lövés, Marsovszky és Békássy hozzásiettek:

— Nincs semmi bajod, ugye?

A szerkesztő megrázta fejét.

— Nincsen. De azért oly érthetetlen, hogy nincsen.

Beültek az autóba, s egy darabig mindenki a történeteken tűnődött és csodálkozott.

— Azért nem ártott volna annak egy golyó a combjába — szólalt meg hosszas hallgatás után a főhadnagy, és megigazította a monokliját. Lengváry szótlanul nézett ki az ablakon, a tovaröpülő fákat, a kétkarú villanypóznákat meg a lakatlan villákat nézte, s oly érzése volt, mintha valami nagy csalódás érte volna. Ő nem ilyennek képzelte ezt a reggelt. A halállal már nagyon megbarátkozott, oly szép lett volna ott maradni, meghalni, aztán falevélle vagy gyermekláncá változni a temető földjében. Az utolsó suttagás, a

szertefolyó vér, a ravatalszag, a dermedt test s a temető síró harangszava mind nem vált valóra, a borongós jövőálmok szétfoszlottak, mint szürke felhők, melyek mögül józanul, kacagóan süt a napsugár.

És Lengváry csalódásában teljesen elfeledte, hogy párbaj előtt egy levelet adott át Békássynak.

IV. LATOGATÁS A KLINIKAN

Margit felment a klinika lépcsőjén, és éppen szembeálkózott Linder doktorral. Az orvos visszafordult, és kalauzául szegődött az asszonynak, pedig Margit asszony már jól ismerte a járást.

— Nemde furcsa, hogy egyedül jövök, de édesanyám beteg, s nem jöhetett velem — mentegetőzött, anélkül hogy az orvosra nézett volna. Linder doktor elmosolyodott, finoman, fölényesen, mint nyerő játékos, aki leplezni akarja érdes örömét, azután gépiesen, de megszokott, meleg hangján kérdezte:

— Talán csak nem komoly a baj?

— Ó, nem. Keveset köhög, és lefekvés előtt bodzateát iszik...

— Ez mind nem igaz — mosolygott magában az orvos, aki mindig gyöngyvirágszagú volt. — Ha beteg, akkor nem oly súlyos betegsége, hogy ne várhatta volna annak elmúlását, hiszen a látogatás nem fontos, nem sürgős. Ön egyedül jött ide, asszonyom, ezért engedje meg, hogy ebből következtetést vonjak le, és boldog legyek.

Margit ránézett a szőke elmeorvosra, és sejtette, érezte annak gondolatait. Most vette csak észre, hogy a helyzet különös, kellemetlenül bizalmas, s hogy nem kellett volna egyedül e látogatásra jönni. Egészen öntudatlanul és gyanútlanul indult útjára, s csak akkor jutott eszébe, hogy az orvos egyedüli látogatásában többet lásson, mint beteglátogatást, mint jószívű, fi-

gyelmes érdeklődést a beteg férj iránt, mikor kezét fogott vele, mikor fojtott, diadalmas mosolyát meglátta. Anyja küldte, hogy látogasson el egyedül, ő jókedvvel indult útjára, noha nem tudta, miért támadt jókedve, mert nemigen kereste ily apró örömök okát. Valójában huszonöt éves volt, de egyes dolgokban oly naiv, mint tizenöt éves bakfis, az élet nem göngyölte jólét és gondatlanság közé, mégis lelke oly hamvas és üde maradt, mint meg nem érintett őszibarack. A különös helyzetre nem gondolt, s mikor észrevette, már késő volt, nem tudott, nem akart, meg semmi kedve nem volt visszafordulni, valami furcsa vágy fogta el, hogy együtt legyen a gyöngyvirágillatú orvossal. Ha kissé vizsgálgatta volna önmagát, ha a vágyak és óhajok miéértjére keresett volna feleletet, talán azt kellett volna önmagának bevallani, hogy férjéhez nem is szeretett volna bemenni. Kellemetlen, siralmas, izgató viszontlátás volt ez mindig, de hiszen az igazi cél mégiscsak ez volt, mikor hazulról elindult, ezért természetesnek találta, hogy túlessen ezen a kellemetlenségen.

— Hogy van Olivér? — kérdezte a folyosón.

— Kissé lefogyott az utóbbi napokban, s ezt nem tekintjük jó jelnek, bár a közvetlen veszélytől még nagyon messze állunk. Különben csendes, keveset alszik, úgy, mint azelőtt. Izgalmi tünetei már régen nem voltak.

Az orvos felnyitotta az ajtót, Olivér az asztal mellett ült, nem pillantott fel a bejövőkre, hanem gyűrött papírlapra különböző ákombákomokat rajzolt, és halcan dúdolgatott. Felesége hozzáment, és tekintetét kereste:

— Én vagyok itt, Olivér...

Az elborult elme nem hallotta meg a hangot.

— Olivér, hát nem ismersz meg?

Olivér kissé felnézett, majd újból az egyhangú dal-

lamot dúdolta. Az orvos vállára tette kezét, s jóságos, csendes hangon kérlette:

— No, szóljon valamit.

Olivér ingerülten felállt, és szembenézett az orrossal, megfenyegette öklével, majd sértődötten menni készült. Margit ijedve hátrált, ő még sohasem látta férjét ennyire izgatottnak, az ő jelenlétében boldogan gagyogott badarságokat, és pompázó, hatalmas uradalmaról beszélt. Most pár lépést az ablak felé tett, majd hirtelen visszafordult, felemelte a kezét, és böggve, panaszosan kiáltotta:

— Bezártak, bezártak engem, az istent!

Az orvos kissé közeledett hozzá, de a vézna beteg patetikusan ordított, és viharosan hadonászott tovább:

— Bezártatok, mert isten voltam, mert millió országot kormányoztam. De jaj nektek, mindenkit agyonszorítok, mert én vagyok a legerősebb ember a világon. Mindenkit megfojtok, megfojtok! Tíz hóhérom van, és az kiirtja az ellenségeimet, minden ellenségeimet. Eresszetek ki, eresszetek már ki, mert mindnyájan meghaltok.

Néha megbotlott a szavakban, észrevehetőleg fáradtságába került a beszéd. Margit asszony szinte didergett az ijedtségtől, de azért még egyszer megkérdezte:

— Nem ismeresz engem?

Az örült felhúzta szemöldökét, és élesen rikoltott:

— Reszkess a dühömtől! Már nem vagy az enyém!

Az asszony fehérre sápadt, szeme lecsukódott. A gyöngyvirágillatú orvos felfogta izmos karjával, és kivette a kórszobából. Úgy vélte, leghelyesebb lesz, ha saját szobájába viszi az ájultat, addig, amíg magához tér. Ott pamlagra helyezte, kinyitotta blúzát, meghallgatta szívét, s amikor észrevette, hogy ébredszik, íróasztalához ült, és nyugodtan írni kezdett. Margit fáradtan nyitotta fel szemét, és körülnézett. Képek,

könyvek, villanylámpa, az asztalnál fehér kabátos ember ül és ír, az asztalon mimózák.

— Hol vagyok?

Az ablakon át a szürke ég kandikál be, felhők kúsnak tova rajta, óra ketyeg a falon, és a szekrény tetején sárga koponya vigyorog alá.

— Hol vagyok?

Az orvos megfordul.

— A szobámban van, asszonyom.

Margit asszony hirtelen felült, végigsimította homlokát.

— Az ön szobája? És mi történt velem? A blúzom...

— A blúzáat én nyitottam ki, hogy szívét meghallgathassam — felelte nyugodtan az orvos. — Különben semmi sem történt önnel. Elájult, és én idehoztam.

— Hogy hozott ide? — kérdezte Margit gyerekes érdeklődéssel.

— A karomon, mint kisgyereket.

A festőnő felkacagott:

— Milyen mulatságos lehetett...

Az elmúlt eseményekre, az ájulás körülményeire nem akart és nem mert visszagondolni. Felkelt, a tükörbe nézett, megigazította blúzáat, majd otthonosan helyet foglalt egy karosszékben, s körültekintett a szobában:

— Mily barátságos szoba.

Azután felállt, s a képeket vette szemügyre. Érdekes, bár kissé iskolázatlan skiccek, egyszerű, komoly és nem minden tehetség nélküli rajzok meg akvarellek voltak.

— Ne nézze azokat — tiltakozott a gyöngyvirágitató férfi. — Azok az én alkotásaim.

— A magáéi?

— Igen, én is jártam a főiskolára, piktör akartam lenni, de aztán beláttam, hogy mégiscsak ügyetlen a kezem, és medikusnak mentem.

— Nagyon érdekesek, nagyon érdekelnek a képei. Csak ne bírálja ily szigorúan önmagát, mert akkor

úgy érzem, hogy nekem is el kell dobnom az ecseteket, a festékeket. Én se voltam tehetségesebb, sőt: ügyetlenebb vázlatokat csináltam, mikor a főiskolára kerültem. Igaz, hogy tehetségem azóta sem változott, kis ízlést, technikát tanultam csupán a további évck folyamán.

— Ismerem képeit, asszonyom. A tárlatokon mindig figyelemmel kísértem őket, mégpedig már akkor, mikor nem is találkoztam önnel. Mikor megismertem, mindjárt eszembe jutottak a violák, a remegő szirmú aszterek, a mimózák, a halovány őszirózsák, melyeken keresztül már rég ismertem az ön kedélyét, szívét és lelkületét.

Margit olyannak érezte az orvos szavait, mintha valaki halkán, puhán végigsimította volna lelkét.

Mindenkiben megvan a hiúság erénye, Margit asszonyban is megvolt; képeit, alkotásait úgy szerette, mintha gyermekei lennének. Melegen nézett a fehér kabátos férfiúra. Az elmeorvos friss volt és üde, mint finom porcelán, szőke haja és kéklő szeme nem kellett banális érzést a szemlélőben, arca sem volt közönséges, bár néha megelégedett pír ült reája. Egészség, tisztaság, gondozottság ömlött végig rajta, s talán Margitban felkeltett valami halovány megkívánást.

— Jólesnek szavai, kedves doktor — mondotta egyszerűen a festőnő. — Képeimet szeretem, hiúságomat cirógatja, ha róluk beszél, s ez nagyon jó érzés.

A gyöngyvirágillatú férfi közelebb lépett, s halkabban, hízelt bársonyossággal szólt:

— Őszintén beszéltem; a képeken keresztül önt láttam és éreztem. Az előbb, mikor karomon idehoztam, az az érzésem támadt, hogy boldogabb percem még nem volt életemben. Az ön szíve hevesen kalapált, de ó, az enyém sem maradt nyugton, mikor fehér keblére hajtottam fejemet, pedig már sok szív dobogását és elcsendülését hallgattam életemben. Oly szép volt, oly szende s oly halovány, mint egy Madonna, s nem

állhattam meg, hogy meg ne csókoljam szép, sima homlokát.

Margit asszony lehunyta szemét, és fáradtan, susogva, elbódultan kérdezte:

— Igazán?

— Igen, a homlokát csókoltam meg, és ajkain akkor mosoly szaladt tova, bájos, finom mosoly, mintha megbocsátaná vakmerőségemet. De ugyebár meg is bocsátotta már?

Hangja oly lágy és hízelgő volt, mint a gordonka hangja sivár, őszi délután, Margitnak pedig nagyon jólesett hallani ezt a hangot, s mögötte érezni a friss, illatos férfit. Az orvos lassan megfogta az asszony kezét, oly lassan és észrevétlenül, hogy az asszony álomnak hitte, mikor egészen mellette érezte őt. Oly természetesen, annyira lágyan karolta át az orvos, hogy Margit asszonynak nem volt ideje és kedve a tiltakozáshoz. Lehunyta szemmel, reszketve, bizsergő boldogságtól bódultan várta a férfi csókját. A csók hosszú volt, az asszonynak édes élvezés, duruzsoló borzongás járta át testét, de lassanként foszladozott a mámor gőze, s mögötte a józan valóság állott: az örült férj rikoltása, az ijesztő szemek villogása újult fel emlékezetében, eszébe jutott szomorú helyzete, édesanyja, a tanárnői állás és Lengváry, aki fanyar, regényes tisztelettel csüng rajta. És hirtelen olybá tűnt neki az orvos, mint aki nagy gyakorlattal, tudással, az idegekre meg a lélekre gyakorolt szuggesztívus erővel, de őszinteség és igaz, szerető szív nélkül játszotta végig ezt a jelenetet.

Lefejtette a férfi kezét, és a szemébe nézett, hátha onnan olvashatna ki valamit, kis melegséget, kis őszinteséget, azonban semmit sem látott a hideg, kék szemekben.

— Ezt nem szabadott volna megtennem — mondta egyszerűen, de azért megbánás nélkül.

Az orvos szótlánul nézett rá. Untatta és bosszantot-

ta ez a tiltakozás, mert tudta, hogy ha ő akarja, az asszony máskor is, úgy, ahogy most, elkövet majd ily csókos szédüléseket. Margit asszony távozni készült, a gyöngyvirágillatú férfi nem marasztalta, felsegítette kabátját és puhán kérdezte:

— Ugye, eljön legközelebb?

Az asszony meg akarta rázni fejét, de a szép, bar-na fej lecsuklott, mint a bűnösé.

— Igen, eljövök még egyszer ezen a héten.

Az ajtó becsukódott, s az orvos tünődve nézett az asszony után, aki tetszett neki, akinek képeit valójában ismerte és szerette, de aki iránt még nem fakadt őszinte szerelem lelkében. Sok könnyű sikere, a nőnek hamaros elbódulása és odaadása kiölte belőle a nagy érzelmet; a sikerek learatása, szeszélyeinek ki-elégítése, ezek voltak céljai, ha egy hölgy meghódítá-sára törekedett. Tudta, hogy valami titkos vonzóerő rejlik lényében, érezte, hogy jólfejettsége, frissessége, csinossága az odasimulás, az odaadás vágyát ébreszti a nőkben, s ezért szeszélyes volt, akárcsak egy vidéki bálkirálynő, aki tudatában van szépségének és vonzó-erejének. Most még nagyon érdekelte Margit asszony, talán holnap is így lesz, de azután... tudta, hogy megunja őt is, mint eddig mindenkit: ártatlan leány-kákat, ravaszkodó asszonyokat, mint az első rajongó, szerelmes bakfist, mint egyik kartársnőjét, kiről már azt hitte, hogy örökké vonzani fogja a sok közösség, a szép orvoskisasszony lankadt lelkülete, tág határú tu-dása és titokzatossága. A nők egyformák voltak előt-te, azonosak abban, hogy hamar érdektelenek és meg-unhatók.

A festőnő úgy gondolt vissza az előbbi percekre, mint nagyon régen történetekre. Talán igaz se volt a csók, talán ájulásban látta és álmodta az egész jele-netet... És bár tisztában volt azzal, hogy ez nem le-het való, mégis szívesen gondolt ily eshetőségre és ma-gyarázatokra. Megbánást nem érzett, nem tudta elta-

gadni, hogy jólesett a csók, az orvos illatos közelsége, kezének érintése, a bódulat, a mámor, mely a földöntúliság nagyon jó érzését varázsolja az emberre, mégis a szokatlanság, az újság bizonytalanná tette lelkiismeretét. Talán sohasem érzett ilyesmit. Érzékiség, megkívánások nem laktak lelkében, s ő értette legkevésbé, hogy úgy kívánta meg az orvos üdeségét, mint gyermekkorában a csemegeüzletben kitett izléses ételeket. Érthetetlen és új volt ez az érzéki hullám, mely előntötte öntudatát, de kellemetlennek nem mondhatta, csupán szégyellte a történeteket, félve nézett az emberek arcába, hátha leolvassák róla a csókot, és titokban megfogadta, hogy soha senkinek se mondja el, mi történt vele ezen a délutánon.

Már sötét volt, mire hazaérkezett. Odahaza ott várta Lengváry, aki édesanyjával az asztalnál ült; a szamovárban mormolt a tea, mint az orosz regényekben.

— Mit csinál Olivér? — érdeklődött a szerkesztő.

— Borzalmas volt, ne kérdezzen, mert újból végigélem a szörnyűségeket.

Csend lett, mindnyájan elhallgattak. Tallóyné másra akarta terelni a beszélgetést.

— Láttad Linder doktort?

— Óh, igen — felelte Margit, s könnyen elpirult. — Beszéltem is vele, és azt mondta, hogy rosszabbul van Olivér, erősen fogyott az utóbbi napokban, bár nem aggasztó az állapota.

Ismét csend. Végre Margit egész érdektelenül a szerkesztőhöz fordul:

— Régóta vár már itt, Lengváry?

— Óh, nem, a nagyságos asszonnyal elcsevegtünk a tegnapelőtti éjszakáról, s már itt is volt.

— Én már szinte elfeledtem — mondotta unottan elsiklott őszinteséggel a festőnő.

— De hiszen még ma is arról beszéltél — figyelmeztette édesanyja.

Margit most egészen elvörösödött, s ez már nem

kerülhette el Lengváry figyelmét. Valamit sejtett, valami halvány, ködös eseményt látott képzeletében, valami titka van Margit asszonynak előtte, sőt édesanyja előtt is, de pontosabban nem tudta elgondolni a lehetőségeket. Talán találkozott valakivel, vagy talán nem is volt a klinikán? De hol lehetett máshol? És most hirtelen felvillant előtte az a férfi, akivel szemben állt reggel a kívánt és megszabott távolságban, s aki felé pisztolyát irányította. Csak nem nála volt? Ez az új gondolat izgatta, kínozza most, és nem állhatta meg, hogy valahogy ne érintse ezt a témát.

— Mostanában lesznek a pályázatok a városnál, értesült már róla, Margit?

Az asszony merengve, üresen nézett a szerkesztőre, aki észrevette, hogy rossz nyomon jár.

— Nem tudtam, de nem is érdekel. Én már lemondtam a rajztanárságról és a protekció szerzéséről.

Lengváry új lehetőséget keresett, de hiába, nem talált magyarázatot arra, hogy Margit hol járt délután, miért feledte el azt az emlékezetes éjszakát, mikor együtt mentek haza az ócska konflison, mikor az asszony majdnem az ölében ült. Mily szép is volt, ez volt a szerkesztő legszebb éjszakája, s Margit még délelőtt erről beszélt, délutánra pedig belepte ezt a bájos emléket a feledés pora. De hát mi történt vele? Sokáig, fürkészve nézte az asszonyt, hátha valami útbaigazító vagy áruló jelt olvashatna le arcáról, azonban Margit asszony, aki talán észre is vette a fürkésző tekintetet, oly fáradtan, szelíden és ártatlanul nézett reája, mint beteg gyermek. S fáradt nézése közben észrevette, mily sápadt, ónszínű meg sovány Lengváry arca, mily karikás a szeme, mely körül annyi szomorúság ült, hogy szinte sírásra készítette arca szemlélőjét. Akaratlanul összehasonlítást tett az orvos friss, üde színével, gondozott arcával és hajával, csinos, de nem durva természetével. Mennyire szebb, színesebb és ápoltabb volt az orvos.

— Mi történt magával, Lengváry, hogy oly fonnyadt, meg oly szomorú?

— Korábban keltem ma reggel, s rosszul aludtam az éjszaka — mondotta a szerkesztő, s nagyot nyelt, elfojtva ásítását.

— Maga nagyon rendetlen életet él. Feküdjön le korábban, és ne üljön oly sokáig a kávéházban. Gondozza és szeresse kissé önmagát.

— Köszönöm a jó tanácsát, Margit, én is már fel tettem magamban, hogy okosan fogok élni, hogy tornászni fogok reggel, s tejet inni lefekvés előtt, de oly fájó megválni a beteges bohémségtől, oly kegyetlen átaludni az éjszakát, mely oly szép, mint az illatos, fekete női haj. Az igazi élet csak akkor száll belém, ha leszáll a homály, a körúton felgyúlnak a lámpák, az Andrássy úton sok asszony, leány meg sok pesti siheder sütkérezik a villanyfényben.

— Ábrándos lélek — sóhajtott Tallóyné, és az aranyvörös teát vékony sugárban öntötte az öblös csészébe.

Margit asszony felállt, s az ablakhoz lépett. Sokáig bámult ki a sötétségbe; a sárga kőfal csendesen húzódott meg a homályban, s a gázlámpa enyhén szórt rá zöldes fényét. Homlokát odaszorította a hideg üveghez, megint a délutánra gondolt, ismét érezte a gyöngyvirágszagot, s hallotta a meleg bariton suttogását. Mereven nézett ki a sötétségbe, az estébe; a délután már messze sietett a múlt országútján, mely a feledéshez vezet. Elmúlt, elröppent, eltűnt, mint őszi darvak csoportja a hűvösödő alkonyatban. Új verőfényt, új eseményeket hoz a holnap, mikor nemigen gondolunk a sápadt, halott, hideg testű tegnapi. Valamit elvitt ez a délután; talán csak nyugalalmát vitte el, avagy közönyösen, csendesen, fáradtan dobogó szívét is elrabolta a drága, szépséges hölgynek — ki tudja? Tallóyné és Lengváry aggódva, hangtalanul figyelték Margit asszonyt. Mikor visszafordult, s a két ijedt arcot meglátta, magyarázatul mondta:

— Nagyon fáj a fejem, s olyan jólesett homlokomat az üvegre szorítani.

— Talán csak nem leszel beteg, fiacskám? — aggodalmaskodott felhúzott szemöldökkel a szerető anya.

Éjjel sokat hánykolódott álmában a fehér testű asszony. Nem tudott továbbsiklani a délutánon, visszavisszatért emlékezetébe, mint hízogó dal dallama, ezerszer visszatért minden szóra, amit az orvos mondott, minden mozdulatát, simogatását újból érezte, arcát, haja szökeségét újból látta, pedig hányszor hunyta le szemét, és erőltette az álmat magára, hányszor kezdett olvasni, imádkozni, de az olvasásban húszig sem jutott, s a Miatyánk felénél megakadt.

— Bárcsak holnap lenne — sóhajtott, és sok nyugaltságot remélt a holnaptól, pedig a délután izgalmas, izzó eseménye talán még a holnapon is túlrezeget. Idegen férfi sohasem csókolta még meg, ilyen vágya sem volt soha, és mégis oly könnyen, oly simán történt meg az első csók, mintha már sokaknak nyújtotta volna oda ajkát. Szégyellte, hogy oly könnyen és erőltlenül omlott a férfi karjaiba, amint a színpadon a Maupassant írásaiban szokásos.

— Nagyon kábult voltam, nem tudtam gondolkodni, nem tudtam fegyelmeznem magam — beszélgetett magában Margit asszony az éjszaka óraketyegős csendjében. — A vágyak izgattak, anélkül hogy mérlegelni tudtam volna: jó-e vagy rossz, illő-e vagy illetlen, amit teszek. Az orvos csinos volt, a csók nem volt rossz, de azért nem szeretem Lindert. Tetszik, s talán még egyszer elbódulnék karjaiban, de ugye, ez mégsem szerelem? Ez önző s nem tisztességes vágy, de a szerelemtől messze áll. Én még senkit se szerettem, és senkit se tudnék szeretni, én nem ismerem a szerelmet...

Az óra éjfélét ütött, és szél bűgött a kéményben. Az éjszakában megpattant néha egy öreg bútor, a téli szél sejtelmesen zörgette meg az ablakot, mint sze-

gény, éhező, szerelmes vándorkomédiás. Margit összekuporodott a takaró alatt, megnyugtatóan pedig többször, gyerekesen ismételte magában:

— Nem szeretem... nem szeretem...

V. KESERGŐ SZERELEM

Azon a héten Margit asszony nem látogatott el a klinikára.

— Nagyon felizgatna, s megint beteggé tenne — hozta fel okul, ha anyja küldte vagy hívta. — Menjen maga, anyuskám, egyedül, s tudja meg, hogyan van Olivér.

És Tallóyné ellentmondás nélkül látogatta meg vejét, aki csendes, közönyös volt, s akinek állapotában sohasem állott be változás. Tallóyné az orvos kézcsókját is magával hozta a látogatásról, de Margit asszony ilyenkor már nem pirult el, már nem jött zavarba. Nyugalma és jól átaludt éjszakái visszatértek, az álom- és nyugalomzavaró délután, a furcsa, csókba futó önfeledtség lassanként a feledésbe szállt, talán mindent elfelejtett már a szomorú és ingatag lelkű asszony? ... Az élet megint a régi volt, Lengváry majdnem minden délután meglátogatta a hölgyeket, néha mimózát hozott Margitnak, tanáccsal látta el őket, és örömmel intézett el apróbb ügyeket vagy megbízásokat. Az ügyetlen beszédű szerkesztőt nagyon megszerették a magányosan élő hölgyek, Margit asszony azonban nem látott vagy nem akart többet látni a jó barátnál Lengváryban, aki nem zúgolódott, nem panaszkodott ez ellen.

Karácsony jött, hó esett, a Jézuska csilingelését vélték hallani a jó gyerekek estefelé, és dobogó szívvel várták, mikor érkezik hozzájuk az örömet, vidámságot hozó mennyei gyermek. Lengváry Tallóyéék körében töltötte az ünnepeket, a festőné kedvéért még templom-

ba is ment, és szilveszter estéjén ólmot hozott a szép asszonynak.

— Én már nem megyek férjhez — tiltakozott Margit szelíd, szomorú mosollyal, de azért mégis megolvastották az ólmot. Furcsa, bolondos figura keletkezett az ólomból, leginkább egy Pierot-hoz volt hasonló, amint gitárt penget, s Margitot őszintén megnevettette az ólom bizarr árnyéka.

Kint zúzvara csillog a fákon, és jégrózsák fakadnak reggel az ablak üvegén, a sarkon gesztenyét árulnak agyonkendőzött nénikék, prêmes kabátok sietnek tova az utcán, coboly, róka, mókus meg egyéb állatok szőrzetével ékeskednek a nők, az arcok kipirultak, talán fagyosak is, ródlizók ülnek a villamosokban, a városligeti jégpályán katonazene szól, fehér villanyfény ömlik a jégre, tovasikló alakok, összesimult párok suhannak el a megfagyott vízen, s a melegedőben a gardedámok nevelésről és divatról beszélgetnek. Ah, tél van, a zsúrok és estélyek szezonja, szmokingot húzol, és ötórai teára mész a Ritzbe, vagy fellátogatsz lányos házak zsúrjaira, szendvicset eszel, esetleg zserbót, Bäbynek, Zsuzsinak pár bókot vagy néhány divatos élcet mondasz, operettújdontságokról beszélsz azután, majd egy szóke primadonnáról, aki oly nagyszerűen táncol és öltözködik az új operettben, a vendégszereplő művészekről mondd el véleményedet, és nem felejtjed el megkérdezni, mely bálra készülnek a házikisasszonyok. A bálokra szorgalmasan eljársz, talán rendező is vagy egynéhányon, monoklit teszel fel a frakkhoz, és rokokó meghajlással felkéred izzadt orrú ismerőseidet, átfogod a hölgyek karcsú derekát, elmerengsz a lenge ruhákon, a repülő lábacskákon; a szupét egy ismerős családdal költöd el, mialatt a kék ruhás lányka neked adja szegfűjét, hajnal felé rozoga konflison döcögsz haza szomorú otthonodba, és valami furcsa szomorúság fog el, ha kietlen, üres szobádba lépsz; vakító plaztronod behorpadt, a szegfű

kiesik gomblyukadból, a melódiák, lánymosolyok, mondatok, melyeket tánc közben sűg az imádott, elszálltak már az éjszaka csillogásával, mámorával és a mellékutcákban didergő sötétségével együtt, hajnalodik, fakószürke józanság szűródik be a függönyön keresztül, te az asztalodra hajtod fejedet, és talán sírva fakadsz...

Lengváry nem ismerte a tél szépségeit, a ródli édes izgalmát, a korcsolyázás poézisét, a zsúrok, bálók illatos, fülledt levegőjét és banalitását. Lengváry szerelmes volt, mint egy középkori szerzetes. Sohasem szólt érzelméről, azt sem említette, hogy párbajt vívott a drága hölgyért, és hogy meg is szeretett volna halni érte. Nem mert, nem tudott szólni, gyerekes félelem fogta el, mint vizsgázó diákot, ha vallomásra vagy csak merészebb mondatra adódott alkalom. Pedig sok hölgygel beszélt már Lengváry, sokaknak vallott már szerelmet, de Margit asszonyt más, idegen, távoli teremtménynek hitte, kivel szemben nem érvényesíthette eddigi tapasztalatait, melyeket a nők meghódítása körül szerzett.

Este hideg, higgadt szívvel verseket írogatott az imádott rózsaszálhoz, melyben hosszan és kissé valótlannul panaszkolta el szerelmét meg keserveit. Ezerszer elgondolta és emlékezetébe idézte mindazt, amit aznap mondott és tett a drága hölgy, néha kézfogását, tekintetét, hangját, sápadt mosolyát oly élénken fudta elképzelni, mintha valóság lenne, és mindennap volt egy mondat, melyen sokáig elgondolkozott a reményt és fájdalmat kereső szerkesztő, s melyből szerelemre vagy meleg vonzalomra, vagy nagy szenvedésekre és hiába-valóságokra lehetett következtetni. Éjszakái úgy teltek el, hogy különböző jeleneteket látott a sötétségben, mintegy színpadon játszva, s rendesen ő térdelt Margit asszony előtt, aki a távolba nézett, és szelíden, szomorúan mosolygott. Azután Markovics gróf jelent meg azon a képzelt színpadon, s a szerkesztő

nyugodtan célzott rá, a pisztoly eldörrent, Margit asszony felsikoltott, a gróf pedig lomhán, csúnyán esett le, mint fellökött fatuskó. Margit asszony erre átfonta Lengváry nyakát sziromfehér karjaival, és azt mondta:

— Köszönöm, nagyon köszönöm.

Máskor a képek és jelenetek szerzője és képzelője nem is szerepelt a színen. Nők mentek tova, futólagos, feledett ismeretségek, kisebb rangú, karikás szemű színésznők, lángvörös hajú, izmos lábú táncosnők, és mind a szemlélő szerző felé integettek, kacéran mutogatva finom selyemharisnyájukat. A kis színpad egészen megtelt e kecses hölgyekkel, kik mosolygó fejcskájukkal hamisan és hívogatóan öltözőjükbe és rizsporos karjaik közé csalogatták a szóke, fanyar arcú férfiút, de egyszerre összevissza gomolyogtak, szinte menekülni akartak a kurta szoknyájú hölgyek, a színpad lassan elsötétült, s csak kavargó, felismerhetetlen alakokat látni összebújni, széjjelrebbenni. Végre egészen sötét lesz a szín, de csak pár pillanatig, mert a háttérből vakító fényesség árad széjjel, s megjelenik Margit asszony, glóriától övezve, amint szalonjában áll, s azok fölé a mimózák fölé hajol, melyeket a szerkesztő hozott neki.

Sokáig játszottak e levegőben függő színpadon, és Lengváry reggel fakón, fonnyadtan ébredt, pedig este — Margit tanácsára — elég polgári időben tért nyugvóra.

A versek lassan megszorodtak, de azért eszébe se jutott kiadót keresni számukra. Néha arra gondolt, hogy a lecszebbet kiválasztja, a postán elküldi a vágyott, sápadt mosolyú hölgyhöz, de sohasem tudott megállapodni a lecszebben, máskor meg az jutott eszébe, hogy pergamenre írja őket, és úgy nyújtja majd át a verseket, hiszen Margit asszony kedveli a regényes pózokat. A versek azonban örökké a fiókban maradtak, majdnem mindennap megszorodtak eggyel, női kézbe azonban sohasem kerültek.

Egy este, mikor a budai házból hazafelé tartott, furcsa, merész elhatározás érlelődött meg benne.

— Meg fogom neki vallani, hogy szeretem — mondotta bizonytalanul, suta fellobbanással. — Alkonyatkor, ha egyedül leszünk, s míg nem csavarta fel a villanyt, megvallom neki, hogy szeretem, és megcsókolom a nyakát.

Boldogan tért otthonába, mintha már meg is történt volna a szokatlanul merész lépés. Aznap nem írt új verset, a többit szeretettel, mosolyogva forgatta, és Kisfaludy jutott az eszébe, a Kesergő szerelem, mely terjedelemben már az ő verses csomójával vetekedett.

Ejjel, a sötétségben elhelyezett színpadon ez alkalommal szerelmi vallomásokot játszottak a szereplők, akikben fel lehetett ismerni Lengváry szerkesztő urat és Margit asszonyt. Minden nagyon szép volt, s Lengváry többször megújráztatta az előadást. Későre járt már az idő, midőn a kis színpad teljesen beleolvadt a sötétségbe, s másnap az ábrándos férfiú fakóbb, fáradtabb volt, mint valaha.

— Ma megvallok mindent, ha alkalom lesz — indult útjára délután, de természetes, hogy a kellő alkalom nem érkezett meg azon a napon. Mindig volt valami zavaró vonás, valami bántó, rikító hang abban a harmóniában, melyben szerelmet szokás és lehet vallani. Később, sok elszalasztott alkalom után, az is felmerült kétkedő gondolatai közt, hogy hátha kellemtelenül fogadná Margit asszony az ő térdre omlását, hátha elsietné és örökre elrontaná a dolgot.

— Jobb, ha még várok — hűtögette, vigasztalta magát, ha néha sokáig egyedül ültek a képekkel teleagatott szalonban, és homályba burkolta őket a közelgő este.

Mikor hazament, ismét a versekre került a sor, a kesergő szerelem dalai feltűnően szaporodtak, a boldog szerelem megéneklése pedig lehetetlennek, soha el nem érkezőnek tűnt fel. Az ágyban fekve ismét

édeskés, regényes jelenetek játszódtak le a sötétségben, néha azonban egy bánatos férfiú ólmot küldött szívébe fényes pisztolycsőből, máskor a Duna hűvös hullámai közé vetette magát a hősszerelmes, akiben az ágyban fekvő néző többnyire magára ismert.

Közben olvadozni kezdett a jég, nem ezüstlött zúz-mara a fákon, ha reggel kipillantott az időjárás kémlelője, feketén, nedvesen dideregtek a faágak, melyekre csintalan, csiripelő verébsereg szálldogált. Dél felé a nap melegen csókolgatja az embereket, a háztetőket és az aszfalt szürkeségét, az utcasarkokon már szagtalan ibolyákat árulnak a gögös mimózák tövében, melyek még a tél illatát ontják magukból, s arra az időre emlékeztetnek, mikor még gesztenyét vásároltak a didergő diákok és a gondos, vörös orrú családapák. Szoros csokorba fonva haldokolnak az ibolyák, néhány vízcsepp rezeg a törött szirmokon, és ábrándos, szerelmeskedést játszó ifjak megvásárolják a tavasz eme lila, idegen országból jövő hírnökét, hogy puha lánykezeknek nyújsák.

Tavasza van.

Ugyebár, kissé banális már a tavasz furcsa és örök-ké rejtélyes lehelete, mely talán távoli mezők és nedves fekete földek szagából tevődik össze, mely szembejön velünk verőfényes délutánon, megcirógatja arcunkat, szerelmet vagy derűt fakaszt lelkünkben? Úgy érezzük, hogy valaki megcsókolt, kinek csókjára már régóta vágyunk. Talán minden, a földszag, a pajzán szilajság, a fuvallat mámoros csókja unalmas dologgá vált az írásokban, de azért mindig akadnak emberek, akik ilyenkor elbűvöltek, kábultak, meghatottak lesznek.

Lengváry ezek közé tartozott. Sokáig sétált a márciusi verőfényben, és kissé frissebbnek érezte magát, jóllehet a vallomás még mindig ásítós ábránd volt, a nagy és szent alkalom még mindig nem látogatott el a tavaszi alkonyhaldoklásakor, és a versek kétségbe-

esetten megszorodtak. A szerkesztő leült a Duna-parton, elnézte a merészebb színekkel takart női testeket, a kebleken és gomblyukakban elhelyezett ibolyákat, a mosolyt, a napsugarat, mely a friss, fehér arcokon játszadozott. Majd elkóborolt a belváros utcáin, a kirakatokban tavaszi szövetek divatos színei, a vendéglőben tavaszi sörök víg arcú plakátjai mosolyogtak rá, némely úr már odahaza hagyta felöltőjét, és elhagyott sarkokon ideges pálcaforgatással találkára vár a sovány, zöld jogászgyerek.

Lengváry ekkor ismét időszerűnek tartotta a valloást, ismét bírálgatni kezdte az egyedüllét zavartalan-ságát, puha alkalmasságát, de mindig talált valami kellemetlen vonást a tompa tavaszi alkonyatban, mikor az imádott lábai elé akart borulni. Tallóyné sokszor váratlanul, persze gyanútlanul jött be hozzájuk, ez azonban megint egy okkal több volt, hogy a val-lomás napról napra halasztódjék, mint kellemetlen kö-telesség.

Egy alkalommal Lengváry nem találta otthon a fes-tőnőt.

— A klinikára ment — szolt Tallóy özvegye. — Oli-vér most csendesebb, ezért végre elhatározta, hogy el-megy hozzá, hiszen már december óta nem látta.

Az óra hatott ütött, Tallóyné meghúzta zsinórját, és Don Juan menüettjébe kezdett a rozsdás szerkezet; re-kegden, kihagyott hangokkal, de mégis kedvesen ját-szotta, cincogta el a kecses, finomkodó tánc muzsiká-ját. Lengváry félrebillentett fejjel hallgatta, fehér pa-rókás dámákat és urakat idézett fel képzeletében, fi-nom, csatos lakkcipők suhannak tova a parketton, s mély bókkal, üres, nyájas mosollyal köszönik meg a táncot.

— Nagyon szép volt — mondotta sóhajszerűen, és finoman társalgott a szürke hajú, szikár hölgygel, aki a legbecsületesebb férfiút tisztelte benne.

Nemsokára Margit asszony lépett a szobába. A szer-

kesztő élesen nézte az arcát, de ez alkalommal nyugodtnak találta.

— Olivér csendes volt, s annyira közönyös, hogy lelem sem akart fordulni — számolt be útvjáról Margit. Linder doktor pedig kézcsókját küldi neked, anyuskám.

— Szeretném már ismerni Linder orvos urat — szólt különös, kissé kellemetlen hangon Lengváry.

Margit csodálkozva nézett rá, de semmit sem szólt, helyette Tallóyné szolgált felvilágosítással.

— Linder doktor nagyon figyelmes ember.

Margit eltávozott, hogy átöltözködjön, hogy rózsákkal telehintett pongyolában jelenjen meg újra, mely vállából látni engedett kis fehér darabkát. A bágyadt lovag titokban megfogadta, hogy a vallomást e gyönyörű pongyolához fűzi, amely egyébként oly vágyakat ébresztett a szerelmes férfiúban, amelyek a vállnak ajakkal való érintéséről szóltak. A rózsás pongyola meg a szoborszerű, kékesfehérségű vállak újabb verseknek voltak szülői, és a pongyolás hölgy sokszor jelent meg esténként a képzelet kicsinyke színpadán.

A puha bőrű asszony most azzal a tervvel állt elő, hogy halászbárkákat szeretne festeni, s azért kora reggel induljanak le a Dunára. A bágyadt, unalmas férfiú örömmel fogadta a tervet, mert titokban a zavartalan együttlétre gondolt, melyet még Tallóyné se háborgathat meg, és rövid, reménnyel átszótt, álmatlan éjszaka után kora reggel már meghúzta a kis budai ház csöngőjét. Margit asszony készen volt, a pasztellesdobozt, az állványt Lengvárynak adta, aki nagyon megtisztelve érezte magát. Aranyos, omlékony, finom pára ülte a Dunát, s a nap úgy kelt fel, mint a norvég festményeken.

— Nagyon szép a reggel — szólalt meg szintelen hangján a kísérő. — Idejét se tudom, mikor láttam a napnak, az életnek az ébredését, talán azért találok oly gyönyörűnek. Más emberekkel, dolgos, küzdő,

kötelességtudó emberekkel találkozunk, ha ilyenkor utcára lépünk, sohasem látott, friss, kialudt arcok, hivatalba, munkába siető alakok élnek, mozognak, mosolyognak a reggel hideg párájában. Mennyivel más a reggel világa, mint az alkonyaté...

— A reggel hűvös és józan — mondotta Margit asszony. — De néha nem rossz dolog józannak lenni, ugyebár, Lengváry?

Lengváry úgy érezte, hogy ez roppant alkalmatlan időpont a nyilatkozásra. A reggel csakugyan józan, s minden szerelmet alkonyatkor szokás megvallani. Ránézett a mellette haladó asszonyra, akiben új szépségeket vélt felfedezni, a fülcimpának kecses, ingerlékeny voltát, az arcbőr hamvasságát és frissességét, mely fáról szakasztott gyümölcsből volt hasonlítható, halvány pír csókolgt rája a hajnal lassan oszló hűvösége, orgonaszappan illata áradt felőle, s valószínűleg kölnivíz csepegtetett mosdóvizébe a vágyvirágos asszony. Folyton őt nézte, friss, üde illatát szívta magába, és áhítattal szemlélte, mily ügyesen, mily gyorsan mozog a formás kéz a puha papiroson, a körvonalak mily hamar elkészültek, a pasztell puha rudacskáit mily mesterien kenegeti széjjel, mily hüen és őszintén eleveníti meg a tompa, álmos színeket, a bárkák lomha olívdzölgje mily komoran nézegeti magát a hullámzó, sűrke vízben...

— Tulajdonképpen valamit mondani akartam magának — szólalt meg a festőnő, mikor összecsukta a dobozt. De oly világos van, s oly józan ez a reggeli idő...

Lengváry fáradt ütemű szíve hevesebbet dobbant, talán az örömtől, talán csak a váratlan, sejtéses szavaktól. Szinte biztosra vélte, hogy Margit asszony mondanivalója a boldogságot rejtegeti magában, mert csak szerelem lehet az, melyről világos, józan időben nem lehet beszélni. Ezért délután kissé izgatottan, kissé

korán csöngetett be az imádott hölgyhöz, de Margit asszony nem volt otthon.

— A klinikára ment — mondotta szinte zavartan édesanyja. — Leányom nem érzi jól magát, s mint-hogy más orvosismerősünk nincs, Linderhez kellett fordulnia, aki különben is nagyon kedves ember.

Lengváry elkedvetlenedett, szomorúan gubbasztott a szalonban, és nem fáradozott a szürke hajú dáma szó-rakoztatásán. Végre megszólalt:

— Nagyon beteg?

— Óh, nem, csupán szívverése nem volt rendes az utóbbi időben, néha kihagyott, máskor hevesebben vert... talán csak idegesség...

Margit asszony aznap későn jött meg, de különö-sebb izgalom nem látszott rajta, nyugodtan regélte el Linder doktor tanácsát és véleményét, mely múltó, ideges betegségről szólt. Lengváry sírni szeretett volna, oly nagy szomorúság telepedett lelkére. Okát nem tudta volna adni szomorúságának, Linder doktorra mint rideg, pápaszemes elmeorvosra gondolt; a félté-kenység még nem lett úrrá bensejében, mégis valami furcsa, fájdalmas sejtés fakadt lelkében, valami ho-mályos holnapézés, hogy Margit asszonnyal történni fog valami, hogy régóta szövögetett ábrándjai, ügyet-len, csókos elgondolásai összeomlanak, széjjelhullanak, elpattannak, mint céltalanul, ostobán szállingózó bu-borékok.

— Lengváry, nem lenne kedve egyszer egy budai cukrászdába menni? Mondjuk holnap.

— Örömmel — hangzott a válasz, és az álmatag, unott arcú szerkesztő szeme felcsillant.

Másnap Lengváry pontosan megjelent, s bensőjében ismét felgyulladt a reménynek halvány lángú mécse: talán most jön el a szent alkalom. Istenem, annyi poézis és báj ömlik végig egy homályos, öreg budai cukrászoltban, a dobostorta elfogyasztása közben pe-dig meg lehet vallani, hogy mit érezünk már hónapok

óta szívünkben. A rózsás pongyoláról, a vele kapcsolatban tett fogadalomról megfélekedett szerelmes hölgsünk, éjszaka a cukrászbolt volt a kis színpad színe, a gyönyörű hölgy ábrándosan keverte kávéját, és erősen szemébe nézett az ügyetlen szerelmesnek.

A valóság majdnem ugyanazt a cukrászboltot utánozta, amilyenek a képzelt színpad kulisszái voltak. Bolthajtásos, sötét helyiség, a falon hímzett képek, régi olajnyomat, melyen egy kék ruhás hölgy s egy ábrándos férfiú csónakban ül vízililiomok között, a férfiú (kinek szürke cilindere az ülés szélén pihen, s a vízbe készül esni) valószínűleg szerelmet vallott, az aranyhajú hölgy maga elé néz, elmereng a férfi szavain, alkonyodik banális rózsaszínnel, és vadludak húznak a nádas tó felett. Az egyik kép Pestet ábrázolja, talán 1825-ben, a parton csónak, melyben piros mellényű cigány ül, a régi metszetek hagyományos kutyája pedig vidáman ugatja a túlsó parton álló házakat. A fogason divatlap lóg, mely bizonyosan még a sonkás ujjak divatját rejtegeti magában, az ajtó felett, fehér oszlopokon nyugvó öreg óra, csendes, lágyszöld kerevet a fal mellett és a sima falú, aranyos zárú szekrények üvegfala alatt a múlt század divatos nippjei: menyasszony és vőlegény, előttük az áldást osztó pap; hegedülő anygakák, mosolygós püspök vörös, egyházi zászlóval kezében; a pult mögött szőke hajú kisasszony jelenik meg, hajában égszínkék szalaggal. Senki sem volt rajtuk kívül az édes, jellemző illatú bolthelyiségben. Leültek az egyik sarokba, mint Pestről átmenekülő, regényességet mímelő szerelmesek, s a cukrászkisasszony biztató, de azért nyájas mosollyal szolgálta ki őket. Margit asszony megkeverte kávéját, megtörte a sárga mazsolás kuglófot, és halkán mondta:

— Azért akartam idejönni, hogy végre egyedül lehessenek önnel, kedves barátom.

Lengváry szíve kissé elakadt, majd erőset dobbant, de azért valahogy túrtöztette izgatottságát, s nem hi-

hető, hogy valamit is észrevett volna a kávézó hölgy. A cukrászda kék szalagos hercegnője eltűnt a függöny mögött — most egészen egyedül voltak. Az asszony halkán folytatta:

— Beszélni szeretnék önnel, sokat, különöset mesélni magának, hiszen maga az én legjobb barátom, és anyuka szerint a legtisztességesebb férfiú ezen a világon.

— Kezdje el, asszonyom.

— Egy húszéves leánynál kellene kezdenem, aki iskolába járt, mert rajztehetséget véltek benne felfedezni, s aki egyszer hazajövet élettelenül találta édesatyját, akit nagyon-nagyon szeretett. A húszéves lány tulajdonképpen gyermek volt még, lélekben talán tizenöt éves, de mikor visszajött a temetőből, szomorú, fáradt, megöregedett hölgy lett, aki az életet nem tudta becsülni és szeretni. Délutánonként összebújt édesanyjával, s lelkében az a kívánság támadt, hogy omolna össze a ház, repedne meg éjszaka a gázcső, csak élni ne kellene. Ekkor egy kedves, komoly beszédű ember közeledett feléje, a fekete ruha és a borús homlok talán jól illett a leányhoz, az idegen pedig szerelemről beszélt. A fekete ruhás lány nem tudott szeretni, sohasem szeretett, de azért fáradt volt ellenkezni, mikor a kedves jövevény gyűrűt húzott ujjára. Nászútra vitte őket a vonat, és az ifjú asszony tolyton azért imádkozott, hogy a megsemmisülésbe rohanjon a gőzmasina, Velencében a gondola elsüllyedését kívánta, melyben ültek, a régi képtárak összeomlását óhajtotta, ha Tintoretto festményeit nézegették, Svájcban a hegyi vasutak leszakadása után áhítozott, és léghajóra szeretett volna ülni, hogy arról lezuhanjon. Később, a barátságos otthonban, megkedvelte, megszerette a férjét, aki langyos jólétbe és bársonyos, beccégető szerelembe göngyölte, elnémultak halálvágyai, az életet kedvesebbnek és értékesebbnek látta — óh, de ez nem tartott sokáig. A gondos, szerető férj merész

tervekről, kalandos vállalkozásokról beszélt, néha megbotlott beszédje, míg végre — amint jól tudja, kedves barátom — teljesen elborult elméje, s most egy rácsos ablakú házban dadogja badar mondatait. Az asszony egyedül állott a világban; sírni, akarni, vágyani, meghalni, szeretni, megnyugodni, mosolyogni nem tudott, csüggedt, bágyadt meg közönyös volt, szinte kötelességszerűen élte le napjait édesanyjával, és néha ellátogatott a fátyolos elméjű férjhez. Ezeken a látogatásokon egy szöke, meleg hangú és rokonszenves modorú orvossal barátkozott meg, akiben annyi csínt, ápoltságot, kívánatosságot és vonzóságot látott az asszony, amennyit férjében még soha, de azért sokáig ő is közömbös volt az asszony előtt, mint bárki. Egy decemberi délután történt, hogy az asszony azt érezte, mintha a közönye elmúlt volna. Valami különöset érzett, melyet elmondani, körvonalazni nem lehet... Akkor sokáig nem ment el férjéhez, nehogy a szöke elmeorvossal találkozzon, de most tavasszal ismét ellátogatott a szomorú házba, s mikor észrevette, hogy az a homályos, sejtéses érzés még nem aludt el, észrevette, hogy...

Lengváry egy kissé elsápadt, és végigsimította haját, az asszony pedig zavartan nézett kávéjába, mint szerelmes, tizenhat éves kisleány.

— Szereti? — mondotta rekedten a jó barát.

Margit megrázta fejét.

— Nem hiszem, hogy szeretném, és nem is hiszem, hogy valaha szeretni tudjak. Linder doktort megkívántam, mint jól és ízlésesen elkészített ételt.

A szerkesztő bizonytalanul, reszketve emelte szájához a poharat.

— Csúnya volt, amit most mondtam — folytatta az asszony —, de őszinte. Kérem, ne ítéljen el, hiszen én szegyenlem legjobban a dolgot, és éppen azért mondtam el magának, kedves, jó barátom, talán tudna tanácsot adni. Szörnyű, szinte elviselhetetlen ez a mos-

tani állapotom. Lehet, hogy a tavasz teszi az egészet... Nincs nyugodt éjszakám, nincs nyugodt gondolatom, őt látom és érzem, forróság önti el testemet, majd összerázkódom a hidegtől, hevesen lüktet a szívem, majd úgy rémlik, mintha végképpen elállana szívverésem. Vergődöm, kínlódom, ezerszer, örökké reá kell gondolnom, valami furcsa, ismeretlen vágy űz, hajt hogy lássam, hogy beszéljek vele...

— Szerelmes, sőt komolyan, végzetesen szerelmes.

— Ah, én félek a szerelemtől — sóhajtott titkos boldogsággal a festő.

— Ne féljen a szerelemtől, hiszen szeretni jó, ha vizsontszeretik az embert, és önnek csak egy szavába, egy ujjmozgásába kerül, hogy a világ bármelyik férfia a lába előtt térdepeljen.

Margit felnézett, esdekelve pillantott a szerkesztőre.

— Mit tanácsol?

— Szeressen — felelte fojtottan Lengváry.

Eltávoztak. Szótlanul mentek az enyhe tavaszi alkonyatban. Lengváry azon törte a fejét, hogy mit is mondjon utoljára az imádott hölgynek, de semmi szellemes nem jutott eszébe. Halkan, talán kissé melegebben csókolt kezét, és elindult a Fő utca irányában. Közben még egyszer visszafordult, és hosszú pillantást küldött a kis ház, a barna kapu, a sárga függönyös ablak felé.

Odahaza előszedte verseit, elolvasott egynéhányat, azután pisztolyát kereste meg. A pisztoly azonban üres volt, és hiába keresett hozzá töltényeket a fiókok rendetlenségben: sehol sem talált.

VI. VERGŐDES

Belenézel a pisztoly sötét csövébe, a lexikonból ki-keresed a szív fekvését, és melledre illeszted a hideg csövet, mutatójjad a ravaszhoz simul, de azt meg

nem nyomja. Majd leveszed a jól elhelyezett pisztolyt, leteszed az asztalra, és felsóhajtasz:

— Talán...

Valami halovány, sejtéses reménysugár villan fel agyadban. Hátha még megváltozik az ok, amiért golyót illene küldeni szívedbe, hátha tévedtél, vagy rosszul láttál valamit. A jövő homályos ködön pihen, ki tudja, mi van a ködön túl, talán napsugár, talán gyógyulás, talán halál, talán a boldog szerelem. Az élet hívogat, kacéran mosolyog, mint hódítani akaró asszony, s mintha a ködön keresztül verőfény csillogna, rezegne át, az élet talán még szép is lehet, a nők, a kedves, kegyetlen, karcsú, kárminajkú nők sokat tudnak pótolni és feledtetni, eszedbe jutnak: a muzsika, a könyvek, a virágok hűvös illatú erdők homályában, a város zsvajvos elevensége, felhők kóborlása a végtelen kékségben, lepke csapongása szíromról szíromra, éjszakák illata, tengercsobogás komor sziklaparton, selymes fűvű rétek virágzó köntöse, csendes vizű csermely csevegése, bimbók fakadása madárcsicsergő hajnalon, orgonák nyílása, levelek rezgése, akác susogása a hold puha fényében, szirmok hervadása, levél sárgulása, gólya költözése, az ősznek álmatag költészete, finom, női kacajok csengése, kedves, szeretett, fehér arcok mosolygása, finom kezeknek csókolása, álmok álmodása... óh, tedd el a pisztolyodat, bús barátom, az élet szép és vonzó, mint szirének éneke; mondj le arról, hogy rögtön ólmot küldjél lüktető szívedbe vagy jobb szemedbe, mondj le a mindent gyógyító halálról, fakadjon bizonytalan, ködös remény szomorúság itatta lelkedben:

— Talán...

Másnap megvásárolta a töltényeket, elhelyezte őket pisztolyában, hogy a szükséges percben készen, alkalmazható állapotban legyen a fegyver, de azért bizonytalan időre mégis elhalasztotta annak alkalmazását. Kissé gyáva, kissé határozatlan volt, vagy az is meg-

lehet, hogy valójában nem lobogott oly végzetes, hatalmas lánggal a szerelem tüze, mint ahogy a szerkesztő gondolta és szerette volna. Néha azzal vigasztalta magát, hogy kétkedett, talajtalan, súlytalan reményutakon próbált elindulni, noha tudta, hogy szétmállik alatta a zombékos talaj. Talán nem is volt valóság a budai cukrászdában elmondott mese, talán éjszaka játszották csak a kis színpad lenge testű színészei, s most összecserélte a színdarabot a valósággal? Százszor és sokszor visszagondolt, emlékezetébe idézett mindent, újra elmondott minden szót az emlékezéssel, amit Margit asszony mondott, minden mozdulatát, mosolyát, szerelmes pirulását elevenen, frissen látta a drága hölgynek. Mégiscsak való volt minden.

Lengváry megfogadta, hogy többet nem megy Tallóy Margiték házába. Néhány napig csakugyan megtartotta fogadalmát, azonban egyszer, séta ürügye alatt, mégis a Fő utcába indult, felment a lépcsőkön, és megtekintette azt a kedves lakot, ahol annyi kellemes, epekedős, várásos órát töltött. Pár lépést tett is felfelé a lejtős utcában, de azután ismét visszafordult.

— Úgyis a klinikán van most — gondolkozott, és talán vigasztalni akarta önmagát. Mikor már egy hét is elmúlt anélkül, hogy ellátogatott volna Margitékhoz, az a remény fakadt fénytelen lelkében, hogy a finom lelkű asszony talán érdeklődni fog iránta, talán ír, talán — óh, mily boldogság lenne — maga jön fel, hogy megnéze: beteg-e legjobb barátja? A levél azonban késett, a szerelmes szerkesztő reggelenként türelmetlenül várta, leste a postást, és csalódottan látta, hogy egy német zeneújságon kívül semmit se hozott számára a savanyú arcú levélhordó.

— Holnap biztosan ír — reménykedett fennhangon, csupán azért, mert titokban nem bízott a holnap megérkezendő levélben. Ha csöngettek, felijedt az örömtől, összerázkódott, és sietve kis rendet akart csinálni:

— Ő az.

Fogadószobájában pár nap óta különben elég rend volt, orgonaillatot fecskendezett szerte lakásában délutánoként, midőn a vágyott fehér kezű asszonyt várta, de mindhiába, a várva várt hölgy sohasem érkezett meg. Hiszen Margit asszony címét se tudta legjobb barátjának! — és megint felpislog a remény aluszékony mécsvilága.

Az idő azonban múlt, egyik nap a másik után halt el, mint szürke szakállú aggok a menházban, az érdeklődő már megtudhatott volna egy címet a bejelentőhivatal útján, a szerkesztőség is bizonytalansággal válaszolt volna arra a kérdésre, hogy hol lakik egyik főmunkatársa. A főmunkatárs reggel dobogó szívvel várta a postás csöngetését, a délutánt otthon töltötte, és a postás sohasem hozta meg az óhajtott, érdeklődő levelet, a csöngő megnyomója sohasem volt az a tökéletes, fehér kéz, melyre annyi szenvedelemmel lehelte csókját, pedig az idő elég volt ahhoz, hogy aggódó érdeklődést okozzon egy jó barát eltűnése.

Egy délután végre kimozdult szobájából, céltalanul sétálgatott, s valahogy megint a Fő utcába tévedt. Felment a lépcsőkön, sokáig elbámulta a kedves, földszintes házat, és az a vágya támadt, hogy bemenjen. Azonban hamar elvetette tervét:

— Mit mondjak, miért nem voltam egész mostanáig? Most már illetlenség lenne...

Lassan hazaballagott, és takarítónőjét kivallatta, hogy nem kereste-e valaki. A tagadó válasz után leverten, csüggedten vánszorgott szobájába.

— Iszonyú így az élet — állapította meg hosszú sóhaj kíséretében, és fiókjába nyúlt, hogy ott van-e még pisztolya. Nem vette elő, csupán megtapogatta, megszorongatta, mint oly jó barát kezét, kiről tudjuk, hogy nem fog megtagadni tőlünk egy utolsó kis szívességet.

Az éjszakák kegyetlenek és borzalmasak voltak. A

kis színpadon, ahol azelőtt szerelmi jeleneteket, szelíd, regényes történeteket játszottak, most véres tragédiák kerültek színre. Új alakok, új szereplők játszottak, egy gunyoros mosolyú doktor (akárcsak Miracle csodaorvos a Hoffmann meséiben) a sápadt hölgy szívét kivette kebléből, és kacagva labdázni kezdett vele; egy szerelmes, szőke ifjú, aki különben a szerkesztő hasonmása volt, nekirohant az orvosnak, mire az kiejtette kezéből a szívet, amely a földre esett, és oly hanggal tört össze, mint finom porcelán. A Mefiszto arcú orvos kalapácsoló, kegyetlen kacagásban tört ki — e kacaj a sátánéhoz volt hasonló —, és eltűnt egy láthatatlan süllyesztőn, Margit, a sápadt hölgy, holtan rogyott össze, s a szőke, én-arcú szerelmes egyedül, keserű kétségben, tébolyítóan egyedül maradt a színen.

Más alkalommal szerelmi jelenet volt látható a légi színpadon, az asszony az imádott hölgy volt, a férfiban azonban az ágyban vergődő néző nem ismert önmagára. Ő sápadtan, az indulattól reszketve állt a színpad másik oldalán, elfedett rejtekhelyén, mint féltékeny, gyilkolni vágyó Bajazzo, bohócsüveg volt a fején, és nagyon komikusan, nagyon szomorúan festett. Hirtelen neki akart rontani a csábítónak, ekkor azonban egy csontos kéz visszatartotta, és erősen megszorította karját. Visszanézett: a halál vigyorgott rá. A bohócruhába öltözött szerelmes felsikolt, a csontos kéz erre leválik karjáról, a szőke Bajazzo szaladni kezd, mint sötétben megijesztett gyermek, de a vigyorgó szkelet utána röpül, s kaszájával levágja a hamuszürke fejet. A szomorú, ismerős fej gurul, gurul, a bohócsapka leesik róla, míg végre legurul a nézőtérre, a tompa sötétségbe...

Talán nem is tudatosan képzelte, talán csak álmában látta Lengváry ezeket a borzalmakat? — ő maga sem tudott erre feleletet adni, annyi azonban bizonyos volt, hogy nyugodt, üdítő alvással sohasem töltötte el

az éjszakát, és reggel ványadt, álmos arccal bámult a tükörbe.

— Ma el kell mennem hozzájuk. Azt mondom, hogy betegségem akadályozott eddig a látogatásban, és ha ezt a szürke, gyűrött arcot meglátják, nem fognak szavaimban kételkedni.

Mikor délután Budára indult, az az ötlete támadt, hogy semmit se mond a távollét okáról. Margit aszszony ezt okvetlenül megérti, hallgatása beszédes, ömlegeteg vallomás lesz... de mire a lejtős kis utcába ért, megmásította tervét, mellyel talán megsértené az érzékeny lelkű hölgyet. Elhaladt a ház előtt, de nem mert becsöngetni. Átment a másik oldalra, a sárga kőfal alatt komor lépésekkel haladt tova, mintha fontos és sürgős dolga akadt volna az élettelen utcában. Majd visszatért, és némi habozás után, félénken felpillantott a kis ablakokra, de azok mögött senkit se vélt felfedezni. Erre bátrabb és kíváncsibb lett, hosszasan sétálgatott a rideg kőkerítés mellett, melynek tetején kósza növények telepedtek meg, epedő tekintettel kémlelte a sárga függönyöket, de az óhajtott, szeretett hölgy fehér arcát, fekete hajtincseit nem látta elővillani.

— Hiába mennék be, úgyszincs otthon — mondogatta maga elé, mikor elhagyta a csendes utcát. — Nincs otthon...

Nemsokára éjjelenként egy szomorú férfiú árnyéka bolyongott az utcában; a lehunyt szemű ablakok alatt sokáig kopogtak léptei, a nyávogó macskák ijedten rebbentek széjjel a kőfalról, ha az árnyékot közeledni látták. Lengváry így próbálta eltölteni álomtafan éjszakáját, mert a kis színpad idegkínzó darabjai nagyon meggyötörték és megviselték. A tavaszi éjszakák azonban hűvösek voltak, a hold körül halovány, puha, elolvadó szélű udvar pihent, Lengváry hosszasan köhögött és erősen fájni kezdett, mikor egyszer hazatért az éjjeli sétáról. Agyba feküdt, és lázas lett. Nagyon

megőrült betegségének, orvost nem hívatott, takarító-nője forró teákat és leveseket nyújtott a betegnek, akinek minden reménye és boldogsága a halálban volt. A halál sokszor ott leleselkedett a sarokban vagy talán az ágy alatt, éjjel valószínűleg a karosszékbe is beleült, és csontos teste néha megzörrent a csendes feketeségben. A beteg és magányos férfi mosolyogva várta a jótevő, csontos kéz simogatását, a fáradt szív, a színes, szomorú, csélcsap és csalódásos gondolkodás megállását, miközben a párna hűvösebb részeit kereste tüzes, verejtékes fejével.

Betegsége azonban lassan-lassan javulni kezdett, a láz csökkent, és egyebet is szeretett volna már enni, mint tejet meg rántott levest. Reményéről, a meghalásról azonban még lábadozása alatt se mondott le.

— A tudóm beteg, érzem, hogy tüdőbajom van, Arcóba vagy Nervibe küld az orvos, ha megvizsgál, számlálgatni fogom sápadt napjaimat, kövér párnák közt fekszem a napon, s úgy halok meg, mint Reviczky Gyula vagy Petőfi Zoltán.

Egész nap olvasott, néha írt, elvégezte szerkesztőségi dolgait, majd az ablakhoz lépett, és keserűen nézte a napsugaras utcát, a tovasiető boldog, egészséges embereket. Végre ő is kiment a napra, noha nagyon erőtlennek érezte magát. Nemsokára a szerkesztőségbe is ellátogatott, bár köhögése nem múlt meg el, és este lázban érezte égni testét. Nem kímélte magát, mert félt, hogy kigyógyul bajából, melyet szeretett és dédelgetett, mint ahogy egyetlen gyermeket szokás szeretni és becézgetni, odahaza hagyta felöltőjét, szorgalmasan járogatott színházakba, akárcsak ezelőtt.

Egy este az Operában vállára ütött Békássy:

— Meg se ismertelek, úgy megváltoztál. Mi bajod van?

— Beteg vagyok, és rövidesen meg fogok halni — mondotta a szerkesztő oly hangon, mint meglegegett üzletember.

Békássy őszintén megijedt:

— Honnan tudod ezt? Orvos mondta?

Lengváry fonnyadt mosollyal megrázta fejét.

— Akkor első dolog orvoshoz menni, mindjárt holnap.

A beteg férfiú vállat vont.

— Orvoshoz nem megyek, mert meggyógyulni nem akarok, hazugságra, vigasztalásra meg nincs szükségem — így vagyok a legboldogabb.

Békássy keményen mondta:

— Holnap érted jövök, és elmegyünk egy tanárhoz. Örültség, amit csinálsz.

Ezzel elhagyta barátját, elment helyére, a halkan köhécselő szerkesztő pedig szintén székéhez botorkált.

A Trisztán és Izoldát adták, a második felvonás következett, az éjszaka pihegése, a kürtszó, a vadászat elhaló moraja; lomb suttog a holdfény öntözte erdőben, és a két szerelmes átöleli egymást. Ah, mily szép a muzsika, a szerelem, a finom hangszerek szaván és lelkén keresztül, a hegedűk, a kürtök, a fuvolák, a hárfahangja összesimul, összeölelkezik, mint szerelmes folyondárok elhagyott lugasok oszlopain. Szerelmet sír, susog, sóhajt, lehel a fenséges muzsika, a padon hosszú csókba olvad a szerelmespár, a hold tompa, zöld fénye ezüstös glóriával szegélyezi be őket. Vágyak, szenvedelmek, akarások lüktetnek fel a zenekarból, majd halk elbódulás, a boldogság, a beteljesülés csendes, lágy, zibbasztó mámora vibrál, bujdosik a hangok, a finom, hajlékony dallamok összeölelkező egymásba fonódó sóhajtásaiban. Ó szent szerelem, nyugalom és közöny elrablója, vágyak és dalok, könnyek és mosolyok fakasztója, talán illatos éjszakák kóborló szellője vagy, mely forróvá varázsolja a testet, ha végigcirógatod láthatatlan kezeddal, ábrándok szövögetésére készteted rabszolgádat, az álom pillangóját elhessegeted szemérről, és nyitott szemmel, forró homlokokkal, remegő, szomjazó ajakkal váratod vele a pár-

ját? Mily hatalmas, mily gyönyörű, mily titokzatos vagy te, óh, szent szerelem, mily édes dolog a te szolgáltnak lenni. A csók, a szívek együtt lüktetése, az ajkak összesimulása, a testek forrósága, a lelkek hűvös mámore benne izzik, remeg a fenséges zenében, a nagy, szent szerelem olvad bele a fel-feltörő vágyakba, a hangok színes, izgatott reszketésébe, az elfúló, bágyasztó pianókba. Ilyenkor elfelejted, hogy élsz, hogy küzdés, gyűlölet, pénz is van a világon, elfelejted az életet, és lehunyod szemedet, lelkedbe lopózik a hangok összeolvadó, bódító, beszédes árja, mint ha csak ott fakadt volna, előnti a mindennap, a szürke élet sok apró, fájó gondgöröngyét, a kábulat lengé, könnyű ködébe süllyedsz, a lét érzése kisiklik alólad, tudatodat a muzsika zsongító bódulata uralja, és ha mégis felnyitod szemed, már nem tudod, hogy színházban ülsz, hogy színpadot látsz magad előtt, hogy villany szolgálja a holdfényt, hogy nem álomhercegnő és álomkirályfi borulnak össze, hogy nem lombsuttogás, patakcsörgés, éjszakaiüktetés zeng, bűg, morajlik, hanem finom, ravasz, bonyolult hangszerek zenéje, hogy kulisszákból áll az erdő, vastag festékből a falevél, hogy tulajdonképpen hazugság minden...

Ah, de lassan véget ér a felvonás, megzavarják a szerelmespárt, Trisztán párbajt vív, sebet kap, a függöny összecsapódik, vakító világosság gyúl fel a nézőtéren, némely fiatal hölgy szemét dörzsölgeti: talán álmodtam eddig?

Békássy felkereste beteg barátját, karon fogta, és mikor letelepedtek az étkező egyik pamlagára, a könnyed dalocskák szerzője faggatni kezdte a szerkesztőt oly szeretettel, amilyennel jezsuita atyák szokták a bűnbe esett grófocskákat.

— Szereted még?

— Igen.

— Megmondtad neki?

Lengváry megrázta fejét.

— De azért tudja?
— Nem.
— A párbajról se tud semmit?
— Semmit — felelte tompán Lengváry, és halkan köhögött.

— Nem értelek — szólt kedves bosszankodással Békássy, és felhagyott a kérdezőtetéssel.

Csend. Lengváry zavartan nézegeti lakkcipőjének fényes orrát, majd a tova futó parkett egyszerű mozaikját szemléli türelmesen, érdeklődéssel. Barátja néhány ideges mozdulatot tesz, végre szinte haragosan beszélni kezd:

— Nem értelek; olyan lettél, mint egy gyámoltalan kisgyerek, egy szót sem szólsz, titokban gyötrődöl, beteg leszel, halálról beszélsz, és oly bőrből vagy, hogy az ember szinte elhiszi bolond beszédedet. Miért nem mondd meg neki őszintén, hogy szereted?

A szerkesztő még mindig fényes cipőjét nézte, s nagyon halkan mondta:

— Már késő...

Békássy nem hallotta ezt a két szót. Csöngettek, a szünetnek vége volt, a dalköltő elbúcsúzott, és másnapra ígérte eljövetelét, hogy együtt látogassanak el egy nevesebb orvostanárhoz.

Lengváry másnap délután meglepően látta, mily komolyan tartja be szavát régi barátja. Eleinte bosszantotta a gondos figyelem, de mikor Békássy egy papírlapot húzott elő, melyen pontos adatok voltak a tüdőbajokkal foglalkozó orvostanárokról, ellágyult, meghatódott, és nem ellenkezett.

A tanár, akihez ellátogattak, őszbe hajló, friss, éles tekintetű, pirosas arcú ember volt. Gondosan végigkopogtatta és végighallgatta a beteg szerkesztőt, mielőtt Békássy izgatottan leste az őszes férfiú arcváltozását. Az orvostanár arca azonban hideg és nyájas maradt.

— Nincs komoly baj — mondotta nyugodtan a vizsgálat után —, csupán kis hurut van a jobb tüdőcsúcspan. Azt tanácsolom, hogy levegőváltásra menjen, mert Pest füstös, tisztátlan levegője még az egészséges tüdőnek se tesz jót. Azonkívül nyugodt, kényelmes életet folytasson; semmi izgalom, korai lefekvés, kevés mozgás, jó, de könnyű táplálkozás és sok tej. Remélhető, hogy ezek után nem rosszabbodik a baj.

— Nem gondolja, professzor úr — vetette közbe Békássy —, hogy délre menne betegünk?

A piros arcú orvostanár szelíden mosolygott, és baráti, kedélyeskedő hangon mondta:

— Mindenesetre jó lenne, de azért nem okvetlenül szükséges. Akármilyen vidék megteszi hatását, csak el innen Pestről.

Mikor elhagyták a tanár lakását, Békássy megkérdezte beteg barátját:

— Es hová fogsz menni?

Lengváry megszokott, fénytelen hangján felelte:

— Nem tudnám itt hagyni, nem tudnék elválni tőle... sehova se fogok menni.

És valóban nem is gondolt utazásra, tengerre, pálmás, verőfényes vidékre; életmódján semmit se változtatott, későn feküdt, megerőltető sétákat tett, rosszul aludt, tejet nem ivott, s nem kímélte magát az izgalmaktól. Megint többször ellátogatott a kis budai utcába, hosszasan, bánatosan vizsgálta a sárga függönyöket, de becsöngetni sohasem mert. Megint versírással töltötte idejét lefekvés előtt, a költemények már el sem értek egy csomóban az asztal fiókjában.

— Kesergő szerelem — sóhajtozott fojtott panaszal, sápadó vággyal, fáradt mosolygással.

Éjjel a kis színpadon rendszeresen játszottak, de már nem oly borzalmas históriákat, s a párnák közt fekvő néző köhécselésével többször zavarta az előadást. Néha reggelenként még levelet is várt, sőt olykor egy délutáni csöngetést hajlandó volt Margit asszony láto-

gatásának hinni. Voltak estéi, borzongós éjjelei, mikor revolveréhez nyúlt, mikor érdeklődéssel nézte a fegyver szerkezetét, a golyók elhelyezkedését, és titokban azt várta, remélte, hogy véletlenül elsül a pisztoly, s a véletlen golyója kioltja életét.

Betegsége nem javult, nem rosszabbodott, s Lengváry estefelé sokszor dideregve, felöltő nélkül ült a Dunaparton, csakhogy komolyabbá tegye baját, azonban minden eredmény nélkül. Éjjelenként megint egy imbolygó árnyék zavarta meg a szűk budai utca szerelmes macskáit, az éjszaka hűvös volt, néha csillagtalan és borongós is, szitáló eső gyöngyözött az álmos lámpák körül, de a szerkesztő beteg tüdeje semmitől sem lett rosszabbul.

Egy este levél várta odahaza. Nem Margit asszony írta, mégis izgatottan bontotta fel. Békássy Bálint volt a levél írója, aki a kormánypárt klubjában találkozott a z-i képviselővel. A képviselő pedig ügyes újságíró kerestett a Z. és Vidéke című helybeli újságnak, mely napilappá akarna alakulni. A jó barát Lengváryra gondolt, akinek nyugodtság és levegőváltás szükséges, noha nem tudja, mily hatással van Z. levegője a tüdőbántalmakra, mégis úgy hiszi, hogy nagyon jól tenné beteg barátja, ha elfoglalná a jelzett állást, válaszát pedig legkésőbb két nap múlva várja.

Lengváry bágyadtan, fanyarul mosolygott, s eldobta a levelet; a megható figyelem megköszönését, a tagadó választ csak másnap szándékozott megírni. Az Egyetlenhez címmel két szonettet írt, és az ágyban fekve a kis színpad foglalkoztatta, melyen — nem tudni, mi okból — boldog viszontlátásokat, véletlen találkozásokat játszottak az éjjel, Margit asszony nagyon kedves volt hozzá, és bevezette a sarkon ácsorgó szerkesztőt a sárga függönyös házba. A kis szalon, a különböző témájú képek, a fehér oszlopokon nyugvó óra úgy üdvözölték, mint rég nem látott, kedves

ismerőst, Tallóné örömtől könnyes szemmel szorította meg kezét, és mondta:

— Csakhogy eljött már egyszer, oly régóta várjuk.

Lengváry nyugtalan örömmel nézte ezeket a jeleket, s még az éjjel feltette magában, hogy másnap okvetlenül ellátogat Margit asszonyékhoz. Reggel valami különös jókedv és bátorság fogta el, valami érthetetlen, szinte gyerekes felbuzdulás, amely délután se lohadt le. Folyton azt a gondolatot ismételte, hogy meg kell történnie a találkozásnak, hogy miért épp ma? — e kérdésen keresztülsiklott, mintha nem ért volna rá a feleletre. Annyira bízott bátorságában, hogy elmenetele előtt még a tükörbe is nézett, nehogy a festőnő kifogásolni valót találjon nyakkendőjében vagy haja elfésülésében, és zsebkendőjére indiai szénát, Margit asszony kedvelt parfümjét cseppentette.

Szíve idegesen kalapált, mikor felment a lépcsőn, és megpillantotta a vágyott, kedves házat, de azért nem tágitott elhatározásából, meg kell történnie... Már a ház előtt volt, kezét rátette a kapu kilincsére: hátha nyitva van? Ekkor azonban a kapu alól kemény léptek hallatszottak. A szerelmes férfiú úgy érezte, hogy most valami szörnyű fog történni, rohanni szeretett volna, de lábai szinte megmerevedtek, s alig tudott pár lépést felfelé tenni. Mikor már az utca felső kanyarulatához volt közel, valahogy helyreállt nyugodt gondolkozása. Hallotta, mint nyílik a kapu, mint csapódik be, de nem mert visszafordulni, lassan lépegetett, mint beteg, nyugdíjas tisztviselő. Mikor végre megfordult, láthatta, hogy egy férfi volt a távozó.

Lengváry izgatottan sietett utána, de azért ügyelt arra, hogy a délceg úr ne vegye észre, hogy követik, és arcába szeretnének nézni. A kedves budai ház látogatója a Duna-part felé ment, s ott megállt a villamosmegállónál. Lengváry is odaállt, szemügyre vette őt. Kalapja alól előcsillant a szőke haj, szeme üde és kék volt, arcán csinos pír és fölényes mosoly, mely

azoknak a szerencsés embereknek tulajdona, kik könnyen és szépen élhetik életüket.

— Ő az — háborgott a szerelmes szerkesztő lelke, és arcába szeretett volna csapni az elmeorvosnak. Eddig még nem találkozott vele, s az utóbbi időben nem nagyon gondolt rá. Lassanként elfeledte Margit asszony szavait, amit a cukrászdában mondott, egészen elmosódott az ok (talán a nagy, gyötrődéses szerelem homályosította el), amely a kedves ház örök elhagyására készítette, kesergő szenvedelmek, kósza álmok, szomorkás szonettek, betegség, halál, életbúcsúzás foglalkoztatták minduntalan, mindennap el szeretett volna menni Margit asszonyhoz, de azt sohasem kérdezte meg önmagától, hogy miért is hagyta abba sűrű látogatásait, sohasem jutott eszébe az, hogy ha egyszer ellátogatna, esetleg ott találna valakit.

Most hirtelen tisztán, világosan látott, felújult emlékezetében a cukrászdai beszélgetés, az örök válás utáni napok gyötrelmei, kínlódásai, a kis színpadnak borzalmi, a gunyoros mosolyú orvos, amint a sápadt, imádott hölgy szívével labdázik... amelyeket mind elfedett, eltompított a hatalmas, mindent betöltő vágyódás, a mindenben uralkodó szerelem, az összetört remények nyöszörgése, kacérkodása a halállal, a lázas éjjelek, az utolsó sóhajnak várása, mely feléje szállt volna az üres legénylakásból. Most is eszébe jutott, hogy az orvos megfogja a festőnő fehér karját, esetleg a gyönyörű vállára is reáhelyezi ajkát, s a békés, álmatag férfiút előntötte az indulat, bosszúra, tettlegességre gondolt, de mire hazaért, már egészen lecsillapodott.

— Ha lelőném, vagy szívébe mártanám kardomat, nagy szomorúságot okoznék öneki, akit nem szeretnék könnyezni, szenvedni látni.

Így beszélgetett, fel s alá sétált, a zongorához ült majd nyugtalanul kelt fel; megoldást, megnyugvást keresett, de sokkal megtörtebb, reménytelenebb és

szomorúbb volt, semhogy hűvös higgadtsággal gondolkozni tudott volna. Fáradtan dőlt egy karosszékre, és fátyolos, tompa hangon nyögdécselt, mint lázpiros testű, lüktető homlokú kisfiú, majd íróasztalához vándorzorgott, lerogyott az ölelő karú székre, s levélpapírost keresett elő. Szeme előtt kissé ködös volt, benesejében elfojtott, keserű zokogás viaskodott a büszkeséggel, mikor tétova, bizonytalan, remegő írással levelebe kezdett. Keze kissé nyugtalan lett, szívverése pedig kuszán kattogott, mint bomlott gépezet, mikor ezeket a szavakat papírra vetette: a Z. és Vidéke szerkesztői állását elvállalom...

VII. LEVEGŐVALTOZAS

A vonat elindult a Keleti füstös csarnokából, és senki sem integetett az elutazó szerkesztő után, senki sem kísérté ki, senki sem búcsúzott el tőle, ómiatta senki sem veszi elő zsebkendőjét, hogy a füstbe, messzeségbe futó vonat után lengessen, pedig Lengváry végleg — talán örökre — elhagyja Pestet. Nincsen búcsúzás, könny, lengetett kendő, a válás mégis nehéz és sóhajtós. Zökken a vonat a váltók és keresztezések fölött, feltűnnek a Népliget elhagyott utai, a távolban a külső Üllői út magasabb házai, kaszárnyái búcsúzkodnak füstön, messzeségen át, majd Ferencváros következik, s még villamosok szaladnak tova a vonat mentén, azután csak néhány gyárkémény jelzi a nagy város közelségét, de lassanként azok is elmaradoznak, nagy, lomha, fakó síkságon siet tova a vonat, unalmas vetések, egyhangú szántóföldek között, itt-ott madárijesztők, maszatos tanyák, csillogó mocsárfoltok tarkázzák a lusta, álmos lelkű vidék képét, vagy legelésző csordák, felrebbenő varjak, sorompó előtt várakozó szekerek adnak némi jelt az alföld életéről.

Lengváry utánanéz a törpülő, eltünedező gyárkéményeknek.

— Isten veled, Pest.

Fehérre meszelt, bogárhátas házak, melyekből lassan száll a füst, mint mesélgető öregúr pipájából, hintázó nádasok, habos felhők a halovány kékségben, lomha szelmalmok, álló, lyukas vitorlával, kis, gondozott kertű őrházak, nyurga, idegesen ugráló telegráf-póznák vonulnak el a vonatban ülő, bánatos lelkű férfiu szemei előtt.

— Isten veled, Pest.

Ah, mennyi mindent hagyott Pesten a szerelmes szivű, szótlán szomorúságú férfi! A kávéházi törzsasztalnál most feketénél ülnek a szerkesztőség tagjai, a vastag szivarú színészek, a bohémságot mímelő emberek, némelyek élceket, hazug históriákat, politikai híreket mesélnek, mások csak közbeszólnak vagy hallgatnak, és a terasz mellett elhaladó hölgyek alakját, ruházatát, kilétét vizsgálgatják, délután a Hangliban mellett, gyenge kékes bajusszal ékes asszonyok flörtölnek monoklis, vékony pálcájú, üres zsebű jogászgycerekekkel, a Duna-parton sok jelentős pillantást, meleg tekintetet cserélnek a szembejövők, toaletteteket, lábakat, kalapokat, titkos szerelmi viszonyokat kritizálnak, szapulnak a székekben ülő, elhízott anyák, az illatos, érett asszonyok, a sovány testű, zergebokájú lányok pedig mint vesszőfuttatásra ítélt bűnösök haladnak el a kémlelő tekintetek között. (Némely szegény, éhes ifjúnak feldobban ilyenkor a szíve; a nők oly szépek, üdék, rózsaszínűek, mint a barackfa virága, talán a lenge, sejtelmes blúzok, a könnyed mozdulatok, a frissen vásárolt, simulékony harisnyák, avagy a tavaszi vérmérséklet-változás okozza-e azt, hogy ilyenkor nem látni csúnya nőt a városban?) A túlsó partról áthalatszik a budai kioszk katonazenéje, ahol fehér hajú, kávézó nénikék, akik Tóth Kálmánról és tüneményes redut-bálokról beszélgetnek, nyugalmazott, pödört ba-

juszú generálisok, cukorbajos miniszteri tanácsosok ülnek, unatkoznak az asztalok körül. Este az Operában minden bizonnyal az Aidát játsszák, az állatkertben a szimfonikusok muzsikálnak, Wischendorf Henrik úr igazgatja, csillapítja a vonóerdő mozgását, a sziklákról színes villanyfényvel megfestett víz csurog le, amint a tündérmesékben olvasható, a reflektorok fehér fényében hattyúk, gémekek meg flamingók sütkeznek, és víg, hangos kacajú társaság készül hazafelé éjfél után az omnibusz tetején az Andrássy úton...

— Isten veled, Pest.

Alkonyatkor kigyúlnak a Gellért-hegy zöld szemű lámpásai, az öreg, nyomorék újságárosok sirámos dallammal éneklik a lapok neveit, villamosok csilingelnek, kirándulókat hoznak magukkal a Zugligetből vagy a Svábhegyről; a Margitszigeten fehér tenisztársaság búcsúzkodik a holnapki viszontlátásig (a szerelmesek szórakozottan előremennek), befüggönyözött autók gurulnak a hídon, vajon kik ülhetnek benne? A propellerek úgy kúsznak a vízen, mint fáradt, idős vízbogararak, a sokszínű lámpafény végigrezeg, végighullámszik a Duna hullámain, és hűvös vízszag csapódik a parton sötét tervekkel sétálgató öngyilkosjelölt arcába. Valahol, egy budai házban, szerelmespár búvik össze a málnavörös alkonyatban, a szobában tompa homály vet ágyat a sötét éjszakának, örök hűséget esküszik a férfi, mivel ilyenkor nem lehet mást cselekedni, az asszony hevesen átfonja a férfi nyakát, és ezt a ványadt, öreg, örökké hatalmas szót súgja: szeretlek.

Lengváry elkomorodott, meg szerette volna állítani a gondolatok sötét, könnyes özönét, mely keserűvé teszi és előnti lelkét, s ezért körülnézett, hogy valami más gondolatforrást találjon. Vele szemben magas, fáradt arcú asszony ült, mellette hosszú hajú, szőke fiúcska, mint amilyennek a középkor festői képzeltek a Jézuskát. Nagyon jólesett, szinte megkönnyebbülést szerzett a bús, unott, kesernyés kedélyű férfiúnak a

sápadt, ártatlan arcon, az aranyos, sima fényű hajon pihentetni szemét és gondolatát. Őlébe szerette volna ültetni a bájos gyermeket, megcirógatni haját, és becéző, gügyögő szavakat mondogatni neki. A fiúcska cleinte ijedten nézegette a fanyar, szomorú embert, később azonban barátságosabb lett, nézése mindinkább kíváncsi, barátságot kötő volt, s egyszerre halkán oda-szólt anyjához:

— Én a bácsihoz megyek.

Lecsúszott az ülésről, és felkapaszzkodott a szerkesztő mellé. Lengváry ügyetlenül, sok szeretettel vonta magához, térdére ültette, és gyereknyelven próbált beszélni, pedig sohasem volt még alkalmá ily kis emberrel beszélgetni. A kis Jézus új ismerősének kezelőgombjait nézegette, majd egészen Lengvárihoz simult, szelíd, puha szóke fejét az ing plasztronjára helyezte, s az árva, keserű férfiúnak oly jólesett mindez, annyi megnyugtatás, vigasz volt a hozzábújt kis angyalban, a tiszta, zsenge lélekben, a végtelenül egyszerű, kedvesen kezdetleges beszélgetésben. A fáradt arcú aszszony hangja is kellemes, szinte vigasztaló volt. Mindjárt a társalgás elején megtudták, hogy mindketten Z.-be készülnek, azután gyerekekről, családi boldogságról, majd Pestről esett szó, és már sötétedett, midőn megérkeztek. Lengváry elbúcsúzott az aranyhajú fiúcskától, esetlenül megcsókolta fehér homlokát, és elköszönt nyúlánk útitársnőjétől.

Kopott kis állomás, még kopottabb kocsi fogadta a szerkesztőt, aki Z. legrégebb s legelőkelőbb szállodájában, a Tigrisben szállt meg. Hosszú, földszintes, elhí-zott épület volt a marcona állatról elkeresztelt szálloda, és kapujáról szelíden, mosolyogva tekintett le a cégjelző állat. A pesti utasnak utcai szobát adtak, magas ágygal, hórihorgas gyertyával az éjjeliszekrényen, az asztalon karcsú nyakú üvegben víz állott, mely talán a szálloda fennállása óta érintetlenül maradt, mert Z.-ben nemigen kedvelték ezt az italnemet. A szekrény

oly fájdalmasan nyikorgott, mintha körvadászatról visszatért földesúr vizsláját felejtette volna benne, az ágyat csilimtakaró fődte, és az aranyrámás tükörből ijesztő, zöld arc nézett vissza az önmagára kíváncsiszkodóra.

Lengváry átment az étterembe, hogy megvacsorázzon. Ragyás arcú cigányok hangoltak a terem sarkában, színészek vacsoráltak a szomszéd asztalnál, a falon öfelsége olajnyomatos képe, szemben egy nagy szakállú, vörös szemű úr ásványvizet ivogatott, és hosszasan nézte az új, étvágytalan jövevényt, majd egyszerre csak odament asztalához.

— Isten hozott, öcsém, hát te színész vagy, vagy micsoda?

Lengváry bemutatkozott a nagyszakállnak, és elmondta jövevele célját, aki erre még egyszer melegen üdvözölte, sőt meg is ölelte a pesti szerkesztőt. Azután áthozatta ásványvizét, leült Lengváry mellé, s először a városról, a jelenlegi állapotokról, majd a régi, jó világról kezdett beszélni, mikor a buta doktorok még nem tiltották el a borivástól, mikor nem tett még szaharint a feketéjébe, mikor hetekig tartott a dözsölés, a vad, bolondos, mámoros tivornya; szesz-fővel kocsira ültek, és ellátogattak a szomszéd megye határába, cigány ült az első kocsin, s pandúrok emelgették a bizonytalan járású nagyságos urakat, beállítottak az akácallás szállásokra, ahol jó bor, szép asszony és régi, azóta veszendőbe tűnt vendégszeretet fogadta a társaságot.

— Szép idők — sóhajtott a szakállas ismeretlen, és nagyot hörpintett a málnási vízből. — Tudod, öcsém, egy álló hétig tartott a főispáni installáció, bevertük a Tigris összes tükreit, jeges pezsgőbe hűtöttük a kocsisbort, kettészakított százasbankót ragasztottunk a cigány homlokára, és muzsikaszóval, duhaj jókedvvel jártuk be az egész megyét, amelynek akkoriban én voltam a legnagyobb ivója.

Az utolsó szavakat szomorúan, de azért önérzetesen mondta, s Lengváry tisztelettel hallgatta a mulatós idők vénülő nagyságának előadását. Közben a cigányok játszani kezdtek, s egy hosszú asztalnál kedélyeskedő, vaskos kacajú társaság gyülekezett.

— A mai fiatalság már nem tud úgy mulatni — kesergett a lengő szakáll. — Mennyivel más világ volt régen, mikor fiatal voltam még, mikor szerelmes pillantásokat és leveleket kaptam az asszonyoktól, talán a szakállam, vagy talán öblös, borízú hangom okozta, hogy belém szerettek — nem törődtem én akkor avval, hogy mi okozza a szerelmet.

A hosszú asztalnál zajosan víg hangulatba evezett bele a társaság, pezsgőspalackok durrogtak, egy harcsabajszú, denevérfülű úr tüzes szavakkal, viharos asztalcsapkodással a kormányért lelkesedett (mintha valaki is ellene emelt volna szót), a nyerges orrú prímás pedig sanda tekintettel közelebb húzódott a mulatozókhöz.

— Gyere, bemutatlak a fiúknak, mind tisztességes úri fiúk, ha mindjárt nem is tudnak úgy mulatni, mint régen — hívogatta a mulatós múltú öregúr a szenttelen pesti jövevényt.

— Köszönöm figyelmedet, de fáradt vagyok, s korán szeretnék lefeküdni.

A lengő szakáll megvetéssel búcsúzott a korafekvőtől, s letelepedett málnási vizével a pezsgőző társaság asztala mellé. Lengváry visszavonult szobájába, megforgatta az ajtó rozsdás zárját, és lefeküdt. Az ágnak olyan szaga volt, mint a lekaszált nádasnak, a dunna, mint húséges, szelídített vadállat pihent lábainál, a hórihorgas gyertya körül (csak Z.-ben lehetett ily hosszú gyertyákat látni, melyek rendszerint piros papirosrózsákból nőttek oly magasra) szúnyogok repdestek, dűnnyögtek. Lengváry elfújta a sárga lángot. Pestre gondolt, a nagyváros lüktető zsvivájára, az Opera balettjére, Margit asszony fehér kezére, és nagyon

szomorúnak találta helyzetét. Már fel akart kelni, és Tóbiásnak, a zöld kötényes bérszolgának szólni, aki mindig a pörköltszagú folyosón bóbiskolt egy utazó ottfelejtett bőröndjén, hogy keltse fel holnap a pesti gyorsvonathoz, de mikor a nehezen mozgó zárra gondolt, úgy határozott, hogy megvárja a holnapot, hiszen holnapután is indul a hajnali pesti gyors.

Várakozva bámult a sajátos szagú sötétségbe, de a függő színpad sehogyan sem akart megjelenni. Talán az is Pesten maradt? Most már szilárd elhatározása volt a holnaputáni gyorsal visszatérni az elhagyott fővárosba, az álmodozó, gyötrődéses éjszakához.

Az étteremből átlüktetett a cigányzene, pohárkocintás, kacaj, ajtócsapkodás, kurta kurjongatás és üvegcsörömpölés zürzavaros, kusza vegyüléke; énekelni kezdtek, majd háborgó moraj tompította a hamis éneket, s egy rekedt hang ordítózza dirigálta a cigányt, aki sietve változtatta nótáit. Pezsgősüveg durrant, egy pohár odacsapódott a falhoz, s csörömpölve, tompa jajjal pukkant széjjel, és egy fakó, rekedtes hang, melyben Lengváry szakállas ismerősének hangjára ismert, énekelni kezdett:

*Ezt a kerek erdőt járom én,
Ezt a barna kislányt várom én,
Ez a barna kislány: Viola*

Élénk csörömpölés zavarta meg itt a nótát, úgy látszik, a málnási üveg a nagybögőbe tévedt: mert csupán a többi hangszer kísérte tovább a rekedt éneklőt:

En vagyok a vigasztalója.

Lengváry nem bosszankodott a lármás, duhajkodó mulatozáson, a lenge szakáll régi nótáján, a bögő elnémulásán. Némiképp mulattatta, szórakoztatta a jókedvű, nyers, vidéki társaság muzsikás zsivaja, mely

elűzte a képzelet színpadát, a szomorú, kedves jeleneteket, a nyűtt kesergést, a pesti éjszakák kesernyés emlékét. Lehunyta szemét, és Margit asszonyt próbálta maga elé idézni, de az átlüktető zaj, az ének, az ágy furcsa, vidéki szaga, az új környezet és az új jövő megzavarták a képzelet nyugodt működését. Fáradtan, szeretettel gondolt vissza Pesten eltöltött életére, és a holnap furcsaságai kavarogtak már öntudatában, úgy érezte magát, mint agyonhajszolt, viharos történeteket átélt ember, akit fáradtsága, kimerültsége eleinte nem enged elszenderülni. A kis szőke Jézus tiszta, nemes arca, a szakállas, dagadt szemhéjú öregúr, Tóbiás, a himlőhelyes bérszolga, a csinos orvos, kinek arcába akart csapni, Markovics gróf, kire pisztolyát sütötte egy decemberi reggelen, a füstös arcú zenészbanda az étterem sarkában, Békássy, az aggódó jó barát és a vágyott, kecses lábú, szíromkező hölgy, kinek valamikor mimózát vitt, kivel együtt utazott felejthetetlen éjszakán egy konflis ölében — úgy libegtek, lebbentek körülötte, mint sápadt, homályos árnyékok elhagyott kastély tornácán. Mélyen, egészségesen, álom nélkül aludt, ahogyan még sohasem.

Másnap frissen ébredt, és szinte szégyellte becsületesen, nyugodtan átaludt éjszakáját. Azt remélte, hogy ilyen nagyon messze a Felejthetlentől zokogós, vergődéses éjjele lesz, a kövér párnákba fog harapni kinyájában, és hangosabban, türelmetlenebbül fogja ismételni a dallamos női nevet, azt remélte, hogy még az első éjszaka összecsomagol, és a hajnali vonattal mégis elmegy vissza, közelebb Óhozá, azt remélte, hogy leggyötrelmesebb, kínokkal, könnyekkel áztatott éjszakája lesz, és jobban, butábban talán sohasem aludt életében.

— Talán a levegőváltás!... — elmélkedett kissé szégyenkezve, s elindult a széles utcájú alföldi városban, hogy a Z. és Vidéke szerkesztőségét megkeresse, de ez nem volt oly könnyű dolog, mert sok polgária-

san öltözött járókelő még azt sem tudta, hogy ily nevű lap jelenik meg a városban. Végre egy szűkebb, elhagyatottabb utcában, valami maszatos sóraktár mögött megtalálta a felírást, s belepert a kapun. Kis rózsáskert és barátságos, farkcsóválós dakszli fogadta a belépőt, a padon fekete pápaszemes úr ült, aki tipegve sietett a vendég fogadtatására. Lengváry elmondta nevét, jövetelének célját, az öreg szerkesztő meghatottan szorított kezet, és szobájába tessékelte a pesti kartársat.

— Fájó szívvel válok meg ettől a laptól, melynek harminc éven át voltam szerkesztője — kezdte remegő hangon. — Belátom, hogy városunk megérett már egy napilapra, s hogy én már öreg vagyok egy napilap vezetésére, de vigyázzon, fiatal barátom, Z.-ben még nem volt napilap. Sok akadállyal kell megküzdenie.

Lengváry felvette a vidéki újságnak asztalon szendergő, utolsó számát, melyben a harmincéves szerkesztő nagy betűkkel és öregkori meghatottsággal érzékeny búcsút vesz előfizetőitől, s melyben a vezércikkés elköszönésen kívül vásárokról meg elveszett pulykákról is szó volt, és teljes tchetetlenséget érzett hasonló hangú lap szerkesztésére, de azért könnyedén elmosolyodott, és biztosította a kultúra öreg, vidéki harcosát, hogy minden törekvésével és erejével azon lesz, hogy az új napilapot megkedvelje Z. közönsége. Egyúttal támogatását is kérte, hiszen tapasztalt, a helyi viszonyokat alaposan ismerő munkatársat nyerne benne.

— Szívesen — felelte a fekete pápaszem. — En is gondoltam erre, de félttem, hogy nem fogadja el segítő, öreg jobbomat, pedig meglátja, hogy jól fog esni, ha valaki bevezeti az itteni viszonyok labirintusába.

Lengváry búcsúzott, de a Z. és Vidéke érdemes öreg szerkesztője előbb megmutatta a háromszobás szerkesztői lakot, mely immáron a pesti újságíró tulajdonába megy át. A pesti jövevénynek nagyon tetszett a kedves, burzsoászagú lakás, az üveggömbös rózsás-

kert, a folyosó sárga oszlopaira kúszó vadszőlő, a csend, az elhagyott, rossz kövezetű utca, de azért el sem képzelte, miként fog a vidéki újság hangnemébe beleszokni.

— Holnap úgyis elutazom — csillapítgatta aggodalmát, és így köszönt el a pápaszemes lapszerkesztőtől:

— A holnapi viszontlátásra.

Megérkezett a másnap reggel, a pesti gyorsvonat elindult anélkül, hogy Lengváryt magával vitte volna, sőt a következő napokon sem váltott a fővárosba jegyet a visszavágyó, keserű lelkű hírlapíró. Lengváry lelke igazán által volt itatva fáradt keserúséggel, jól átaludt éjszakái és a képzelt színpad eltűnésének ellenére. Az emberek furcsa, közönyös lénye, egyszerű, kényelmes gondolkozása, előítélete, szüklátókörűsége fokozta keserúségét, senkivel sem beszélhetett őszintén, megszokottan, mondatait egyszerűvé, szinte gyerekesé kellett átfórmálnia, beszédjében kerülni kellett megszokott, idegen szógyöngyöket; olyannak érezte magát, mint messze földre kirendelt diplomata. Rendszerint szobájába zárkózott, a fehér szögekkel szegélyezett, ódivatú, zöld fotelbe süppedt, a mennyezet repedéseit nézte, elgondolgatta céltalan életét, sivár szerelmét, szenvedő múltját, várta az idő hervadását, a holnap eljövetelét, melytől talán mégis várt valamit, és szeretettel foglalkozott azzal a gondolattal, hogy hajnalban megy a vonat, melyen vissza lehetne térni a fővárosba.

Egyszer, midőn már elviselhetetlenül súlyos volt lelke a fanyar, fárasztó keserúségtől, levelet írt gondos barátjának, Békási Békássy Bálintnak, de ugyanekkor egy beköszöntő is elkészült a Z. és Vidéke számára. Iszákovics Pista bácsi, a nagy szakáll, a kopott bari-ton tulajdonosa meg a málnási víz húséges ivója, majdnem naponta megkérdezte, mikor jelenik már meg az új napilap, míg végre Lengváry ellátogatott a város képviselőjéhez, aki jóleső szívességgel és öröm-

mel fogadta, egyúttal megígérte a kormány és a város hamaros tekintélyes támogatását, hogy az új lap mihamarább meginduljon.

Ekkor már lelkiismereti kérdéssé vált a Z. és Vidéke napilappá alakulása. Lengváry abban bízott és úgy gondolkozott, hogy mihelyt a lap megindult, és rendes mederbe terelődött, úgy másra ruházhatja majd át hivatalát, és ő vissza fog térni a nagyváros zajába, édesen sajtó emlékek közé, az Ő közelébe. Ismét felkereste az idős, pápaszemes újságszerkesztőt, vele együtt mindent előkészítettek, ami csak egy napilap megjelenéséhez szükséges, nyomda, a személyzet tekintélyes módon kibővült, a kapu fölé új, feltűnőbb felirat került, az utcákon az üzletek pénztárai fölött eleven színű és hangú plakátok próbálták felcsiholni az érdeklődést, míg végre egy vasárnapon megjelent Z. első napilapja, az első oldalon a pesti szerkesztő lendületes beköszöntőjével. A főutcán nyafogós, tolakodó hangon kinálgatták a kis város első, nehezen összetoborozott rikkancsai, de majdnem eredmény nélkül, a lap nem fogyott, a közönyös, hortyogó lelkű várost még a merészen, nívósan, rokonszenvesen nekiindult napilap se mozgatta ki poshadozó, jól táplált nyugalmából. A lapban érdekes rovatok voltak, Lengváry a hírek előtt verset közölt A távollevőhöz címmel és Trubadur álnévvel, az első hírek költői kidolgozásúak vagy anekdotaszerűek voltak, de azért még a rendőri hírekbe is színt, költői hangot vegyített be a fővárosi szerkesztő; kedves intimitások a város előkelőségeiről, szelíd, szükséges hang a politikáról, interjú a város képviselőjétől tarkították még az első számot, a vonatindulások s a vásárok jegyzéke pedig az utolsó oldalra szorult. Az új lap azonban nagyon reménytelenül indult el útjára, még a gimnazisták olvasták legszorgalmasabban, az ügyetlen rikkancsok rekedt torokkal és majdnem hiánytalan példányszámmal tértek vissza a szerkesztőségbe, ahová Leng-

váry végleg költözött, s ahová pesti bútorait is elhozatta.

— A lap meg fog bukni — örvendezett a kudarcos kezdeten, mert ez a körülmény okvetlenül magával hozta volna visszautazását, de pénz még bőven volt, a város már kiutalta jelentékeny szubvencióját, s a bukás nem ígérkezett egyhamar.

Nemsokára a színészek megkezdték nyári szereplésüket, s ez újabb rovattal gazdagította a lapot, Lengváry önmagát szemelte ki kritikusként, bár roppantul félt elkényeztetett, fásulttá finomodott ízlésével a szomorú, nyomorgós vidéki színészet naiv, bocsánatkérő tudatlanságát bírálgatni. Az előzetes jelentés már ott unatkozott a „borbélytermek” fogasain a társulat teljes névsorával, a Z. és Vidéke már előzetes tudósításokat is közölt a kiváló komédiásokról, nemsokára pedig az első előadás színlapját is kiakasztották.

— Te lennél az, Alfréd? — szólalt meg egy délután egy vörös hajú hölgy, amikor Lengváry a Városi Nagy Kávéház asztalán Levelek egy távoli asszonyhoz címmel írta kesergéseit a holnapi lapba.

— Csókolom kezedet, Renée. Tudtam, hogy ma jössz, tehetségedről már dicsérő sorokat írtam lapomba.

A színésznő hosszasan szorongatta a rég nem látott ismerős kezét.

— De hogy jutott eszedbe vidéken vállalni szerkesztőséget?

— Levegőváltás kellett a tudósnak — sóhajtott a réveteg tekintetű szerkesztő, és a boldog napok jutottak eszébe, mikor oly közel érezte a halált.

A vörös hajjal, fehér nyakkal s talán némi drámai tehetséggel ékeskedő színésznő nagyon boldog volt, hogy ily kedves pesti cimborára akadt a poros, unalmas városban. Sürgősen panaszolta el sorsát, mintha már régóta várna valakire, kinek őszintén panaszkozhatna.

— Nem is hiszed, mily unalmas, mily mostoha do-

log itt a vidéken kóborolni. Unalmasabbnál unalmasabb fészekbe megyünk, tehetségünk a színpad változatossága miatt széjjelforgácsolódik dalban, táncban, szomorúságban és komédiában, duhajkodó szolgabírók, hetyke bajuszú, üresfejű mucsai dendik, felfújt, piszkos körmű ügyvédek vagy iszákos patikusok vas-kos élceikkel udvarolnak, kezünket csókolják pezsgőzés közben, és kifizetik vacsoraszámlánkat... Úgy örülök, hogy végre veled találkoztam. Legalább elbeszélgethetünk néha, te Pestről mesélsz majd nekem, pletykákról, nőkről, színházakról; ki tűnt fel, ki tört le azóta, mióta megváltam Budapesttől.

Lengváry is megörült; a fakó lelkületű városban, kicsinyes emberek között igazán kellemes jelenség volt Perényi Renée kisasszony, a társulat drámai szendéje, de örömét még önmagának is szégyellte bevallani, nem-hogy a színésznőnek elárulta volna, aki esetleg azt hi-hetné, hogy a régi szalmalángszerelme lobban fel új-ra, aki talán félreértene örömét, és nem hinné el, hogy régi lovagjának szíve egy távoli Felejtethetlenért dobog, aki most a kis budai házban talán boldogan éli napjait. Lengváry, mint lapjának színházi beszámolója, szorgalmasan eljárogatott a színházba, bágyad-tan, félrehajtott fejjel nézte a kiállítás suta esetlenségét a kis színpad kopott, ügyetlen kulisszáit, a höl-gyek tarka öltözetét, a színész urak idétlen, szárnalmas divathibáit, játékok szögletességét és merevségét. A sűgő fakón, de azért nem éppen halkan mormolja a szövegkönyvet, mint valami idegen nyelvű imádságot, a primadonna hangja gikszeres bizonytalansággal ta-pogatózik a helyes dallam után, miközben tekintete vastag nyakú nábobja felé irányul, a zenészek is ha-tározatlanul kezelik a vonót vagy a kürtök billentyűit, a hősszerelmes teljes készületlenséggel lép a színré — a Z. és Vidéke bírálója kissé unta magát. De ha Perényi Renée kisasszony lépett a rivalda elé, Leng-váry felvetette félrehajtott fejét, s mindig oly érdeklő-

déssel emelte szeméhez látcsövét, mintha valamely nagy hírű orosz táncosnő alakját szeretné közelebb hozni a látcsővel. Pedig a festett arcú dáma, az Ophéliák, Mona Vannák, Melindák és egyebek megszemélyesítője nemigen érdekelte a bánatos lelkű, szerelmes szívű kritikust, sóhajait még mindig az elhagyott asszony után küldötte, a versek (melyek őszintén nem voltak rosszak) ugyanoly szaporasággal születtek, akár csak azelőtt, állandóan margarétát viselt gomblyukában, és még mindig reménykedett a visszatérésben, a boldog viszontlátásban. Mint levegőváltozásról visszatérő beteg fog jelentkezni a budai házban, ahol okvetlenül szívesen fogadják majd, s melegen érdeklődnek a levegőváltozás hasznos hatása iránt.

A vörös hajú szende társaságát nagyon megkedvelte, talán csak azért, mert mással nem tudta volna idejét eltölteni a sivár helyen. Sokszor sétáltak együtt a külváros kövezetlen, pocsolyás utcáin, avagy a szántóföldek keskeny csapásain, sárguló, susogó búzaföldek mellett, melyből előkiabált a pipacs, és halkan kiszólt a búzavirág, az ég kék volt, mint Nápoly felett, szilaj tavaszi szél szaladt tova a vetések tábláin, bölingattak az útszéli eperfák és a tarajos, tömött felhők, mintha sűrű szappanhabból készültek volna, úgy függtek a nyugodt kedélyű kékségben. Szótlanul lépdégltek egymás mellett, a szerkesztő maga elé nézett, ritkán emelte fel fejét, s akkor se látta a napsütéses tájat, a szökülő rozsföldeket, a muhar hullámozását, a pajzán kedvű szellő játékát a lomhán gördülő felhőkkel.

— Unalmas vidék — jelentette a vörös hajú hölgy elégedetlenül.

Lengváry hangtalan maradt, fanyarul tekintette meg a vidék említett unalmát. A színésznő sokáig vizsgálta szöke barátját, majd puha, jóságos hangon kérdezte:

— No, mondd már, miért vagy oly szomorú? Bánt valami? Szeretsz valakit? No, panaszkodjál.

A szerkesztő ránézett a színésznőre, jószágos, részvétel arcára, s egy pillanatig úgy érezte, hogy mindent el kell mondania neki, mindent, ami csak Margit aszszonyra és az ő csalódásos, felhős szerelmére vonatkozik, a vergődéses éjszakákat, a párbaajt, a szőke elmerovost sem hagyva ki a történetből, talán megkönnyebbülne, talán jólesnének a fehér nyakú hölgy simogatós szavai — mégis csak így szólt:

— Nem vagyok szomorú, és úgy hiszem, nem is bánít semmi.

Bágyadtan mosolygott, szeme nedvesen csillogott, majd a sírásra készülők fátyolozott hangján hozzátette:

— És nem is szeretek senkit.

Perényi Renée, aki elég jól ismerte az embereket, nem kérdezett többet. Némán tovább sétáltak a tavaszi ebédutánban, és lankás magaslatokhoz értek, ahonnan végig lehetett látni a síkságon. A színésznő kissé összehuntya a szemét, s a napfényben csillogó sávok felé mutatott:

— Mi csillog ottan?

— Azok a vasúti sínek — mondotta Lengváry. — Arra megy a vonat Pest felé.

— Pest felé? ... — hangzott halkán a színésznő ajkáról inkább sóhajtás-, mint kérdésszerűen.

Hosszan, némán nézték a csillogó síneket, melyeken megtört a nap tüzes sugára, mindketten utazásra gondoltak, mindketten a főváros füstös levegője után áhítoztak, és szinte egyszerre buggyant ajkukról a halk sóhaj, oly lágy vibrálással, mintha közös, elköltözött jó barátokra emlékeznének:

— Pest ...

VIII. SZINTELEN NAPOK

Z. poros, unalmas, barátságtalan, szenttelen város volt a nagy Alföldön. Lomhán, önzően, kényelmes

nyújtózkodással terült el a síkságon, utcái szélesek, néhol falusiak voltak, cserepes tetejű házai oly egyformasággal sorakoztak egymás mellé, mint nyárspolgarlakásban a tucatbútorok, az utcákat fák szegélyezték, melyeket a nyári por szürkére festett, a kövezet rossz volt, és utcai forgalomról nem lehetett beszélni. Az emberek álmos lelkűek, jómódúak, kényelmesek voltak, az utcára csak néha, megfontolt, el nem használható okból látogattak el, legfeljebb a Petőfi-ligetet kereste föl néhány elevenebb kedélyű hivatalnokcsalád meghatározott, esőtlen délutánokon, ahol olyankor katonazene játszott. Különben jól éltek, sokszobás lakásukban evéssel, házi teendőkkel, baromfineveléssel és szűkebb társaságokban andalító beszélgetéssel töltötték el idejüket, a férjek hivatalba jártak, délben csak a sörház meglátogatása után tértek haza, néha különböző helyi érdekű kultúrügyekkel kapcsolatban bankettek voltak (ilyenkor másnap csak lyukas könyökű írkok dolgoztak a hivatalban). A polgárok, cikornyás bajszú pandúrok, hatgyerekes levélhordók alacsony, füledt korcsmákban iddogáltak tamburaszó mellett, a gögös, tanyaszagú milliomosok, akik művészi meglepedettséggel úzték a szemmittevést, ezeket nyertek, veszítettek éjszaka a Tigris különtermében, máskor szilaj orgiákat csaptak, s reggel revolvérrel lövöldöztek az utcán.

Z. a klikkek városa volt. Sokféle körből állott a társadalom, melyek a pénz nagysága, kevésbé a hivatali tekintély szerint alakultak. Nemesi címereket, tisztes ösöket nemigen ismertek a városban. Z.-nek nem volt múltja vagy előkelő történelme, régi családok udvarházai vagy kopott kastélyai nem voltak fellelhetők a környéken, ötagú korona idegen dolog volt az evőeszközök fogóján meg az inasok ünnepi, sötétkék kabátján, az ebédlő faláról sehol sem tekintettek le a múlt századból vagy Mária Terézia idejéből keltezett, sárga szakállú dédapák, a kényelmes házakban három-

színű olajnyomatok függtek, melyekkel jó üzletet csinált egy bécsi utazó, ipszilonnal pedig csak néhány megyei írnok írta a nevét, de ez a szabálytalanság senkit sem bántott.

Egész természetes volt tehát, hogy az új, kissé különös ízléssel szerkesztett napilap nem hódította meg a zsibbadt kedélyű közönséget, de mégis lassan-lassan kis népszerűsége telt szert a Z. és Vidéke, melynek okát sehogys sem lehetett megmagyarázni. Újabb, bár gyér számú előfizetések érkeztek, a rikkancsok kevesebb példánnyal tértek vissza a szerkesztőségbe. Lengváry írásait azonban valószínűleg senki sem értette és élvezte, talán csak a híreket, a helyi intimításokat, a politikai vezércikkeket olvasták az előfizetők, melyeknek egy részét az öreg, pápaszemes segédszerkesztő írta nagy kormánypárti lelkesedéssel.

Lengváry csalódott Z.-ben. Azt hitte titokban, minden szomorúsága közben, hogy roppant feltűnést és bámulatot fog kelteni idegenségével, pestiességével, írásaival, azt remélte, hogy a vastag bokájú bakfisok, a csinos, molett, álmatag arcú asszonyok pillantásaikkal, sóhajaikkal, sőt titkos találkákra hívogató levelekkel fogják üldözni. A margarétás pesti jövevény nem volt önhitt, nem becsülte túl magát, csupán a vidék hölgyeit képzelte másoknak, csodálkozóknak, hevüléknyeknek. Nem bánta, ha nem tekintettek utána, ha a színházban nem irányították feléje a látcsövet, ha nem érkezett címére hibás, hívogató női írás, hiszen az ünnepeltetés, a becézgető bámulat sem vigasztalás, sem kárpótlás nem lett volna számára — mégis nem várta, hogy ilyen mozdulatlan közönnyel fogadja Z. közönsége a pesti újságíró.

Csendesen, színtelenül peregtek le napjai. A lehető legrosszabb hangulatok lepték meg; este, midőn kedves lakásába tért, se olvasni, se írni nem volt kedve, oly unott volt már, mint Anyegin Eugen, és csupa

kedvtelenséggel írta meg lapja számára cikkeit, hangulatos híreit.

Szerelme mindennek ellenére nem lohadt le, bár a versek írása lassanként abbamaradt, s az életunt férfiúnak elég jó éjszakái voltak, mégis úgy érezte, hogy egyedül az elhagyott, vágyva vágyott asszony gyógyíthatná meg fakó unottságát, lelki csömörét. Ha csak egyszer, óh, csak egyetlenegyszer végigsimítaná haját, vagy hosszú, fájdalmas csókra nyújtaná kezét, ha csak egyszer, akár csak egy pillanatra ellátogatna a borongós, kedvtelen férfiúhoz, ha csupán a towarepülő vonat ablakából integetne a sínek mellett sétálgató szerelmes lovagjának — úgy az visszanyerné kedvét és életszerelmét. De ah! a vágyak nemigen elevenednek meg a valóságban, a boldogan, álmok közt gyötrődő szerelmes belefárad az ábrándok és lehetőségek csipkefinom horgolásába, megint húséges barátja hideg testét keresi a fiókban, de a pisztolyt elővenni, szívére, homlokára illeszteni, esetleg ravaszát megnyomni nincs kedve. Élni pedig nem szeret, oly sivarak, oly üresek a napok.

Semmi se történt vele.

Betegségéből már majdnem teljesen kigyógyult, a köhögés alig jelentkezik, arca talán megtelik, sőt még banális egészségrózsák is festődnek reája — istenem, még ép tüdejű, pirosposzsgás ember lesz belőle. Lengváry nagyon szégyellte volna ezt, és nagyon irtózott a jól táplált, megelégedést sugárzó külsőtől, de az a kellemetlen állapot, mely úrrá lett rajta, még akaratát is letompította: se kedve, se ereje nem volt, hogy a piros, kerekesebb arc színe, illetve teltsége ellen valamit kigondoljon.

A vörös hajú szende társasága se okozott kellemesebb perceket. Azért az ebéd utáni séták nem maradtak el, sokszor látogattak el arra a tájra, ahol a Budapest felé vivő sínek csillogtak a napsütésben, más-

kor pedig a városi park árnyas padjain telepedtek le, és sokáig, merengve hallgattak.

— Szerzetes szeretnék lenni — szólalt meg egyszer a szerkesztő. — Előkelő szerzetbe szeretnék lépni, bar-na darócruhát, kemény talpú sarut viselni, fapadon aludni, Szent Margit legendáját olvasni estvéli gyertyafénynél, hosszasan, bűnbánóan imádkozni a nagy Istenhez, felkelni szürkülő éjszakában a rorate harangszavára — piros örökmécs virraszt a homályos templomban, tömjénfüst száll a magasságok felé, az üveg-festéses, gótíves ablakokon áttüzel a vérvörös virradat — térdre borulni a hideg kövcken, és vezekelni bűneimért.

A színésznő ernyőjével kissé bosszúsan lökte meg a földet.

— Bolondokat beszélsz! Szerelmes vagy, csalódottan szerelmes, ezért nincs kedved már az élethez, és bárátsuhát szeretnél ölteni. Mondhatom, ez nagyon esztelen és unalmas dolog, ha együttlétünkkor te szeretetességről, tömjénfüstről és Szent Margitról beszélsz.

— Margit! ... — ismételte magában Lengváry lehunytt szemmel, omlós melegséggel, és nem figyelt a drámai művésznő korholó szavaira, aki különben illatos püderekekkel s francia festékekkel fődte el arcának szep-lőit.

— Te nagyon megváltoztál! — mondotta más alkalommal Perényi Renée kisasszony, mikor pipacsos búzaföldek között sétálgattak. — Mikor még a Feldszínházban voltam segédszínésznő, oly kedvesen bántál velem, mindig eljöttél szomorú kis lakásomba, és fe-hér vállamat akartad megcsókolni.

— A vállad szép volt.

— Most is szép, de te nem vagy kíváncsi rá, és még be se tetted lábadat itteni szobámba, melyben pedig már sok koszorú és szalag van.

— Megöregedtem, Renée! — mondotta Lengváry.

— Mikor a Nefejejs utcában laktam, mindig virá-

got hoztál, ha hozzám jöttél! — panaszkodott tovább a színésznő. — Szerelmet is vallottál egyszer este, mikor nem gyújtottam fel a petróleumlámpást, és azt mondtad, hogy messze útra viszel, Velencébe fogsz elszöktetni, és a gondola homályában fehér nyakamat fogod csókolgatni. Emlékszel?

Lengváry szótlánul ment a drámai szende mellett, majd felnézett, s elcsukló hangon mondta:

— Ne haragudj rám, Renée, nagyon megvénültem már azóta. Fáradt, savanyú öregúr lettem, és nincs kedvem már a színésznők otthonát megtekinteni. Nézd, már öszül a hajam.

— Harmincéves se vagy, s reggel bizton magad ragasztod fejedre az ősz szálakat, hogy vénebbnek tartsanak. No, gyere el egyszer.

— Egyszer, majd egyszer! ... — felelte rezignáltan az életunt férfiú, noha biztos volt benne, hogy soha se lépi át a színésznő küszöbét.

Perényi Renée kisasszonyt mindig csak a kapuig kísérte, azután úgy búcsúzott el tőle, ahogy nagyon előkelő hölgyektől szokásos, kiknek kezét se merjük erősebben megszorítani, mikor elfogódottan elköszönünk tőlük. A festett arcú hölgy ilyenkor dühösen tért szobájába, halkán szitkokat szórt furcsa, fanyar barátja után, felvonás közben összeveszett a színigazgatóval, és hirtelen elhagyással fenyegette a társulatot.

A Z. és Vidéke új szerkesztője úgy élt, mint szegény, férces nadrágú filozopter a Józsefvárosban. Színház után hazasietett, hiába csalogatta Iszákovics Pista bácsi a Tigrisbe zenét hallgatni, Lengváry mindig kibújt a szakállas úr meghívása elől.

— Beteg vagyok, Pista bátyám, és nem tesz jót tüdőmnek a füstös levegő.

A mulatós múltú férfiú fejcsóválva búcsúzott, és a hosszú asztalnál lenézéssel nyilatkozott a pestiek nyavalyásságáról.

Lengváry azért nem feküdt le korán. Néha haza se

ment, hanem elkóborolt az élettelen utcákon, ellátogatott a városi park üresen, sötétségben szendergő padjaihoz, az éjszaka furcsa csendjét és pihegését hallgatta ilyenkor, avagy felnézett a csillagszemekkel telezsórt égboltra, eltűnődött az elérhetetlen messzeségben keletkező hideg fények pislákolásán, a csillagok tünevényes hullásán, amint végigkarcolják az ég sötét köntösét. A zsenge levelű vadgesztenyék és platánok közé a május langyos szellője téved, halkán, bizalmaskodóan susognak az összesimuló levelek, a sínek melletti nádasból békakuruttyolás hangzik oly búsan, mint a szibériai ólom munkások egyhangú, fájdalmas danái, a hold puha, tompa ezüsttel vonja be az elszunnyadt várost, az utcákon, melyeken lomhán terülnek el a házak, fák, kémények árnyékai, senki sem jár, távoli virágos rétek, ólak, tanyák furcsa illatú keverékével találkozik valamely sarkon az éjszakában kóborló férfiú, kutyák ugatják a holdat, avagy a kert végén titokzatosan megrezzenő harasztot, mindenki alszik már ágyában, imádságukat elmondották már a gyerekek, asszonyok és öregedő, istenben hinni kezdő férfiak, az álom pilléje betapasztotta már az utolsó nyitottan álmodó szemet is, csupán a templomok órái vannak ébren, s jelzik az idő, az éjszaka múlását.

Valahol halovány mécsvilágnál beteg gyermeke mellett virraszt az anya, és a komor szoba sarkában ott lebzsel a láthatatlan, szívtelen halál, aki végigsimítja hosszú ujjával a sápadt arcot, a nyitott szemeket, a szoba falára ijesztő árnyékok rajzolódnak, felsikolt a virrasztó nő, a fiúcska nyugodtan mosolyog, alszik, nem mozdul többet, keze oly hűvös, mint nyirkos őszi föld, a sikoly sürgősen, tétován végigszalad az üres, fekete szobában, de nem szökik ki a holdfényben fürdő éjszakába, csupán az ábrándosan kullogó férfiú gondol ily szomorúságokra, ha valahol a spaléta részein sápadt, sárga világosság kandikál ki a tavaszi éjjel ezüstösségébe.

Lengváry hazatért, és elalvás előtt különböző imákat mondott magában:

— Add, istenem, hogy holnap történjen valami velem, hogy meghaljak, vagy életkedvre ébredjek, hogy sárga hulla, vagy szilaj, nótás kedvű mulató váljék belőlem, hogy szerelmes legyek egy szende leányzóba, hogy elfeledjem egyetlen szerelmemet, kinek nevét áhitattal ejtem ki, és akit sohasem tudnék elfelejteni. Add, óh, nagy isten, hogy történjen valami holnap, betegség, halál, kacaj, csók vagy nagy szomorúság, csak így ne hagyj vergődni vágyban és szürkességben.

Másnap semmi sem történt, a Z. és Vidéke rendszeren jelent meg, megszokott tartalomban, a délutáni séta sem maradt el a púderes, szeplős orrú hölgygel, és este megint ima szállt a holnap intézőjéhez.

(Lomhán, álmosan múlik, vonaglik a ma, alig várod, hogy alkony jöjjön, és alvással eltöltött éjszaka, titokban és balgán vársz, remélsz valamit a holnaptól, a szürkén, nehézkesen hömpölygő idő talán megáll egy pillanatra, hogy aztán sebesebben omoljon tovább, felvillan valami a bizonytalanság kacér köpenyegébe burkolózó jövőben, talán némely közönyös női szívben lángra és hatalomra lobban a szerelem, talán egy vágyott, de még sohasem látott vonzó, ismerős és mégis ismeretlen arc mosolyog át a holnapon, azé a nőé, aki életünk történelmét fogja csinálni, s akit úgy szeretünk, mint a szeretőt, barátot, édesanyát együttvéve. Ah, a holnap boldog szerelmet, vágyott csókot, váratlan, iszonyú jajokat, megváltó, áhítózott kedvességet hozhat számunkra, de ha várunk, kérünk és kívánunk, úgy közömbös, fakó perceket kapunk a nap újólagos felkelésével, melyeknek alig győzzük várni fonnyadását. Savanyú arccal, unottan járjuk az idő poros taposómalmát, mindennap ugyanazt az utat járjuk be, soha le nem térünk, meg nem állunk a taposott és annyiszor ismételt úton... A napok szállnak, szállnak kényelmes szárnycsattogással, mint kövér, szürke ma-

darak, mi üres tekintettel nézzük a sablonos egyformaságban szállodgáló madarakat, hiszen semmit se vittek el, ami szép volt, ami fájna. Vagy felhős arcú, szürke köntösű fegyencekhez hasonlók ezek a naptestvérek, a rabokat levegőre vezetik a fogház udvarán, lassan, lehajtott fejjel körben sétálnak a szürke ruhájú, testvéreknek látszó bűnösök... A napok meghalnak, rendben sorakoznak a múlt temetőjében, a sírunk jeltelen, még virág se nyílik a hanton, egyiket se sajnáljuk, egyiknek emlékét se őrizzük meg s díszítjük fel, egyik után se nyújtjuk ki visszaváró karjainkat, mert sohase volt oly vágyunk, hogy egy mámorosan gyönyörű perc a végtelenbe nyúljon, vagy legalább még egyszer visszatérjen. Dolgunkat végezzük, gondjaink vannak, illatért, életért lázongó lelkünk lassan, fáradtan belerezignál a fakón lepergő, tegnapparcú jelenbe, lassanként elfelejtünk remélni, vágyani, szeretni és örülni.)

Barackfa nyílt a szerkesztőségi kertben, a színes gömbökön, melyek a rózsák rügyező ágai között foglaltak helyet, vakítóan szikrázott a nap, a szomszéd udvarból áthallatszott a tyúkok kedélyes kotyogása, lepke szálldosott tanácstalanul a meleg, májusi levegőben, lila fürtök hintáztak az orgonabokrokon, mint ünnepséget jelentő lampionfejek, de a búskomor férfiú kedélye nem változott. Leült asztalához, és újból hosszú levélben panaszolta el elviselhetetlen állapotát legjobb barátjának, B. Békássy Bálintnak. Ez a levél már nem volt szomorkás beszámoló a z.-i viszonyokról, hanem keserű, szelíden lázongó panasz fanyar hangulatának tarthatatlanságáról, a fakó napok lélekölő ürességéről és iszonyáról. Burkoltan kis szemrehányás is foglaltatott a sorok között, hiszen ha a szerető barát nincsen, úgy nem került volna hasonló állapotba, gyilkoló, szürke napok társaságába, úgy továbbra is boldog szenvedésben vonaglott volna Pesten, az Ő közelében. Ez a szemrehányás nagyon is

csendes és bágyadt volt, s talán csupán a levél végén elhelyezett kérés megclözésére szolgált, mely kérelem arról szólt, hogy a jó barát könyörülne meg, s változtatna valahogy elviselhetetlen helyzetén, mert ő maga sokkal fáradtabb, kedvtelenebb, semhogy valami megváltó tervet kieszeljen.

A Z. és Vidéke nehezen lerázható béklyóban tartotta Lengváryt. Részint már megszerette ezt a kevés életképességgel megszületett újságot, mint ahogy anyák szokták erőtlen gyermekeiket szeretni, másrészt — és talán ez volt a fontosabb ok — nem volt kire átruházza hivatalát. Az öreg szerkesztő kényelmes, nehézkes ember volt az öregséggel párosult maradisággal, az új munkatársak nagyon ifjúk, tapasztalatlanok, szalmalángos kedélyűek voltak, úgyhogy nyugodt lelkiismerettel nem lehetett az ő kezükbe adni a lassan erősödő és fellendülő napilapot. Lengváry várt, mintha várakozásáról tudomása lett volna némely vidékre vágyó újságíróknak.

Este, midőn szerkesztőségi dolgai íróasztalához ültették, s csupán az írásokra vetődött a lámpa fénye, a szoba többi része fátyolos, titokzatos homályosságban szendergett, ilyenkor halkán, álomszerű mesztelenséggel nyílt az ajtó, s egy karcsú hölgy lépett be rajta elfogódottan. Néha kalapban jött, kis, egyszerű kalapban, melyen egyetlen sárga virág foglalt helyet, de néha — ah, a képzelet nemigen ismeri az ctikettet — rózsákkal telehintett pongyolában lépett be a titokzatos látogató, kalap nem volt a fején, és fehér válla, melyet a pongyola részben fedetlenül hagyott, szinte vakított a félhomályban. A furcsa, finom látogató leült az íróasztal mellé, de úgy, hogy fény ne kerüljön arcába, és szemébe nézett a dolgozó szerkesztőnek. Az lassan elejtette tollát, s élesen, csodálkozva nézte az ismerős hölgyet.

— Margit... — mondotta, vágly talán csak akarta

mondani, és szíve a torkában kalapált a váratlan boldogságtól.

— Margit! — szól most már hangosabban, rekedten, és a most érkezett hölgy keze után nyúlt, de csodálatos módon távolabb látszott az imádott asszony.

— Margit, én szeretem magát! — kiáltotta kitörve, remegő ajakkal a szomorú férfi, és ledobta magát a látogató lábai elé. A várva várt hölgy semmit se válaszolt, sőt midőn kis idő múlva szöke lovagja fel emelte fejét, mely tüzes volt és lüktetett, mint ragályos kórban gyötrődő gyermeké, már senkit sem látott a tompított világítású szobában. Felcsavarta a csillárt, végigkutatta a szobát, a szekrény, az ajtó mögötti zugokat, de sehol senki.

— Pedig itt volt, még most is érzem az illatát! — dűnyögte csendben, és félbehagyott írásának folytatásába kezdett, de azt nem fejezte be azon az estén.

Meghatározott, térzenés délutánokon ott ült a Petőfi-ligetben, friss margaréta ékeskedett ilyenkor gomblyukában, és lelkében az unottság gyújtózkodott, mint jóllakott, ásítgató, szürke macska; a katonazene tavalyi operettekből játszott bosszantóan banális egyveleget, a margarétás úr Pestre gondol, színházakra, operettekre, feledésbe süppedő színházi emberekre, azután szinte észrevétlenül — ki tudja, hányadszor! — ismét a budai ház jut eszébe; Margit asszony fehér keze, meleg, felejthetetlen tekintete, bájos, bágyadt mosolya elevenedik meg emlékezetében, majd a cintányéros muzsika ismét a tavalyi operettekhez vezeti vissza az elkalandozott gondolatot, a dallamos, elnyűtt keringők, a brettliillatú galoppok a főpróbák vagy premierek hangulatát juttatják eszébe, a Budapester Nachrichten tudósítója az első sorokban ül, hidegen, fölényeskedően végignézi a közönségen, melynek majdnem minden tagját ismerte: színésznők, írók, tehetségtelenek, műbohémek, titokzatos egyének, akik hangosan véleményt nyilvánítanak, udvarolnak, tegeződ-

nek, s akikről senki sem tud semmi bizonyosat; a nézőtér elsötétül, a zenekar lüktető nyitányba kezd, a függöny kettéválik, a kardaloslók énekelnek, ugrálnak és unatkoznak, néma statisztálásnál véget ér a felvonás, taps, enyhe izgalom, megjelennek a frakkos szerzők sápadtan és boldogan... illatos, csillogó emlékek.

Fehér ruhás, nagy lábú kisasszonyok, méla tekintetű diákok, kik versírással és nyakkendőkötéssel kísérleteznek, elhízott, szuszogó mamák, kopasz, politizáló polgárok kényelmesen andalogtak a margarétás úr előtt. Egyszer valaki oldalról, észrevétlenül hozzásimul.

— Angyal! — kiáltott fel leplezetlen örömmel a magányosan üldögélő férfiú, és homlokon csókolta a szőke fiúcskát, aki már egyszer annyi megnyugtatóst hozott sötét gondolatai közé. Majd elszégyellte viharos őszinteségét, és csendes, banális beszélgetésbe akart kezdeni:

— Hát megismertél engem?

Két hölgy közeledett feléjük. Az egyik, kiben Lengváry karcsú, kellemes útitársnőjét ismerte fel, mentegetőzve mondta:

— Bocsásson meg, uram, György illetlenségéért, de figyelmeztetésem ellenére, tudtom nélkül szaladt önhöz.

— Hálás vagyok érte, asszonyom! — hangzott a válasz, mint a nyolcvanas évek francia színműveiben.

A másik hölgy szőke, fehér ruhás leány volt, s a fáradt arcú asszony így szólt:

— Húgom. Litkovszky Vanda.

A két kéz ügyetlenül, felületesen kapcsolódott össze.

— Írásait szorgalmasan olvasom lapjában.

Az emelvényen nagyban ütögették a nagydobot és a cintányért, a liget sétálói tarkán kavarogtak Lengváry előtt, aki már elfelejtett tisztességes lányokkal társalogni.

— Írásaimat? ... — kérdezte kissé értelmetlenül, ré-

veteg hangon. — Azt hittem, hogy csak a szedő olvassa őket.

A kis György egy oldalról a szerkesztőbe kapaszkodott, másik kezét a szőke lánynak adta, s a kis társaság megindult a sárga, poros utakon. Régi Strauss-keringőbe kezdett a zenekar, a társalgás kissé melegebb és elevenebb lett. Először Győgyről volt szó, azután az utazásról, majd Z.-ről esett néhány elkoptatott kijelentés, s mire körüljárták a ligetet, már átlépték a megszokott társalgás első, kötelező kereteit. Lengváry őszinte panaszba kezdett a színtelen napok akarat- és lélekzibbasztó ürességéről, a szinte tűrhetetlen eseménytelenségről, és csodálkozva vette észre, hogy bár megszokott, fénytelen hangján beszélt, a halk szavakat észrevehető figyelemmel kísérték. A zene nagyon is hamar ért véget, a panaszos szerkesztő elkísérte a hölgyeket, és különös, kellemes érzés mosolygott lelkében.

— Talán minden csak azért van, mert kissé panaszkodtam, és így megkönnyebbültem, vagy az az aranyhajú kisfiú változtatta meg hangulatomat? — elmélkedett magában, mikor elbúcsúzott sétatársaitól, és új ismerősére gondolt, kinek egyik szemhéja nem húzódott egészen fel. Legtöbbször azonban az újonnan megismert szőke lány első mondatát ismételte:

— Írásait szorgalmasan olvasom lapjában.

Szinte örömmel ült este asztalához, különös kedvvel fogott írásához, mely a térzenéről és a ligetre boruló alkonyatról szólt. Mikor elkészült, az udvarra nyíló ablakhoz lépett, s ámulattal nézte a holdfénycsókolta kertet, a nyíló, ezüstösen fénylő barackfákat, a dús, halvány illatot lehelő lila orgonafejeket, a szelíden szunnyadó éjszakát.

— Milyen szép! ... — mondotta akaratlanul, mintha most látná mindezt először.

Mikor pedig lefeküdt, eloltotta lámpáját, és ismét elgondolta az elmúlt napot, a délutánt, az új isme-

röst, a bársonyos hangot, a finom, szép nyakat, a bal szem fáradt kagylóját, körülbelül így szólt a tegnapi unott lelkű férfiújához.

— A mai nap nem volt oly színtelen, mint a tegnap. Bizzál, reméljél, öreg barátom, s talán még történni is fog valami. Talán még boldog is leszel egyszer.

IX. A BUDAI HÁZ ÉLETE

— Hol lehet Lengváry? — kérdezgette özvegy Tallóyné estefelé, midőn az öreg óra méltóságosan kongatta el a hatot.

— Már több mint egy hónapja, hogy nem jött el. Mi történhetett vele?

Margit asszony vállat vont.

— Furcsa ember volt Lengváry!...

— Hátha beteg? — hangzott félénken a szürke hajú dáma részéről.

Csöngettek. Senki sem gondolt ez alkalommal arra, hogy talán éppen az jön, akit emlegetnek, a csöngetés erős volt, és már megszokott. Az orvos mosolyogva és oly frissen lépett be, mintha hűvös fürdőből jött volna. Margit asszony eléje sietett.

— Már úgy vártam — mondotta halkán, mormolva, hogy anyja ne hallja meg.

Tallóyné nem szerette az orvost, aki Lengváry távozása óta majdnem oly mindennapos vendég volt, mint az eltűnt szerkesztő. A félénk beszédű asszony sokszor rosszállólag rázta meg fejét, midőn a szomszéd szobába vonult a szerelmespár, és őt kötésével vagy kézimunkájával egyedül hagyták az ebédlőben, azonban lányának sohasem szólt semmit rosszállásáról, sőt Lengváry után se mert már kérdezősködni, mert észrevette, hogy leányát kellemetlenül, idegesen érinti a hirtelen elmaradt, hűséges lovag említése. Az orvost,

Lengváry helyettesítőjét, a sűrű látogatások örökösét (és elődjének elmozdítóját! — gondolta az öregedő asszony) nem szerette. Furcsa, finom, nem egészen indokolt ellenszenvet érzett a kedves, könnyed elmeorvos iránt, elismerte csinoságát, kellemes modorát; értékes, tartalmas embernek tartotta, mégis kissé rejtélyes, idegen volt számára a budai ház új látogatója. Talán az a feltevés, hogy az orvosnak része van Lengváry távolmaradásában, váltotta ki az ellenszenv halovány, kissé ködös árnyalatát, avagy talán azok az összehasonlítások, melyeket az eltávozott és az új lovag között alkotott a szürke hajú hölgy? Lengváry e párhuzamba állításnál sokkal rokonszenvesebb színben tűnt fel finom, félszeg, álmatag megjelenésével, figyelmességével, őszinte jószívűségével, mellyel minden kívánságot becsületesen valóra akart váltani, míg doktor Linder kedvessége mellett titokzatos és távoli volt, s joggal keltette azt bizonytalan érzést Tallóy özvegyében, hogy számítóan, tudatosan nem mindig őszinte.

Az anya tudta, hogy hamvas, halovány leánya és a budai ház új látogatója között több van, mint amit barátságnak szoktak nevezni. Pillantások, kissé hangosabban susogott szavak, futó pír, mely tovasuhan a fehér arcon, lassú, tompított beszélgetés, szaggatott szünetek, majd hosszú hallgatás a kis szalonban, a villany késői felgyújtása az alkonyatban — mindmennyi jel, sőt néha bántó bizonyíték volt a szerelem mellett. Sokszor hagyták magára a szürkülő hajú asszonyt, aki szótlantul, néha megmagyarázhatatlan aggodalommal — mely helytelenítő fejmozgásban nyert kifejezést — szemlélte leánya megváltozott lelkét és életét. Félt ettől a szerelemtől, s félelmében a gyöngyvirágillatú férfi iránti halk idegenkedése játszott főszerepet.

— Mi van Lengváryval? — vetődött fel ismételt gondolatai között ez a válasz nélkül hagyott kérdés. Eltűnődött az eltűnt látogató szerény, zárkózott, sze-

liden szegletes modorán, visszaemlékezett megható figyelmességeire, beszédére, néhány különösebben hangzó mondatára, s önkéntelenül így szólt magához:

— Szerette talán Margitot?

Ó, igen valami okvetlenül volt az ábrándos tekintetek, az illatos bókok, a szertartásos, áhítatos kézcsók, a különös értelmű, halk és ügyetlen szavak mögött, de mindez még nem magyarázat a különös, nyomtalan távozásra. Valami megoldhatatlan rejtélyt sejtett, valamely kínos, szomorú jelenetet, mely örök szakítást teremtett kettőjük között; minden bizonnyal történt valami a halk szavú szerelmessel. És Tallóyné abban a hiszemben volt, hogy leánya jól tudja: miért maradtak el az álmatag lovag gyakori látogatásai, a délutáni séták lent a Duna-parton, a vadgesztenyék alatt, a kisebb kirándulások, melyekre őt is meghívta a figyelmes szerkesztő. Úgy hitte, hogy a válást előidéző ok kellemetlen, bántó, bánatos lehet, s ezért sohasem mert kérdezősködni utolsó együttlétükről, pedig nagyon kíváncsi volt. Pártfogásába szerette volna venni a szegletes, szerény szerelmezt, Lengváry úr páratlan figyelméről, nemes, bohém, becsületes lelkéről, esetleg fojtott, szomorú szerelméről szeretett volna szólni, melyet ő elejtett szavaiból, hosszú pillantásaiból vélt kiolvasni, azonban erre sohasem került sor. Az az ideges közöny, mellyel Margit asszony Lengváry nevének említését fogadta, hallgatást parancsolt a szerető anyára, aki titokban megváltozott leánya lelkébe akart pillantani: hol is foglal helyet a búcsúzás nélkül távozott, ábrándos, unott arcú férfiú?

Mikor Margit asszonynak — helyeslésével, rokonszenvével nem találkozó — titkolt szerelméről tündött, természetesen először erre a kérdésre keresett feleletet:

— El fogja venni Margitot?

Ezt a kérdést sokszor ismételte magának, de megnyugtató feleletet sem az orvos kijelentésében, sem

kellemes, burkolt és bizonytalanul őszinte lényében nem talált. Azt tervezte, hogy lányának előhozza ezt az ingatag gondolatot, s talán tőle többet és oly nyilatkozásokat tud meg, melyeket csupán előtte tett az új udvarló, de nemigen volt bátorsága erre terelni a beszélgetést. Leánya elkényeztetett, önálló, az életben egyedül cselekvő asszony volt, aki sohasem kért tanácsot, sohasem szorult utasításra, ezért Tallóyné mindenbe belepnyugodott, és sohasem ellenkezett. Nagy anyai szeretete, az egyetlen, értékes gyermeknek ügyes önállósága arra készítették, hogy mindent akképpen cselekedjen, ahogy leánya mondja, vagy titkon kívánja. Ez a különös, ellentétes viszony a két egyedül élő hölgy között most nehéz helyzetbe hozta a beszélni kívánó, jóságos dámát. Sokáig küzdött magában, míg egyszer, vacsora után, mikor hosszasan elbeszélgettek az új látogatóról, félénken, akadozva, szemlesütve végre megkérdezte:

— Mondd csak, Margitkám, szereted te doktor Lindert?

A festő felállt, a pohárszék felé indult, gondolat nélkül megigazított egy Zsolnay-vázát, majd visszanezített a kérdezőre, aki még mindig szemlesütve várta a feleletet.

— Jobb lenne, ha nem beszélénk ilyesmiről, anyuskám.

Az anya helyeslőleg, szinte bocsánatkérően bólintotta meg szürke fejét, és aznap este nem hallatszott több beszéd a csendes budai házban.

Margit, a finom kezű, puha lelkű asszony Lengváry citünése óta nyugtalan, mámoros, ideges életet élt. Mikor az álmatag, szóttalan lovag oly hirtelen, minden búcsúzás és bejelentés nélkül elmaradt, mindjárt sejtette, hogy a féltékeny szerelmes távozott el mellőle, akire balgán és kegyetlenül titkos, tüzes érzéseit bízta. Sajnálta, hogy öntudatlanul is ily szívtelen volt, kissé hiányzott is a jó barát figyelmissége, fakó be-

szédmodora, s lehet, hogy ha nem váltotta volna fel látogatásait az orvos gyakori ottléte, részben a megszokásból támadó hiány, másrészt a szóhoz jutó, az igazságtalanságot jóvátenni akaró lelkiismeret, hívó, engesztelő, sőt bocsánatkérő sorok elküldésére készítették volna a puha lelkű asszonyt. Talán azt is észrevette volna ekkor a kába, remegő szívű hölgy, hogy kissé jobban kedvelte már a szerkesztőt, mint ahogy barátot szokás szeretni, de erre idő, nyugodtság nem volt; az orvos csókjai, erős, de mégis lágy, bohó és bágyasztó ölelései, melyekben titkon részesítette a szerelmes festőnőt (ha biztosan érezték magukat a kis szalonban), megakadályozták, hogy Margit asszony jobban vizsgálgassa érzelmeit eltűnt barátjával szemben, s elnémitották a lelkiismeret szavát, a szívtelenség vádját. Bódult, mámoros, nyugtalan volt, mint tavaszi, ékes ruhájú mezőn bolyongó, halk szavú erecskéken átszökkenő, értelmetlen, hatalmas vágyaktól kergetett, bizonytalan, ismeretlen boldogságokat kereső szerelmes.

Szerelmes volt! Most szeretett először a szerelem minden kínjával, sajogásával, napsugarával. Reszketve szomjazott a szeretett férfiú csókjára, puha hangjára, simogatására, mosolyára, sima hajára, melyhez oda szeretete szorítani kipirult orcáját, ha erre kedvező alkalom kínálkozott. Néha kicsinyítő, becézgető szavakat, a turbékoló szerelmesek nyűtt, mókás gügyögéseit mondogatta az életet jelentő férfiúnak, búcsúzaskor pedig mindig megkérdezte, hogy szereti-e.

— Szeretem — hangzott halkán, gépiesen a gyors válasz, majd őszintébben hozzátette: — Hiszen olyan szép...

Margit asszony ilyenkor boldogan forgolódta, heverte át az éjszakának azt a részét, melyet badar ábrándok és a nap eseményeinek elgondolásával töltött. Az orvos szerelmében nem kételkedett, nem vett észre oly jelenségeket, melyek kellemetlen gondolatokat tá-

masztottak volna, nem kutatott ködös, bizonytalan órák és mondatok értelme után, kábító kéjjel hunyta le szemét, s a következő percet várta, mely ismét közelebb viszi őhozzá, a beteljesülést, a mának örök folytatását, a csóknak vég nélküli lüktetését vágyta, várta, imádkozta. A délutánt várta, amikor jönni szokott, és legalább a kapu alatt csókkal csillapította az epedő, remegő női száját, az estét, az alkalmakat várta, az illatos közelséget, a simogatós szavakat, azután a nyugodt, álomtalan sötétséget, amikor visszagondolt, újra-érzékelt mindent.

Szerelmes volt.

Lengváry ritkán jutott már eszébe, nem is szívesen gondolt vissza az elmaradt jó baráttra, mert ilyenkor valahogy bűnösnek érezte magát. Zavaró, bántó gondolattá vált a szerkesztő eltávozása a hatalmas, puhan vibráló szerelemben. És a nagy érzés egy ideig nyomta ezt a vádoló, kínzó gondolatot, de a lelkiismeret nem sokáig maradt szótlán, az önvádolások annál gyakrabban és sűrűbben térnek vissza, mennél többször hessegeti el őket tudatából a zavartalanul szeretni vágyó hölgy, úgyhogy az azelőtt ritkán felbukkanó kínos kérdések, éles és fájdalmas színű emlékek majdnem mindennaposakká váltak. Különösen olyankor, mikor nem volt mellette szerelmese, sokszor jutott eszébe a vissza nem térő látogató, az utolsó jelenet, a megfogadott tanács, az elmaradt séta és sok kedves, apró figyelmesség. Most a lelkiismeret kérdezte tőle:

— Mi van Lengváryval?

Valamely májusi reggelen betért egy homályos budai templomba. Fakón énekeltek a kóruson, az öregasszonyok aszott, barna, görbe ujjakkal a kapcsos imakönyvek gót betűs, sajátos szagú lapjait forgatták, a tömjén gomolyogva, omladozva szállott fölfelé, az oltárokon szűzies szirmú liliomok nyújtogatták előre fejcskájukat, a gyertyák csendes, sárga lánggal éltek,

égtek, törpültek, mint a feltámadásban hívó fehér hajú aggastyánok, és bánatos arcú Szűz Mária tekintett alá az imádkozó asszonyra. Az imába valahogy észrevétlenül Lengváry is beletévedt, a papirosgallérú ministránsgyerek csöngetett, s Margit asszony lehajtott fejjel, bűnbánó lélekkel kérte a Mindenhatót, hogy bocsássa meg a nemes lelkű férfiú ellen elkövetett bűnét, és adjon boldogságot, megnyugvást a megbánottoknak. Az orgona lágyan bűgött, a Szentháromság hótiszta galambja szinte a hívők fölé látszik szállni, a tizenkét apostol komolyan tartja, s mereven nézi a kezükbe adott eszközöket, fukar, opálos világosság dereng a sötét, színes, rácsos ablakok körül, a fohászoló Margaréta összetörve, összekuporodva könyörög az egek urához, a lelkek ismerőjéhez, a szomorúságok vigasztalójához, és a sejtelmes homályból, egy oszlop mögül talán az ördög szeme villószik. Valaki elborult elmével sokat írt összevissza erről a nagy alkotásról, többször felosztotta a szereplőket, és elképzelte a megjátszást. S a fátyolos, megbomlott rendű elme semmit se tud az életről, a körülötte pergő napokról, eseményekről, magába szálló asszonyáról, badar, tarka tervek, fonák, befejezetlen gondolatok kavarghatnak a homályos elmében, istennek, boldognak hiszi magát, hiszen nem érzi a lélek fájdalmát, az élet szomorúságát. Milyen forcsának is tűnt fel az élet, ha lehajtott fővel, szerelmes szívvel, lehunyt szemmel egy asszony a lelkét vizsgálgatja Isten illatos házában, ha bűneit keresi fel emlékezetében, mintha csak a gyóntatószék rácsos ablaka és a penitenciát osztogató szentatya előtt térdepelne. Mily furcsa is minden: Isten, a hatalmas hit, a hitnek sok szép misztikuma és legendája, a világ, az orgona fenséges hangja, a tömjén egyházi illata, a hívők nyájas gyülekezése, hangtalanul rebegett fohászok, a szelíd, szüremplős homály, mely őszintébbé teszi az embereket és közelebb viszi őket önmagukhoz, az istenséghez, a tiszta homlokú szentek-

hez, kiknek képmásai feketén, tompán tekintenek le az oltárokon világító, füstölgő gyertyákra. Kint nap-sugár szikrázhat, vakító világosság vijjoghat, délután két erős kar magához vonja az asszonyt, valahol örültek vannak egy hosszú folyosón, különböző ártatlan, bamba foglalkozást üznek, az ügyetlen szavú szerkesztő kritikát ír asztalánál a tegnapi premierről, és valószínűleg arra az asszonyra gondol, akit szeretett és akit elhagyott, a jóságos anya szerelmes lányát félti, és aggódó pillantást vet a jövőbe... milyen furcsa, tarka színű gondolatfüzérérek.

Valaki megszólal mögötte:

— Margit.

A merengő összerezzen. Linder doktor áll mögötte. Szinte ijedten kel fel, s megfogja a férfi kezét.

— Miért jött el, kedves?

— Mindent elmondok, csak gyerünk ki innen. Nem szeretem a sugdolózást és a tömjénszagot.

Kint éles, meleg napsütés, a reggeli piac eleven, rikító színei.

— Olivér nagyon rosszul van — kezdte a gyöngyvirágillatú orvos. — Már kerestem odahaza, hogy erről értesítsem, és édesanyja ide küldött. Ha sietünk, úgy talán...

Margit elsápadt.

— Gyerünk azonnal! — dadogta dideregve.

Az autó későn érkezett meg.

Az örült hidegen, nyitott szájjal feküdt az ágyában.

*

Finom, fáradt sápadtság pihent az özvegy arcán, szeme úgy tüzelt, feketéllett, villogott a fehér arcból, mintha nyugtalanul, idegesen örökké keresne valamit, a megrázkódtató események megváltoztatták a csendes, puha vonásokat, a tekintet révedező szendességét. A fekete ruha nagyon jól állott szelíd, halovány arcá-

hoz, mely oly fehér és bársonyos volt, mint a jázmin szirma. Margit asszony talán szebb volt ily sápadtan, bágyadtan és idegesen, bár Tallóy özvegye aggódva szemlélte a gyermekálmához hasonló fehérséget, és sokkal jobban szerette volna, ha a nyugalom, az egészség, a megelégedett, csillapodott kedély hajnal-színűvé lehelte volna leánya orcáit.

Doktor Linder pár napig nem jelent meg a budai házban, s a szürke hajú dáma elismerte az orvos tapintatosságát. Margit asszony különös szótlansággal éldegélt e látogatás nélküli napokon, csendéletek festésében próbált feledést, csitítgatást keresni, a tavasz gazdag színű és illatú virágai kerültek öblös szájú vázákban az állvány elé, és a festő csiszolt technikával varázsolta vászonra a szirmok légységét, üdeségét és hímporát. Azután feledett olvasmányaiba kezdett, regényekbe, melyek szerencsétlen asszonyok törtékeit tartalmazták, s melyekről sok szó esett a nyolcvanas években a párizsi szalonokban, könnyet buggyantottak néha ezek a divatjukat múlt regények, máskor szagगतott, hosszú sóhajokat küldött a meszeségbe, a sorsüldözött grófnő után egy-egy fejezet végénél, mikor kissé megpihenünk az olvasásban, elgondoljuk a piros kötésű könyv eddigi meséjét, sőt tovább szöjünk — nem csekély rokonszenvvel és elfogultsággal — a csapásoktól csüggedő hősnő jövő sorsát, mikor mohón tovább szeretnők olvasni az eseményekben és fordulatokban gazdag oldalakat, de megfékezzük kíváncsiságunkat, becsukjuk a könyvet, ujjunkat a megfelelő fejezetenél hagyjuk, és úgy tűnődünk tovább a regényen.

Egy napon végre megjelent a gyöngyvirágillatú férfi. Hosszan csókolta meg a finom kezét, és kedvesen, kellemesen kérdezte:

— Megnyugodott?

Margit asszony megrázta szép fejét.

— A férjem halt meg.

Csendesen leültek, s az özvegy bágyadtan folytatta:

— Olivér nagyon szeretett engem, és én igazán sohasem szerettem őt. Ő csupa szeretetbe, gyöngédségbe göngyölt, s én nem simogattam meg szomorú, beteg fejét. Hálátlan, kegyetlen voltam.

— Ne vádolja magát, Margit. Önnek jó lelke van! — mondá nyugodtan, simogatóan az orvos.

Margit asszony nemet intett, s hirtelen, váratlanul Lengváry jutott eszébe, régi kegyetlensége kínozta lelkiismeretét, mellyel a hallgatag férfiút örökre elűzte.

— Szerencsétlennek érzem magam! — panaszkolta keserűen, puha, fojtott zokogással, és finom zsebkenőjébe rejtette nedves arcát. Az orvos közelebb lépett, végigsimította lágy, sima, fekete fejét, de nem talált vigasztaló szót a könnyező hölgy számára. Margit asszony letörölte a bánat omlós, széjjelmálló gyöngyeit:

— Igazságtalan és szívtelen voltam azokhoz, akik szerettek, valaki asszonyává tett, boldogságot hozott számomra, és én nem szerettem, valaki titkon és nemesen epedett érettem, és én kegyetlenül ellöktem magamtól...

— Lengváry? A riporter? — szólt közbe keményen az orvos, aki Tallóynétól már értesült a hirtelen elmaradt látogatóról. — Nem értem, miért sajnálkozik épp most, az én jelenlétemben?

— Eszembe jutott! — felelte az asszony könnyed dactól elpirulva.

Az illatos orvos az ablakhoz lépett, a kőfal tetején tanyázó vándortáskákat nézte, s egyszerűen mondta:

— Jólesne, ha megkímélne ilyen őszinteségektől.

Eleinte nagyon bántók voltak az orvos szavai, a szomorú hölgy még mindig az eltűnt udvarlóra gondolt szeretettel és bocsánatkérő gondolatokkal, de lassanként a gyöngyvirágos férfi kegyetlen szavaiban a féltékenységet vélte felismerni. „Féltékeny, tehát szeret!” — állapította meg felcsillanó örömmel, és valami tit-

kos, gonosz szellő közelebb hozta a májusi virág jellemző illatát, az önvádoló, bűnbánó hölgy bensejében a szerelmes asszony foglal helyet, a fájó gondolatok, a vádaskodó múlt, eltávozott imádók elrebbennek, mint megzavart darvak csoportja; oly bódult, esztelen és mámoros lett, mint az első csók alkalmával. Az orvos visszafordult, közel hajolt szerelmes asszonyához, kinek lehunytt pillái között még tétova csepp rezgett.

— Szeretsz?

— Szeretlek! — mondá remegő, epedő ajakkal az asszony, miközben özvegy Tallóyné talán a konyhában foglalatoskodott.

Másnap már türelmetlenül várta az orvost. Lelkiismerete mint rakoncátlan gyermek feleselgetett önmagával, visszatértek a bántó gondolatok, éjjel ijesztő álmot látott, valaki pisztollyal véget vetett életének, koporsóba tették, és hosszú, fekete halottas menet indult útnak. Hídon keresztül vezetett az út, mely alatt zavaros, zöld víz hömpölygött, ő utánalopózott a menetnek, de a tömeg észrevette, öklét rázta feléje, mivel ő volt okozója a halott halálának. Félve menekülni próbált, de a hídról nem tudott elszökni, a tömegből fekete rémek kezdték üldözni, ő a korlát-hoz rohan, s beveti magát a folyóba, mögötte pedig a híd sikoltva, recsegve omlik össze. Erre az álomra, bár nagyon élénken maradt meg emlékében, nem mert magyarázatot kérni, pedig édesanyja ügyesen fejtegette meg az álmódások rejtélyét, de részben félt a megkapó, kellemetlen igazságoktól, részben szégyellte nyugtalan képzeletét feltárni az ősz hajú dáma előtt, aki értelmes, hűvös gondolkozású gyermekének ismerte.

Az orvos azonban nem jött, sőt a következő napokban is hiába várta a szerelmes asszony. Már egy hét telt el, Margit asszony épp a klinikára készült men-

ni, hogy nem beteg-e az illatos férfiú, mikor a kapuban találkozott vele.

— Miért nem jött eddig? Beteg volt talán?

Az orvos szárazon, nyugodtan felelte:

— A múltkor nagyon csúnyán bánt velem. Kérem, ne beszéljen máskor Lengváryáról.

Margit asszony majdnem sírva fakadt a távollétnek ilyen magyarázatára.

— Ha tudta volna, hogyan vártam, vágytam, reméltem, hogy féltettem magát, ha tudnád, hogy szeretlek...

Az orvos kissé szórakozottan hallgata e könnyes szavakat.

Aznap este, midőn a két magányos hölgy vacsoránál ült, s mikor már elcsendesült a tányérok és evőeszközök fáradt csörömpölése, Margit asszony tündöve, szinte akaratlanul kérdezte:

— Hol lehet most Lengváry?

Tallóy özvegye csodálkozva nézett lányára, arca felderült, és sietett a válasszal, mely természetesen nagyon ingadozó és bizonytalan volt.

— Talán megnősült! — mondotta Margit asszony merev mosollyal, és idegesen dobolt puha ujjjaival az abroszon.

Csend nyújtózott az ebédlőben, Tallóyné erre már nem tudott feleletet, hanem váratlanul — de hosszas benső tétovázás után — így szólt leányához:

— Valamit mondani szeretnék, Margitkám.

A nyugtalan tekintetű asszony felnézett, de azért biztatóan mondta:

— No, beszéljed el, anyuskám.

— Nézzed, leányom, te most valójában özvegy letél, jóllehet igazság szerint eddig is az voltál. Fiatalságodat sok szomorúság keserítette meg, megérdemelned, hogy ezentúl csupa napsugárban fürödjél. Még fiatal vagy, hollófekete a hajad, szép vagy, mint pünkösdi hajnal, és nagyon szeretném, ha boldog lennél,

ha férjhez mennél ahhoz, akit szeretsz, ha megérném, hogy bodros hajú unokám lenne, aki járni és beszélni tanul, és aki nagymamának nevezne... Csak ennyit akartam mondani.

A sápadt, fiatal özvegy fojtott, fényvesztett hangon mondta:

— Akit én szeretek, az sohasem fog feleségül venni.

Tallóyné meghökkenve pillantott fel, becsületes nyárspolgárharag öntötte el, mikor az indulattól éles, remegő hangon kérdezte:

— Akkor mit keres itt doktor Linder?

Margit asszony valószínűleg felelni akart valamit, mert finom szája felnyílott, de aztán megrándult, semmit sem szólt, lehanyatlott az asztalra, és csendesen, keserűen omlottak könnyei, mint langyos nyári esőé. A szürke hajú dáma nagyon megbánta már az éles, számon kérő hangot, az ő szeme is fénylő lett a kibuggyanni akaró sós cseppektől, odament lányához, és fátyolos, átváltozott hangon csak ennyit mondott:

— Szegény, szerencsétlen leányom.

Az orvos látogatásai, kedves, simogatós szavai mind gyérebbek lettek, de — hiába reménykedett Tallóy Árpádné — teljesen nem maradtak el. Néha nyolc napig is távol maradt a gyöngyvirágillatú férfi, Margit asszony várt, várt és folyton várt, szeme körül halvány, hamuszínű udvart festett a várakozás, sápadtsága, fáradtsága fokozódni látszott a szép, finom arcon, tekintete lázas, csillogó és nyugtalan volt, mint a haláltól remegő, beteg gyermeké, a nyak, a fehér váll puha teltsége kissé leapadt, és éjjel rémes álmok, szerelmes tűnődések, vijjogó manók, vádoló, fekete bírák himbálóztak az álmok aranyszövésű hálójában. Tudta, érezte, hogy az orvos nem szereti többé. Vajon mást szeret-e? Vagy csak megunta az ajkát, a lelkét, amit feléje nyújtott?

— Ne gyere már többé, ha nem szeretsz! — mondotta szomorúan, és oly melegen, oly félve szorongat-

ta a finom férfi kezét, mintha szerelmese még megfogadná tanácsát.

Az orvos azonban eljött azontúl is, de nem kereste már a lázas száját, és valószínűtlen, sértően egyszerű hazugságokkal mentegette hosszas távolmaradását.

Egy este Tallóyné, midőn egy pesti látogatásból tért vissza, újságot tett az asztalra. Margit asszony kíváncsian vette kezébe: „Budapester Nachrichten”. Valami megnyugtató, jóleső, távoli emlékezés fakadt e felegett szavak olvasásánál.

— Keresd meg, lányom, a nevét! — mondotta a szürke hajú asszony. — Én nem ismerem ki magam ebben a német újságban.

Margit asszony vibráló, pislákoló örömmel lapozgatta a német hírlapot, de sehol sem találta meg Lengváry nevét.

— Talán álnéven ír! — vetette fel Tallóyné látható lehangoltsággal.

És a legközelebbi alkalommal, midőn ismét Pesten járt, ismét elhozta a német lapot. Margit asszony szorgalmasan, kíváncsian átkutatott mindent, mintha csak a báli jelenlévők között keresné nevét, a Theater und Kunst rovatkának minden sorát elolvasta, de Lengváry neve sehol sem volt fellelhető.

— Talán nem is volt újságíró? — tündött csüggedten a vigaszt váró asszony, de azért utolsó kísérletképpen anyja rábeszélésére mégis írt a Budapester Nachrichten szerkesztőségének, hogy van-e Lengváry nevű munkatársa.

Az orvos régóta nem jött már, a szerkesztőség sokáig késett a válasszal. Margit asszony már türelmetlen volt, és nagyon vágyott szelíd álmok, sima tükürű lelkiismeret és nyugodt gondolkodás után.

Egy május végi reggelen váratlanul ismeretlen írású levél érkezett számára. A borítékból újabb levél esett ki, szürke viasszal gondosan lepecsételve, a pecséten kivehető volt az L és az A betű, melyek fő-

lött ötágú korona libegett, és a következő kísérő sorok voltak a pecsétes írás mellett:

Nagyságos asszonyom,

bocsánatát kérem, hogy ismeretlenül írok Önnek, de egyik legkedvesebb barátom szomorú sorsát szeretném megváltoztatni, az ő sorsa pedig az Ön kezében van. Egy levelet mellékelek soraimhoz, melyvel Önnek szól, asszonyom, de melyet nem szabadna az Ön rendelkezésére bocsátani. Valószínűleg búcsúzás foglaltatik a levélben, és talán sok elfojtott őszinteség is, melyet halála közeledtekor szokott az ember papírosra vetni.

Barátom ugyanis közel volt a halálhoz, párbajt vívott Önért, nagyságos asszonyom. Barátom megvallotta, hogy Önnek erről nincs tudomása, sőt arról se, mily nemes, hatalmas szerelemmel imádta és imádja Önt — ezért említem meg ezeket a dolgokat. Az Ön titkos imádója, asszonyom és az én szerencsétlen barátom most sincs távolabb a haláltól, mint azon a decemberi reggelen, mikor a mellékelt levelet rám bízta; beteg a legigazibb és legszomorúbb értelemben. Z.-ben (lélekölően unalmas alföldi város) van, ahol szerkesztőséget vállalt, s ahonnan nagyon keserű sorokat írt nekem, melyben azt sajnálja, hogy oly távol kell meghalni a múlttól, Pesttől, Öntől, vágyai fakasztójától. A tüdeje beteg, nemes lelkét pedig az unottság, a vágyódás marcangolja — óh, asszonyom, egy kis szóalmat kérek Öntől. Szóalmat, mely néhány sorban nyilvánuljon, és higgye el, hogy akkor nagyon-nagyon sokat segített nemes barátomon.

Bocsásson meg alkalmatlankodó soraimért.

Kézcsókkal ismeretlen tisztelője:

B. Békássy Bálint

A másik levélből a titkon epedő szerelmes búcsúzó sorai estek ki, melyet a párbaj előtti éjszakán írt.

Margit asszony úgy érezte, hogy lelkében valami meg-
inog, azután összeomlik, mint gyermekkéz építette kár-
tyavár, azután üresség van, de mégis oly tiszta, oly
megnyugtató minden, mint hűvös, ravatalszagú őszi
reggel, mikor oly messzire láthat a szem. Mosolyogni,
zokogni, kacagni, jajgatni, megnyugodni, szenvedni,
örülni, menekülni szeretett volna, de nagyon fáradt
volt, arca nemigen mutatott elváltozást. Ráhajolt a
szerelmes lovag írására, mely halvány, meghatározat-
lan illatot lehel, s talán csókkal illette az ábrándos
dőlésű betűket.

X. VANDA, A HATTYUNYAKÚ LEANYZÓ

Langyos, illatos éjszaka, denevérek röpdösnek ki a
padlásablakokból, akácfa áll az udvar közepén, mely
éppen fehérlik, virágzik és édes illata betéved a nyi-
tott ablakon keresztül, a lány finom ujjai fürgén,
ügyesen szaladnak, ugrálnak a billentyűkön, és meleg
alt hangján Schumannt énekel. Az ének — talán az
akácillat álomfehér szárnyain — útra kel az éjszaká-
ban, elkóborol a kert elhagyatott utain, mint emlékei
közt senyedő, csalódott szerelmes, megsimogatja a
szunnyadó rózsákat, a barackfák rózsaszín szirmait, a
gesztenyék sápadozó és vöröslő, csúcsos virágsüvegét,
beleolvad a vén diófa susogásába, melynek fekete ár-
nyékába talán a mezőkön, berkeken kóborló, bokrok
között leelkedő Faun pihen és hallgatózik, hiszen
oly szép, oly vonzó a női hang. A korphadozó fáiban,
a konyha küszöbén ciripelő tücsök is elhallgat, a
lehunytt szemű fecskék felpislognak az eresz alól, a
céltalan éji szellő elül, megpihen a gallyakon és a
selymes hajú pázsiton, mert már van andalító simo-
gatója és altatója a zsenge levelű bokroknak, az öz-
szecsukott szirmú, lehajtott fejű virágoknak.

Lengváry felnyitotta szemét: mellette a szóke hajú

fiúcska ül némán és komolyan, a szalon másik sarkában karcsú, fáradt arcú útitársnője, mellette egy molett, cselédgondoktól öszülni kezdő asszony, a legkényelmesebb karosszékekben pedig szikár, sovány, pepita nadrágos öregúr nézegeti kezelőgombjainak egyszerű szerkezetét.

— Nagyon szép volt! — áradozott ellágyult hangon a margarétás férfiú, midőn az ének befejeződött. Vanda kisasszony lesütötte szemét:

— Az énekben nagyon dilettáns vagyok.

— Kedveli a muzsikát, szerkesztő úr? — kérdezte a társalgás folytatásaképp Litkovszkyné a molett asszonyok kerek mosolyával.

— Örök szerelmem! ... — mondta érthetetlenül, sóhajtósan a kérdezett, és a legszebb nyakon felejtette réveteg tekintetét.

Már többször volt Litkovszkyéknál, de Vanda kisasszonyt ez alkalommal hallotta először énekelni. A fővárosi színházak és hangversenyek pontos ismerője sok fejlett iskolázottságú, csodálatos hangot hallott már, mégis a hattyúnyakú leány kellemes, kidolgozatlan, meleg altja sokáig bűgött, duruzsolt emlékezetében. Hogy miképpen került e kedves, rácsos kapujú házba, arra már maga sem emlékszik. Egy délelőtt zsakett volt rajta, és mereven tiszteletét jött tenni útitársnőjénél és annak hozzátartozóinál, azután sűrűbbek lettek a séták a liget ritkán öntözött útjain, később sűrűbbek lettek a zeneesték is, Lengváry még négykezeset is játszott a szőke, fáradt szemű leánynyal, lehet, csupán azért, mert játék közben megérintette a finom, rózsaszínű körmöket.

— Nagyon jól kísért, Lengváry úr! — szólta Vanda kisasszony, s bal szemének bágyadt kagylója kedvesen remegett.

— Ha önt nem ismerem meg, úgy elfelejtek zongorázni.

A margarétás férfiú dúdolgatva, füttyörészve tért ha-

za ilyen négykzes esték után. Az élettelen utcákon sokáig hallotta még a hattyúnyakú lány dalát, mikor lassan, ábrándosan andalgott hazafelé, mint holmi szerelmes alanyi költő. Oly szép volt mindig az est (talán a megváltozott időjárás volt ennek okozója), a nappal se volt már elviselhetetlen, kedvvel ült le asztalához, szelíd meglepéssel olvasta lapját, és az íróasztal egyik fiókját elfelejtette felnyitni. A Z. és Vidéke szerkesztője megváltozott. Nemrég még halálért áhítózott, fakó unottságban vergődött, lázongott a lelke, nemrég még hosszú levélben panaszolta el iszonyú cseménytelen életét a jó barátinak, szerelmet említett benne és átlukasztott szívet, vagy tespedésben elfúló életet, az Egyetlen ablaka alatt szeretett volna elvérezni, s ezeknek keresztülvitelére kért erőt meg lehetőséget; nemrég még este, a szerkesztőségi dolgok elintézésekor titokzatos látogató ült le vele szemben, szép, fekete asszony, és jellemző illatát mindig maga után hagyta. Néhány napja tán mindössze, hogy nem olvassák el újra és újra a fiókba zárt verseket, hogy más írja a színházi kritikákat, hogy nem terveznek utazásokat a fővárosba, és annak sincs még sok ideje, hogy el akarta hagyni állását, és utódot keresett lapja számára.

Reggel, mikor a tükörbe nézett, és barátságos, nyugodt arcot pillantott meg benne, hangosan így beszélt a szembenéző férfiúhoz:

— Mi történt veled, barátom, hogy ennyire megváltoztál? Mennyivel frissebb az arcod, mennyivel üdőbb a mosolyod, és a hajadból szinte eltűntek a fehér szálak...

Azokban minden gondolatot került, mely esetleg megmagyarázná ezt az elváltozást. Nem akart, nem mert, de nem is tudott a múltra gondolni. A régi emlékek felidézésétől úgy félt, mint még be nem gyógyult seb érintésétől, mely esetleg kíméletes nyugodtságban még begyógyul; lassan, fáradtan lelohad, s piros parázssá

válik a szerelem egykoron kínzó, hatalmas lángja, és azontúl már kedves, szende dolog lesz az emlékezés.

Lengváry igazi kedély- és életmódváltozása azonban akkor állt be, mikor egy reggel, midőn a virágkereskedésbe lépett, hogy szokott margarétáját megvásárolja, a szép szemű tulajdonosnő mosolyogva jelentette, hogy margarétái mind elfogytak, sőt egyhamar nem is szolgálhat frissekkel. A szerkesztő már eldobta a régit, s így margaréta nélkül maradt. Ez volt az első nap Z.-ben, hogy a titkon epedő férfiúnak ne lett volna sárga szemű virágja. És csodálatosképpen, mikor ez a talizmán hiányzott gomblyukából, nem jutott többé eszébe a Pestre utazás gondolata, elfelejtette, hogy meg kellene válni a vidéki napilaptól, arra sem gondolt, hogy egyik fiókjában vaskos verscsomó lapjai arra várnak, hogy előkerüljenek sötét magányukból, hogy esti világításnál ismételten elolvassák őket. És különös dolog volt az is, hogy a „Levelek egy távoli asszonyhoz” című állandó rovatnak sohasem lehetett helyet szorítani a lapban, mindig fontos, elhalaszthatatlan hír vagy egyéb közölnivaló akadt, úgyszólván szinte kénytelen-ségből beszüntette ezt a rovatot.

Egyidejűleg a színházi jegyzetek írását is elhanyagolta a dísztelen gomblyukú férfiú. Az esti séták, a rácsos kapu előtti búcsúzások néha sokáig tartottak, máskor a zeneesték akadályozták a színház látogatását; a vakációzó, Pestet látott jogászok áradozó, olvashatatlan kritikákat írogattak, Lengváry megrázta fejét, midőn a helyesírási bűnöket javítgatta, azonban nem változtatott a helyzeten. Ha pedig néha elment, látcsövével nem vizsgálta Perényi Renée kisasszony csupaszul hagyott karjait, rizs poros hátát, hanem a földszinti páholyból előrenyúló, karcsú nyakat nézte a legzajosabb, legizgatóbb jelenetek alatt. Így magyarázható meg az, hogy midőn hazatérve kritikát akart írni, már nem tudta, mily darabot nézett végig az este.

A vörös hajú szende megérintette vállát a Városi Nagy Kávéházban.

— Ily melegben már nem kellemes a séta — tiltakozott Lengváry, pedig a színésznő semmit sem szólt, csak rosszkedvű volt.

— Visszajössz még! — gondolta minden értelem meg komolyság nélkül, és szelíden fogadta egy patentnyak-kendős ügyvédjelölt meg egy kecskeszakállú fogorvos széptevéseit.

A bájos, fehér nyak, a puha, duruzsoló alt hang, mely esténként az ódivatú bútorok közt úszott, a finom körmű ujjak játéka a fehér elefántcsontokon, közös séták, kedves szavak, azonos gondolkodás, a meleg pillantások, melyekben néha az ábrándos szerkesztőt részesítették — megváltoztatták annak fásult kedélyét. Mind hihetőbb, természetesebb és kedvesebb lett az a terv, hogy egészen Z.-ben marad.

— Egész kellemes az ittlét! — mondotta egyszer Litkovszkyné kérdésére, és önmaga csodálkozott leginkább ezen az őszinte feleleten.

Litkovszky Vanda kisasszonyban titokzatos kellem, meleg vonzóság lakozott, mely még a vidék gavallérait is meghódította. Nem volt szép, haja minden jelentőség nélkül szőke, szeme majdnem megegyezett sötétes hajszínével, mintha a természet már nem akart volna új színt kikeverni palettáján, nyaka ellenben tökéletes, lágy, karcsú és gyönyörű volt. A bal szemhéja kissé visszamaradt, mikor felnézett, mintha álmos lett volna ez a szeme, melyet a vidéki ízlés ugyancsak kifogásolt. Mégis lényének tiszta, üde bája és fehérsége úgy vonzotta maga köré a vidék hetyke bajszerű ifjait, mint valamely fehér virág májusi nap-sütésben a méheket, ó, de a bársonyos szirmok összecsukódnak a mézért és illatért áhítozók előtt. Lengváry előtt talán megnyílt a szép, hótiszta virág, s a város ifjúsága csodálkozott, irigykedett vagy káromkodott a félszeg, álmatag jövevény sikerén, az idős, ká-

vézó nénikék pletykákat lotyogtak összejövetelükkor, sőt a pénzügyigazgató kuglibáb alakú felesége azt is tudta, hogy mely napon lesz az eljegyzés, s hogy mennyi a hozomány pontos összege.

Ezekre a tereferékre különösen a közös séták szolgáltattak okot. A Litkovszky lányok, Lengváry és a kis György állandó, elválaszthatatlan alkonyi sétaalakokká váltak a Petőfi-ligetben vagy a korzón. Rend szerint együtt andalogtak, de mikor a szűk járdára érkeztek, Vanda kénytelen volt előremenni a Z. és Vidéke szerkesztőjével, aki azonban ekkor is úgy társalgott, mintha együtt lenne a sétáló társaság. Mindössze egyszer mondott kissé merészebb bókot:

— A legtökéletesebb női nyakat, a legfinomabb ujjakat, a legvonzóbb hangot, a legkedvesebb lányt önben találtam meg, Vanda.

A lány elpirult, mintha tűzvörös virágok fölé hajolt volna.

— Maga már sok nőt látott, ismert és szeretett, ezért nem tudom hinni, hogy igazat mond.

A közös séták azonban nem tartottak már sokáig. A pesti vendégek utazásról és csomagolásról beszéltek, egy délután a szőke hajú fiúcska Lengváry elé szaladt, és szomorúan jelentette:

— György elmegy holnap vasúton Pestre.

Vanda és a szerkesztő kikísérte a vendégeket. György kicsit könnyezett a búcsúzásnál, s a karcsú asszony így szólt Lengváryhoz:

— Nem akarna megint útítársunk lenni?

— Úgy megszoktam már... olyan jó itt.

És Vandára nézett, aki merengve nézte a mozdony füstjét, mintha nem hallotta volna a megbékült férfiú kijelentését.

A vonat elindult, György sokáig lengette a sétapálcájára kötött zsebkendőjét, míg végre egy fordulónál eltűnt a röpdeső, fehér folt, a füstös, fekete vonat. A kikísérők egyedül maradtak. Sokáig szótlantul, szín-

te érthetetlenül csodálták az egyedülletet, majd lassan megindultak a város felé.

— Egyedül maradtunk! — kezdte szellemtelenül a társalgást Lengváry.

Nehezen siklottak rá a beszélgetés sima, megszokott vágányára, valami megmagyarázhatatlan félelem vagy talán csak a szokatlanság érzése előzte meg a melegebb beszédet.

— Szeretem, hogy Vandának hívják — mélázott álmotag hangján Lengváry. — Vanda lengyel királyleány volt, aki visszautasította egy germán fejedelem megkérését, mire az háborút üzent Lengyelországnak.

— Mily kedves, hogy nevemmel foglalkozik. Az ön keresztnevét, sajnos, ma már gyakran használják profán ajkak és emberek.

— Szent anyám Musset-t kedvelte, mikor megszülettem! — magyarázgatta az Alfréd név viselője.

Meleg délelőtt volt, az utcákon alig lehetett embert látni, az ablakokból mint kiöltött nyelvek lógtak ki a szőnyegek, a poroló hangja, a konyhai mozsarak bágyadt, ebédzagú zenéje kihallatszott a poros, kocsi-zörgős utcára.

— Imádom a lengyeleket! — beszélte folytatásképpen egyik fordulónál az ábrándos lovag. — Rokonszenves, átérzett, szinte azonos szomorúság ömlik végig történelmükön, muzsikájukon, írásaikon, képeiken. Ah, Chopin, Csajkovszkij, Miskiewicz...

A hattyúnyakú leányzó félve mondta:

— Atyai nagyanyám rokonságot tartott Sobieski Jánossal, atyám még tud is valamit lengyelül, de én... én csak a muzsikát szeretem.

— Ha Pesten lakna, már az Opera tagja lehetne! — bókolt a szerkesztő.

— Szó volt róla, hogy Pesten énekelni tanuljak, de anyám nem egyezett bele. Akkor egészen egyedül maradna.

— Én sem engedném! — szólt merészen és halkan Lengváry.

— Miért? — hangzott lágyan, hízelgősen, kíváncsian.

— Mert akkor én is egyedül maradnék.

Kellemes, hosszas csend követte e szavakat, s csak a búcsúzásnál szólalt meg Vanda, hogy délután okvetlenül jönne el hozzájuk Beethovent játszani. Lengváry pontosan megjelent, s örömmel ült a zongorához. Litkovszkyné talán kézimunkázott mögöttük, Vanda meleg karja néha odaért kísérőjéhez, ujjai néha megérintették a szerkesztő csontos ujját, amikor a secondo játszója rendszerint elfelejtette a keresztek számát, avagy az alsó hangok fekvését. Nemsokára Litkovszky is hazaérkezett, éles pepita nadrágja, szikár alakja a divatlapok kivasalt lordjaira emlékeztettek. Litkovszky nagyon szépnek találta a májusi alkonyatot, és ezért sétát ajánlott.

— Megázunk! — aggodalmaskodott Litkovszkyné a felhőket kémelve, de azért mégis elindultak, s arra a hosszú, jegenyékkel szegélyezett útra tértek, mely a város közelében elhúzódó folyócskához vezetett. A sápadt alkonyatban úgy állottak a merev jegenyék, mint óriás katonák, hű gránátosok, akik előtt a király vonul el. A szőke leány hibás szemkagylója kisére megett, mikor ezt kérdezte lovagjától:

— Mondja csak, Lengváry, miért nem hord most margarétát gomblyukában?

Lengváry elkomorodott, és sokáig késett a felelettel.

— Talán valami jelentősége van annak a virágnak? — érdeklődött tovább félénken a bársonyos hang.

— Igen! — felelte tompán az elkomorodott férfiú. — Ha olvasta írásaimat, talán észrevette, hogy mikor idejöttem...

Nagyon nehéz és fájó volt emlékezni, hangja elfúlt, mint a töredelmesen valló gyilkosé, kezével ügyetlenül legyintett, majd kissé élénkebben így szólt:

— A margaréta a múlt virága, és olyan jó, hogy ön mellett lehetek, hercegnőm.

A jegenyéket hűvös szellő tarajozta fel, a nap szürkés, rojtos felhők mögé creszkedett, sötétedett.

— Mindent tudok! — szólalt meg a hattyúnyakú leányzó. — Ezért ne beszéljen róla. Különben sem szeretem ily szomorúnak látni.

Halk, langyos eső csöpögött, de azért nem tűnt el az alkonyat pírja a nyugati égboltról. A sétálók visszafordultak. Az esőnek üde, nyáriás, porverte illata lengett az alföldi város széles utcáin, a kis ablakok kinyílottak, s a házakból meleg, édes szobaszag, elnyűtt, érzelgős akkordok vegyültek az eső friss illatába.

— Bocsásson meg, ha szomorúságot okoztam kérdésemmel! — szólt Vanda, mikor utcájukba érkeztek.

És Lengváry mondani akart valamit, mikor kezet szorított.

Aznap éjszaka komor felhők kergették egymást a csillagtalan égbolton. A hold ritkán álmos, fátyolkarta arccal bukkant elő meg nézett szét, mint pálinkás toronyőr, és barátságtalan szellő kelt útra a fekete éjszakában.

Vanda ablaka alatt elhelyezkedett a füstös képű banda, Lengváry jelt adott a zene megkezdésére. Feltúrt kabátban, az izgalomtól dideregve állt a rácsos kapujú ház előtt, és leste a hattyúnyakú leányzó ablakát. A spaletta kissé kinyílott, miközben egy gyufa fellobbanását lehetett megfigyelni a nyúlánk részen át. Lengváry szíve ekkor heveset dobbant, mint oly embereké, akiket váratlan öröm vagy búbánat ér.

*

Másnap reggel egy vers jelent meg a Z. és Vidékében, közvetlen a hírek előtt, melyben Vanda Lengváry költeményére ismert, a megénekelte virágszálban pedig önmagára. Mosolyogva, ujjongani akaró boldog-

sággal olvasta a költeményt, de azért senkinek említést nem tett róla, a lapot eldugta az ebédlő asztalán alvó díszalbumok alá, noha Vandán kívül más nemigen olvasta az új napilapot. Mikor délután beállított a reggeli vers szerzője, melegen szoritotta meg kezét.

— Nagyon köszönöm a verset is, a muzsikát is, olyan jólesett mindkettő.

Lengváry semmit sem felelhetett, még a kezében felejtett finom kezét se szoríthatta meg jelentősebben, mert Litkovszkyné lépett a szalonba. A négykezes ezen a délután elég rosszul ment. Nemcsak az álmatag férfiú hibázott, aki mindig a puha női balkéz karsú kisujját akarta elérni jobb kezének ötödik ujjával, s ezért néha pár hanggal magasabbra kúszott, hanem a hattúnyakú Vanda finom ujjai sem peregtek, táncoltak, futkostak oly simán és ügyesen, mint máskor.

— Ma nem mehetünk sétálni! — mentegette magát Litkovszkyné, mikor véget ért a szimfónia. — Vendégeket kapunk vacsorára, és készülődni kell. De legyen önhez is szerencsénk, Lengváry úr.

A meghívott mélyen meghajolt, és este néhány színtelen szegfűszállal pontosan állított be Litkovszkyékhoz. Vacsoránál Vanda mellett ült, és jóformán semmit sem evett.

— Szerelmes lett ez a pesti fiú! — dörmögte elégedetten Iszákovics Pista bácsi jó étvágyú szomszédnőjének.

Litkovszkyné azon panaszkodott az asztalfőn, hogy Vandában semmi háziasság nincs, undorodik a konyhától meg a cselédgondoktól.

— Kár, hogy nem adtuk konzervatóriumba. Mindig csak a muzsikán jár az esze.

— Fenét a muzsikán! — dűnnyögött Iszákovics, és az ásványvíz után nyúlt, de a közbeszólást csak a

nyúlarcú táblabíróné értette meg, csupán ő mosolygott helyeslően és titokzatosan.

A vidéki, piros arcú, harcsabajuszú öregurak, a mellett vagy deszkasovány asszonyok, akik kinyílt, hervatag rózsákhoz vagy zörgő csontú, nyurga madarakhoz voltak hasonlóak, víg, zajos beszélgetésben költöttek el a libát fejes salátával meg a karamelles parfét. Litkovszky nehéz, sárga borokat töltögetett, és a borok származását regélte el. Bizalmas, meleg hangulat telepedett a társaságra, miközben egy galambósz, szemüveges férfiú — a város nyugalmazott polgármestere volt — másnapra az egész társaságot a folyócska menti szőlőjébe hívta meg.

— Aztán csónakokról is gondoskodjál, hogy evezhessünk a holdfényben — kiáltott oda a pofszakállas főjegyző, aki különben az asztal alatt a szép szemű patikusné hegyes orrú cipőjével beszélgetett, és zajos helyeslés, kusza kacaj bugyborékkolt fel a zsvajból.

Vacsora után két részre szakadt a társaság. Az urak vastag szivarokra gyújtottak, és hosszan nézték a finom metszésű poharakban a bor színének szivárványos játszadozását, az asszonyok tortareceptekről, cseledekről, távollevő emberekről beszélgettek. Vanda és Lengváry sehova se csatlakoztak, az ebédlő egyik sarkában ültek, és kicsit hosszasan nézték egymást.

— Az éjjel már nem tudtam elaludni a muzsika után. Maga aludt valamit?

— Semmit! — mondotta örömmel Lengváry. — Önre gondoltam, és megint, mindig önre gondoltam.

Az urak között politikára terelődött a beszélgetés, és valaki hevesen ütögette az asztalt.

— Szép este van! — állapította meg a tapintatos Iszákovics. — Gyerünk, üljünk ki az udvarra.

A tervet a nők társasága is tetszetősnek találta (talán azért, mert Iszákovicstól származott), és lassan megindult a vándorlás. Üvegburás gyertyákat helyeztek a kerti asztalokra, Litkovszky gondosan vitte bo-

rosüvegeit, Litkovszkyné kendőket hozott a hölgyek számára.

— Játsszál valamit, Vanda! — szólalt meg a főjegyző kövérkés, dekoltált neje. — Ugy szeretem a muzsikát.

— Játsszatok valami négykezeset, és hagyjátok nyitva az ablakot! — ajánlotta a ház asszonya. Ugy egészen jól lehallani.

Vanda és Lengváry egyedül maradtak a szalonban. A szerkesztő szóltanul nyitotta fel a zongorát, majd a kottaállványhoz lépett, és halk, remegő hangon kérde:

— Mit játszunk?

— Valami könnyűt. Talán Moszkovszkijt.

Lengváry hosszasan keresgélt.

— Nem találom! — szólalt meg végre.

— Majd én megkeresem! — hangzott ideges vibrálással a lány meleg hangja.

Kint vígan nevetgélt, beszélgetett a társaság, az urak borába muslinca röpült, barna lepkék csapódtak a gyertyák üvegéhez, a pofaszakállas főjegyző az alkonyodó szív szerelméről beszélt a fekete szemű asszonynak — senki sem vette észre a kottakereső párt, és senki sem várta a négykezes elkezdését.

Akácillat úszott be a szalon ablakán. Vanda kissé lehajolt, és a sötétszöke haj némely makrancos szála megérintette a rajongó arcát.

— Hajának olyan illata van, mint távoli, hűvös erdők mélységében félénken nyíló, zsenge gyöngyvirágnak! — mondotta lázasan.

A hattyúnyakú lány zöld kötésű kotát húzott elő.

— Oly gyönyörű vagy, mint szivárványos tündérmesék királylánya, s oly tiszta, mint az égből hulló, angyalsókos hópehely! — rebegette folytatásképpen a kipirult férfiú.

Vanda zavartan az állványra helyezte a kottát, és álmos bal szeme különösen fénylett.

— Nagyon szeretlek! — dadogta érthetetlenül Leng-

váry, miközben ügyetlenül térdre esett a hattyúnyakú leányzó előtt, és rózsaszín körmeit csókolgatta.

Vanda fáradt, remegő kagylójú szeméből könnycsepp buggyant ki, mely kerek foltot hagyott a férfi vállán.

— Te édes, te minden! ...

Hangja oly hamvas, oly bársonyos volt, mint az árvácska szirma.

XI. SZÖKÉS

Teliholdas, gyémántos egű, jó szagú májusi éjszaka. A folyócskán kis csónakázó társaság: Vanda, Lengváry, Iszákovics, a szép szemű patikusné és a kotlettes főjegyző; többen nem mertek csónakba ülni. Ude vízszag — sellők hajának illata — cirógatja a csónakázók orcáját, békák loccsanak be a partról, és a hattyúnyakú leány meg hallgatag lovagja egymás kezét fogják Vanda mindent leplező kabátja alatt. A hold értelmetlenül nézi hízott arcának úszó fényképét, pár felhőcske kacéran, csínytevő szándékkal libeg feléje: be akarják kötni a szemét. És a vén, világító arc bágyadt ezüstösséggel hinti tele a kinyújtózkodott, nyugodt légzésű éjszakát, mint hálósobák tompa fényű lámpásai a szendergő, kirakatban látott játékokról álmodó gyermekeket, a víz is olyan, mintha folyó ezüst volna. A karcsú csónak simán szalad tova a lomhán mozgó vízúton, a legények evezői nesztelenül buknak le, és ütemszerűen, vízcsurogva bukkannak fel, a csónak mögött kacagós fodrok, sietve kövéredő gyűrűk születnek, melyek engedelmesen simulnak bele a lapos tükörbe, mint elcsendesített, lázongó szenvedélyek. Az öreg, hajlott testű fűzfák komoran bámulják kócos, fekete fejüket a vízben, a nád felzizeg, ha kóborló szellő siet el közöttte, zizegése olyan, mint halk, boldog asszonyiskoltás.

A sima, szelíd víz szomorú meséket takar. A múlt-

kor belefűt egy kisleány (ez a hír a Z. és Vidékében is megjelent), talán épp most suhan el fölötte a csónakázó társaság, szép, zsenge, fehér testéhez nyálkás hínárok tapadnak, és piszkos színű halak dörgölöznek, puha bőrét ellepi a szennyeszöld, hideg, homályos vízélet. Valószínűleg Mariskának vagy Bözsikének hívták, és voltak apró örömei, pisze orrú bábu, megvolt egyéni, színes mesevilága: tündérekről, Óperenciáról, üveghegyről és deli királyfiról, talán ismerte Andersent és a cinkatona történetét. És voltak társai, akik most vígan játszanak fogócskát meg dalolós játékokat, voltak gondolatai, ábrándjai, vágyai, érzései, panaszos szavai, és volt kalapáló kis szíve, mely szeretni tudta övét...

A hold felé kullogó, pajkos felhőcskék széjjelmállottak, mint csalódott szerelmes jövő képei, mint sóvárgós vággyal fellobogózott nyáregi álmok, Lengváry a kabát alatt végigsimogatta a sima, finom körmöket, a patikusné merengve, félrehajtott fejjel kérdezte:

— Mi lesz, ha befordulunk?

A pofaszakállas lovak fehér nadrágját és új szalma kalapját sajnálta, melyek valószínűleg tönkremennének a befordulás alkalmával, de Iszákovics, az öreg gavallér nem sokáig tűrhette e lovagiatlan némaságot:

— Semmi. Én magát mentem meg, asszonyom, a szerkesztőnk Vandát viszi majd partra, az ötödik pedig talán maga is kiúszik.

A főjegyző tiltakozni akart, de nagyon közel ért a női karhoz, s elfelejtette hangsúlyozni lovagiasságát, a fiatalok se szóltak semmit, csupán a gyógyszerész neje fordult vissza öreg gavallérjához, és fontoskodóan súgta:

— Szerelmesek.

Iszákovics bólintott, és legyintett kezével. Talán azt akarta mondani ezzel a legyintéssel, hogy ezt ő már régen tudja, vagy azt, hogy nem kell őket féltetni a vízbe fúlástól. A fekete szemű asszony felkacagott er-

re a mozdulatra, a főjegyző még közelebb húzódott hozzá, s a csónak kissé megbillent.

Már késő éjjel volt, midőn hazatértek a szőlőből. A hold belefúrta nagy, sárga fejét a nádasok közé, sötét lett, sejtéses homály leselkedett az úton, a jegenyék tövében, a fekete torkú árkokban meg a deszkakerítések mögött mint véres ingű, pisztolyt szorongató rablógyilkos millió csillag ragyogott, remegett, sápadozott a sötét égbolton, némelyik oly büszkén, mint bankárné briliánsa, mások félénken, bizonytalanul, akárcsak a remény pislákoló mécsc keserű, szerencsétlen imádók lelkében.

Vanda és Lengváry előrementek, mögöttük az éjszaka omlós, titokzatos, selymes uszálya, mely elfödte őket a vidám társaság elől. Beszédes némaságban, összekarolva, összesimulva andalogtak az éjszakában.

— Szeretsz? — kérdezgette néha a bársonyos női hang.

— Olyan jó így, oly boldog vagyok, és annyi szeretettel néznek le ránk a csillagszemek — mondotta azután, és sajnálta, hogy mindig rövidebb lesz az út hazafelé.

— Holnap délelőtt eljövök hozzátok! — szólalt meg ünnepélyesen a boldogságot szomjazó férfiú.

— Mindketten otthon lesznek, majd előkészítem őket, bár úgy hiszem, ők mindent sejtenek.

Lengváry úgy érezte: ez a boldogság. A jövő virágos, selymes fűvű mezején ezernyi terv és holnapgondolat kergetőzött, incselkedett, mint fogócskát játszó, fehér lábú gyerekek: az eljegyzés, az esküvő, midőn a hordóhasú plébános beszédet mond, a bunyevác asszonyok keserves, nyúlós sirámai elhallgatnak az öreg, sötét templomban, kis hotelszoba Klagenfurtban vagy Innsbruckban, a portás gratuláló leveleket kézbesít reggel, mikor sétára indulnak a városba, a Riviéra meleg napsütésében telt, pompázó színek ölében járkálnak majd fehér ruhákban, piros fényű ott-

hon fogadja a hazaérkező párt, a szőke asszony zongorához ül, derült délutánokon hosszú sétákat tesznek a folyócska partján, didergő, fehér, téli esteken összebújva nézik a kályhában ugráló, virgonc kedvű, sárga lángokat, a rajongó szerelmes csókokkal halmozza el a bűvös női nyakat, közös gondolatok, közös vágyak, mint a völgyben egymásra talált csermelyek útja, bodros hajú, szőke kisfiú mosolyog idők múltán, akiért élni, küzdeni kötelesség, csendes, csókos napok, kedves figyelmességek, visszahívó otthon, megszokott, puha szobazugok — csábító, nyugodt, a célok zászlócskáival teletűzdelt élet.

— Szerelembe, verőfénybe, gyöngédségbe göngyöllek, egyetlen virágszál! — vallotta és ígérte fénytelenül meg szenvedélyesen az ujjongó lelkű férfiú. — Felcsókolom a bút tiszta homlokodról, letörlöm a könnyet orcádról, lágyan simogatom meg szőke fejedet, ha mégis bánat ér, lelkem minden melegét néked adom, ha dideregsz. Örökké csak egymásé leszünk, örökké szeretni fogjuk egymást.

— Örökké! ... — dorombolta a remegő szívű leányzó lehunyt szemmel.

Már az ismerős, kedves utcába értek, a rácsos kapuhoz közeledtek, s a társaság messze mögöttük volt még. Kihalt, ásitóan sötét volt az utca.

— Csak a csillagok látnak! — szólt Lengváry, mikor az álmos bal szemre csókot lehelt, azután erőltelen kézzel átfogta a karcsú termetet, s ráhajolt a reszkető, keskeny szájra.

A patikusné sökdécselő kacagását, Iszákovics öblös hangját lehetett már hallani, a szerelmespár pedig némán állt a rácsos kapu előtt. Egyszerre nagy kandúr bújti ki a rács alól, és ijedten vágott át az utcán.

Vanda felrebbent, majd mosolyogva szólt:

— Holnap délelőtt várlak.

— Szeretlek, és mindig rád gondolok, sápadt meny-

asszonyom! — mondotta Lengváry, még mielőtt a társaság odaért.

Örömmel, szokatlan, kényelmes elégedettséggel, mámoros léptekkel andalgott haza. A csókot jól érezte még, oly tiszta, oly tüzes volt, mint a nap első sugára, néha a vonzó, bűvös hang, a vágyakról elröp-pent, boldogságot és viszontszerelmet jelentő szavak tisztán megisméltődtek az éjszakában, mintha csak mellette lenne a hattyúnyakú leányzó, sokszor vállát, karját, a hozzásimuló, karcsú testet is érezte.

— Szeretem! — mondogatta a poros fejű fáknak, az elhízott, barna kapuknak.

Azután holnapi szereplésére gondolt, mit is fog mondani Litkovszkyéknak, és a szikár férfiú hogyan fogja fogadni szavait? Vanda, az imádott, bájos gyermek beszélni fog szüleivel, talán még most előhossa titkos, közös tervüket, és talán nem lesz kifogásolnivalójuk az öregedő embereknek. Már egyszer felemlítette származását, a Lengváryak birtokát, kastélyát a Nyitra mormoló folyása mellett, arról is említést tett, hogy a családi kastély most papirosokban pihen, és bármikor biztosítja a kényelmes életet... Vajon odaadják-e a gyönyörű, ápolt kezet? Valami titkos zenekar Mendelssohn nászindulóját játssza a szomszéd utcában, a hattyúnyakú leányzó menyasszonyi fátyolban, virágos kocsik, fényes lovak, kíváncsi tekintetek, a karcsú liliom leszáll a kocsiról, s a templomban zavartan, hajnalpirosan rebcegi az igent.

Boldog ember lesz belőle, a fanyar, fásult lelkű férfiúból! Valamikor fölényes, sajnálkozó mosollyal tekintett boldog emberekre, banálisnak, unalmasnak gondolta a megelégedettséget, és most úgy szomjazza azt a nyugodt, napsugaras állapotot, mint a már megízelt, remegő leánycsókot. Futólag és félve visszapillantott elmúlt életére, keserű napjaira, halálsóvárgására, az imádott asszonyra, vergődéses, kízó szerelmére, a sok metsző, vonaglásos fájdalomra, és meg-

rázkódott, mintha sápadt kísértet jelent volna meg egy kapu barátságatlan mélyedésében. Nem akart többé visszanézni és emlékezni, az életet, a mosolygós, tiszta céllal, örömmel, szerelemmel átszőtt életet akarja, melyet csupán a hatványakú leányzó adhat és ajándekozhat neki, megosztott bút, kézben tartott, puha ujjakat, megértést, ügyetlen, szüzi ajkat, hímporos lelket, duruzsoló együttlétet kíván, óhajt, remél és akar a szomszjas szerelmes.

— Még májusban meglehetne az eljegyzés, szeptemberben lesz az esküvő, az októbert Olaszthonban vagy a skandináv fjordokon töltjük! — tervezgette, miközben megforgatta a kapukulcsot, és belépett az előszobába.

Dolgozószobájába besütött az utcai, álmos fényű vilanylámpa, mely éppen ablaka előtt állott. A lámpa fénye íróasztalára esett, megvilágította a tintatartót, a rendetlen írásokat, és Lengváry megdörzsölte szemét. Mily bolondokat nem lát az ember, ha kicsit visszapillant a múltba! Ismételten megdörzsölte szemét, miként a mozi bűnösei szokták, hogy a vászon bal sarkában megjelenő szörnyű látomás eltűnjön. Hiába! Egy csokor margaréta hevert az íróasztalon, éppen az utcai lámpás fényében.

Sietve felcsavarta a villanyt, s odarohant a margarétához. Éltek, frissek voltak. Csodálkozva vette kezébe a csokrot, és hosszasan, figyelmesen vizsgálta, hiszen annyiszor látott már dolgokat, nőket, sőt virágokat is, a valóság színességével és testiességével, mégis egyszerre eloszlott a látomány — ez alkalommal azonban a margaréták nem foszlottak széjjel kezében, nem mosódtak el szeme elől.

Körülnézett. Levél szerénykedett az asztalon. Már mindent tudott. Leesett a székre, bambán, értelmetlenül nézett maga elé, mintha bolondos, tündéries csodák történnének körülötte. Majd felbontotta a levelet, noha jól tudta, hogy bocsánatkérés, esetleg szerelem-

ígérés van benne, hiszen nem is oly régen hányszor, ó, hányszor gondolta el, mily szavakkal fog bocsánatot kérni az asszony.

Kedves barátom!

Semmit sem akartam írni, csupán a margarétákat itt hagyni, de féltem: hátha elfelejtette már, s nem találja ki, vajon ki lehetett ez a titokzatos, margarétás látogató. Sokáig vártam itt Magára, azt mondták, hogy nem tudják, mikor jön haza, gondoltam, mégis írok néhány sort, mielőtt beszélhetnék Magával.

Csupán azt akarom megírni, hogy mindent tudok: nemes, finom érzését, titkos szenvedéseit, betegségét, a levegőváltozás miatt vállalt új állást, és kegyetlen tudatában vagyok annak a szívtelenségnek és közönynek is, mellyel az Ön halk szerelmét fogadtam. Részben bocsánatot jöttem kérni, részben csalódott, öszszetört lelkemre kérek pár simogató, enyhítő szót. Alig várom, hogy lelkem minden melegével, őszinte, bűnbánó szavakkal kérhessek bocsánatot öntudatlan igazságtalanságomért, és hogy megsimogassa valaki szobámban, nemes szeretetre sóvárgó lelkemet.

A Tigrisbe szálltam, s holnap egész délelőtt szobámban leszek. Vizontlátásra

Margit.

A levél visszaesett az asztalra, Lengváry tovább nézett maga elé az ürességbe. Ez már valóság. Lassanként tompa, lüktető zaj keletkezett fejében, s olyan érzése támadt, mintha roppant zajos gyárban ülne, ahol ezernyi kerék, kalapács kattog, kiabál, pedig csöndes, kisvárosi éjszaka hallgatott, pihegett körülötte. Mintha kusza hangok jajgattak volna fülébe, mint ha sikolyok, zokogások, átkok és panaszos, síró könnyörgések valami zavaros, vad, morajló, idegeken játszó szimfóniába zsibongtak, olvadtak volna. Ezernyi korcs gondolat, kurta kérdés rohanta meg agyát, mint

kenyérért rimánkodó, rongyos gyerekek, izgatottan, kapkodva keresett felcsetet, kiutat, világosságot a viharos, búgó hang- és gondolatkáoszából.

Fejét piros forróság öntötte el, homloka úgy égett, mint gyermekkorában, mikor anyja mellette ült és életéért aggódott, az öreg háziorvos fejcsóválva hagyta el a gyermekszobát — szeme előtt kavargó, vörös ködben úszó tárgyak vonultak el, a margarétákból láng csapott elő, majd tompa, pipacsvörös homályban fürdött minden, az egész szoba. Nagyon gyengének, Kimerültnek, tehetetlennek érezte magát, azt hitte, hogy sohasem fog felkelhetni a karosszékből, melybe lero-gyott, de egyszerre fojtó, lenyűgöző érzést érzett a torkában, minden erejét összeszedve, csakhogy feláll-hasson és kinyithassa az ablakot.

A szerkesztőségi kert illatosan, csendesen, hűvösen szendergett, a rózsák összebújt szirmokkal, a levelek mozdulatlan némaságban, az orgonák lehajtott fővel, a tyúkok, fecskék és verebek lezárt szemmel szundi-káltak, az izgatott férfiú rekedt sóhaját senki sem hallotta.

A hűvös, nyugodt, tücsökciripelős éjszaka kissé csil-lapítólag hatott a lüktető, lázas fejre, a sietve kala-páló szívre. Széjjelnézett. Az előszoba kilincsen felej-tete tekintetét, s arra gondolt, mily boldog volt még akkor, mikor ezt a kilincset megnyomta, nászutazás-ra gondolt és az új otthonra... Talán egy óra sem telt el azóta, hogy a puha, félénk leányszájra illesz-tette ajkát, hogy örök szerelmet esküdött annak, akit már menyasszonyának szólított, hogy a hívogató bol-dogság, az új, verőfényes élet forgott eszében, és most...

Odaállt a nyitott ablakhoz, mintha a fekete éjsza-kától kérne tanácsot:

— Mit csináljak?

Lassan, észrevétlenül, mint a szerelem a diákszí-vekben, szürkülni kezdett. Az elmosott, sejtéses kör-

vonalak, a puha, titkokat és bűnöket rejtegető homály lassan-lassan foszladozni kezdett, a csillagok rezgése sápadtabb, tompább lett, a haloványok már eltávoztak, s harmat hullott a felhőtlen, komor színű égből.

— El fogok mindent mondani, őszinte leszek! — határozott a nyugtalan szív. — Mindent megvallok!

— De kinek? — riadt fel ijedten, mert hiszen akihez őszinte lenne, akinek lelkét öntené ki, annak szívét, szerelmét, életét is odaadná.

A hattyúnyakú leányzó elfogódott, üde csókja érezhető volt még az ajkán, a bársonyos alt csábitóan, melegen dorombolt fülében, a fáradt szemkagyló oly vonzóan, kedvesen rezgett a szerelmes izgalomban, a hamvas, tökéletes nyak csókra ingerlően világított képzeletében, mily gyönyörű dolog lenne ezt a bűvös, tiszta gyöngvirágot választani élettársul.

De egyszerre mintha váratlan forgószeél támadt volna, úgy kavarogtak a múlt elcsendesült emlékei, melyeket már fedni látszott a feledés puha hamuja. Pisztolydörrenés a Hűvösvölgyben, mimózát visz a szerelmes férfiú, és félénken csönget be a kis sárga függönyös budai házba, ólmot öntenek szilveszter éjszakáján, Tallózné aranyvörös teát önt a koszorús csészékbe, a Duna-parton bárkát fest párás, tavaszi reggelen a gyönyörű asszony, a bolthajtásos cukrászdában életéről és szerelméről beszél... Minden elnémult, gyötrő epedés, minden bánatos, keserves sóhaj, a versek minden szépséges fájdalomra, az álmatlan éjszakák vonaglósos iszonya sír, világít, jajong, muzsikál a múlt felkavart emlékeiben, a hangulatok, mikor meghalni készült, midőn hosszan bámult a pisztoly sötét csövébe, a vágyak, melyek lelkét sebeztek, marcangolták, kínzó várások, gyötrődéses tétovázások minden borzalmukban, kínjukban és szépségükben újra feltámadnak a tegnap leülepedett porából. Megjelenik a szűk, széles kövű utca, a kedves budai ház, a sárga kőfal, mely alatt annyi várakozó perceket töltött,

a kis szalon az ifjú művészek képeivel, a gyönyörű asszony, kiért néma, nagy szenvedelemmel oly sokáig sóvárgott, rózsás pongyolában van, a válla csupasz, mosolyog, két kezét nyújtja a szomorú, megbántott szerelmes felé, a kinyújtott fehér karokról visszacsúszik a pongyola ujja, Lengváry a látomány felé akar rohanni, de ekkor ijedten feleszmél: a szerelmi hév még nem lohadt le, az elálmosodott tűz még mindig ég, még mindig szereti az asszonyt! Nem úgy, mint egykoron, nem azzal a regényes hódolattal, félénk feltekintéssel, fehér eszményítéssel, hanem erős vágygyl és szelíd daccal, mint szeszélyes, áprilisi verőfény.

Már pirkadt. Kelet felől halovány, rózsaszínű lehellet remegett az égbolton, és izzó, szegfűszínű szegélylyel festette meg a bodros bárányfelhőket. A csillagok elfakultak, eltűntek, az ég frissebb, kéklőbb színbe hajlik, oly lágyan és finoman, mint bimbófakadás. A kakasok kukorékolni kezdenek, az ébredő leveleket hűvös szellő cirógatja meg, néhány veréb már jóreggeltet kíván egymásnak az eperfán, a komondor végre álomra hajthatja sötétségben őrködő, okos fejét, az összecukódott szirmokon, a falevelek kagylójában és fűszálakon félénken remeg a harmat tiszta gyöngye.

Lengváry visszatért szobájába, és leült íróasztalához. A levél és a margaréták oly ártatlanul, oly szerényen heverték egymás mellett, mintha semmi változást sem akartak volna a csendes boldogságra áhítózó férfiú életében. A szerkesztőnek visszatért nyugodt gondolkozása és rendes szívverése.

Futólag, bohó, regényes ötletképpen, hűséges, hideg tapintatú barátjára is gondolt, aki csendesen, háborítatlanul pihen az asztal elzárt fiókjában a panaszos versek vastos csomagjában. Most talán helyes szolgáltatot tehetne a jó barát, egy dörrenéssel megoldhatná a bizonytalan helyzetet, a kínos habozást, Lengváry azonban mosolyogva megrázta fejét. Meghalni akkor, amikor csak az imént csókolt hamvas leányszáját, ami-

kor néhány óra előtt hattyúnyakú leányzó mellett ült a nyulánk csónakban, és gyengéden szorongatta a keskeny, puha ujjakat a női kabát alatt, amikor jövőről, örök szerelemről beszélgettek, amikor egy édes hölgy róla álmodik a Tigris alacsony, ódonszagú szobájában, amikor régi, távoli vágyai valóra válhatnak — meghalni ilyenkor fájó, kellemetlen és ügyetlen dolog. A kulcs nem fordult meg a régóta elcsettent zárlatban, s a hideg testű jó barát tovább szundikált a szerelni költeményeken.

A virradat szürkés rózsaszínje szívósan viaskodott a villany sápadt, sárga, álmos fényével, végre is az utóbbi lett a vesztes. A nap izzó vörös lampion alakjában jelent meg, s lassan, fénytelenül emelkedett a bokrok, fák, kerítések és alacsony tetők fölé. Violaszínű árnyékok pihentek a bokrok tövében, nemsokára ébredezni kezdett a város, kocsik zörögtek a bütykös kövezetű utcákon, söprögettek a házak előtt, a külvárosi szatócsok kinyitották boltjukat, és hosszasan harangoztak a templomokban.

A szerkesztő kelletlenül, sivár, savanyú arcjátékkal felhúzta vállát.

*

Kora reggel volt még, midőn Lengváry beállított Perényi Renée, a vörös hajú szende lekására. A színésznő ágyban volt még, csodálkozva dörzsölte szemét, vörös haja kócosan omlott vállára.

— Régi ígéretemet jöttem beváltani, Renée! — kezdte Lengváry fáradtan és fanyarul. — Egyszer arról beszéltem neked, hogy elviszlek Nizzába vagy Veneziába, és a gondola homályában megcsókolom fehér nyakadat. Ha kedved van, úgy ma délelőtt útra kelhetünk. Csomagolj, és legyél pontos időben az állomáson.

A kívánt időben mindketten az állomáson voltak, és szerencsére sehol sem akadtak ismerősre. Feltűnés

nélkül foglalhattak helyet fülkájükben, s a gőzgép elindult. Panaszos daktilusokban mind gyorsabban és gyorsabban zakatolt a vonat, lassan elmaradoztak a város házai, a szőlők és majorok épületei, lassanként eltörpültek a templomtornyok, és a vonat átrobogott a kis folyócskán is.

Lengváry álmosan, unottan ült a rizsporozott dáma mellett, a tovatűnő város felé nézett, és arra gondolt, hogy két hölgy epedve várja őt ezen a délelőttön.

V É G E